

Riksdagens protokoll

2003/04:77

Torsdagen den 4 mars

Kl. 14.00 – 22.10

---

1 § Frågestund

Frågestund

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Följande statsråd kommer att delta i dagens frågestund: Statsrådet Pär Nuder, näringsminister Leif Pagrotsky, socialminister Lars Engqvist, miljöminister Lena Sommestad och statsrådet Lena Hallengren.

Statsrådet Pär Nuder besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag vill erinra både svarande och frågeställare om att en fråga ska vara antingen av övergripande allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom ett av de närvarande statsrådets ansvarsområden och avse dennes tjänsteutövning. Frågor och svar ska vara korta och i princip inte överstiga en minut.

Jag hälsar regeringens ledamöter välkomna.

Staten som medlem i Svenskt Näringsliv

Anf. 2 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Pär Nuder. Den berör i och för sig också Leif Pagrotsky. Den handlar om den debatt som blossar upp emellanåt om statens förhållande till näringslivet. Det händer i det sammanhanget att diskussioner kommer in på frågan om huruvida statliga företag ska tillhöra Svenskt Näringsliv eller inte. Det är ett tema som bland annat speglas i en notis i Dagens Industri i dag.

Min fråga till statsrådet blir därför: Anser statsrådet att ett statligt medlemskap i Svenskt Näringsliv är till gagn för Sverige och till gagn för staten som ägare?

Anf. 3 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! De statliga företagen har varit medlemmar i Svenska Arbetsgivareföreningen och nu Svenskt Näringsliv under en ganska lång period. Tidigare var man det inte. Man hade en egen arbetsgivarorganisation. När vi nu har organiserat om vårt arbete med ägarfrågorna i Regeringskansliet är detta en av de frågor som vi tänker ta upp och värdera. Vilka har erfarenheterna varit och hur bör vi göra framöver?

Vi ser klara fördelar med medlemskapet. Man får ett bra stöd i förhandlings-sammanhang och i juridiska frågor av de olika branschorgani-

sationerna. Men vi ser också bekymmer. Vi ser till exempel principiella svårigheter att förena de olika roller det innebär att å ena sidan vara med i en organisation som har som en av sina huvuduppgifter att påverka regeringen samtidigt som man ska representera samma regering som ägare när det gäller frågor om policy, ersättningar, moral och etik eller vad det nu kan vara i den allmänna samhällsdebatten. Här kan uppstå en rollkonflikt, och det har vi också sett de senaste dagarna, som kan var svår att hantera. Det aktualiserar frågan om man kanske skulle ha en annan ordning. Det ska vi börja titta på nu.

Anf. 4 SYLVIA LINDGREN (s):

Herr talman! Tack för det svaret, Leif Pagrotsky. Jag tycker naturligtvis att det är oerhört viktigt att staten har en hög förtroendeprofil i dessa så viktiga frågor. Om det finns en dubbelhet som uppfattas så att staten sitter på två stolar är det naturligtvis väldigt viktigt att man ser över detta. Men det innebär väl inte att statens förhållande till näringslivet försämras?

Anf. 5 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Vi eftersträvar naturligtvis väldigt goda förbindelser med Sveriges näringsliv och med de organisationer som representerar det svenska näringslivet, men det uppstår ju tvetydiga och oklara situationer om organisationer, som kanske till och med företräds av anställda tjänstemän i statliga företag, uppträder offentligt med kritik mot regeringen och med helt andra åsikter i viktiga frågor än vad företagets ägare har. Då uppstår ju frågan: Vad tycker egentligen staten? Hur är det ställt i det ena, andra eller tredje avseendet med de åsikter man för till torgs?

När det gäller ersättningsfrågorna har regeringen klart och tydligt visat vad den tycker i de handlingar vi har vidtagit för de statliga företagen. Det ska inte vara några bonusar till vd:ar. Det ska vara klara och tydliga regler för offentliggörande och transparens. Då är det ett klart bekymmer om man ser i tidningen att en anställd tjänsteman i de statliga företagen går ut och säger att detta är dumma regler och att vi bör göra på något annat sätt i näringslivet. Det blir en rollkonflikt för enskilda personer och för staten ibland. Jag tycker att vi bör värdera detta när vi nu inleder det här arbetet.

Svensk sjukvård

Anf. 6 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Vid den senaste frågestunden här i kammaren undvek socialministern att svara på min fråga om svensk sjukvård. Jag kommer därför att upprepa frågan och hoppas att jag får svar i dag.

Min fråga är: Hur kan socialministern vilja förbjuda ett sjukhus, i detta fall S:t Görans Sjukhus, som utför 10–15 % mer vård för samma pengar som övriga sjukhus i Stockholm?

Anf. 7 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! När vi diskuterade senast försökte jag ge en liten bakgrund till det förslag vi har lämnat. Då räckte tiden inte till för att svara. Mitt svar är mycket enkelt. Vi tänker inte förbjuda S:t Görans Sjukhus.

Anf. 8 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Det är många som är intresserade av socialministerns svar här i dag. Jag tolkar det så att S:t Göran kommer få fortsätta att arbeta som de gör i dag och att avtalet kommer att förlängas när det går ut. I annat fall var svaret väldigt otydligt, men vi kommer väl att diskutera detta på tisdag när vi ska ha en interpellationsdebatt i ämnet.

Socialministern! 10–15 % lägre kostnader innebär att man kan utföra ungefär 1 500 fler höftledsoperationer för de pengarna. Tänk om andra kunde vara lika effektiva!

Herr talman! Jag förstår inte varför socialministern pratar så illa om vinst i vården samtidigt som staten tjänar grova pengar på vin och sprit.

Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Cristina Husmark Pehrsson har nog missuppfattat det mesta i den här frågan. Vi har lämnat förslag till två principer för de sjukhus som i dag drivs av landstingen. Om man byter driftsform för dem, ska de som tar över entreprenörskapet förbinda sig att inte ta emot patienter med privata försäkringar. Dessutom ska företagen eller organisationerna se till att vinsten stannar i vården. Det är inget fel med vinst, men vinsten ska inte gå till aktieägare som sitter långt utanför vården. Den ska gå till att förbättra vården, till de anställda eller till andra förbättringar av vården. Det reglerar vi nu.

Det berör inte S:t Göran. Däremot ska S:t Göran så småningom ha ett nytt avtal med landstinget. Det avtalet handlar om vilka villkor som ska gälla när de ska fortsätta att driva landstingets sjukvård. Hur det avtalet ser ut avgör Stockholms läns landsting. Det får man diskutera den dagen det är dags för omförhandlingar. Det är ingenting som berörs av det förslag som vi kommer att lämna senare i år.

En oberoende riksbank

Anf. 10 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till näringsminister Pagrotsky. Det är viktigt att inflationen hålls på en vettig nivå. Det här säkerställs bland annat genom att vi har en oberoende aktör på penningmarknaden. I Sverige är det Riksbanken. Oberoendet ger Riksbanken den trovärdighet som den behöver för att kunna agera på ett bra sätt. Samma syn har man i USA. Där säger till exempel finansministern: Politiska inhopp i penningpolitiken är att se som ett dåraktigt beteende.

I Sverige hoppar tunga statsråd in i debatten om räntorna. De kör med andra ord över Riksbankens oberoende ställning. Min fråga till näringsministern är: Anser näringsministern att den lag som riksdagen antog för sex år sedan är felaktig?

Anf. 11 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag tycker att det var en väldigt bra lag som riksdagen antog, inte minst på grund av att den så klart och tydligt skapar en synlig, demonstrerbar självständighet för Riksbanken så att det också blir möjligt för regeringens ledamöter att yttra sig utan att någon ska kunna missförstå det och tro att det handlar om instruktionsgivning och ordergivning från en regering till en underställd myndighet. Riksbanken är inte längre sammanflätad med regeringen på det sättet. Därmed har dessa möjligheter skapats.

Jag kan berätta för Jörgen Johansson hur jag ser på förhållandena i USA. Det finns en liten skillnad mellan Sverige och USA, som förklarar varför den amerikanske finansministern säger som han gör. Federal Reserve är inte självständig i förhållande till Vita huset. Det är presidenten som utser chef för den amerikanska centralbanken. Då är ju saken i ett helt annat läge. Uttalanden från finansministrar och presidenter blir då uppfattade som styrsignaler till centralbanken, något som de ju inte kan vara i Sverige. Det är det som i Sverige har gjort att det är möjligt att föra en friare debatt om de här oerhört viktiga frågorna för den svenska ekonomiska utvecklingen.

Anf. 12 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Syftet med införandet av lagen för sex år sedan var att skapa trovärdighet. Det föreskrivs i lagen att Riksbanken inte får söka eller ta emot instruktioner när den fullgör penningpolitiska uppgifter. När då landets statsminister eller näringsminister går ut med åsikter om det här blir det utan tvivel en påtryckning. Personligen anser jag att den typen av påverkan inte är i enlighet med den trovärdighet som åsyftades med beslutet här i kammaren.

Anf. 13 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag kan inte förstå hur det skulle påverka Riksbankens trovärdighet. Tvärtom är det ju en demonstration av att Riksbanken faktiskt har en starkt självständig ställning. Dessutom menar jag att du uttrycker en ringaktning för Riksbankens professionalism och integritet. Det är ju så att Riksbanken har ett mål för sin verksamhet, och det är prisstabilitet vid inflation, precis som Jörgen Johansson pekar på. Det är detta som den ska värdera när den fattar sina beslut om räntan, inte psykologiska, taktiska och andra konstiga biaspekter som det spekuleras om i debatten.

Är räntan den som behövs för att vi ska nå målet för inflationen, eller är den det inte? Detta är Riksbankens enda fråga. De deltagare i det allmänna samtalet som tror att Riksbanken utöver det har andra beslutsprinciper, som att knäppa statsministern, näringsministern eller någon annan på näsan, anklagar ju de facto Riksbanken för att gå utanför sin uppgift, som ju bara är begränsad till att bekämpa inflationen.

Anf. 14 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jag håller i min hand den första fördjupade utvärderingen från Miljömålsrådet om hur arbetet med att uppnå de 15 miljökvalitetsmål som vi i riksdagen har beslutat om fortgår. Det är en spännande, intressant men framför allt utmanande läsning. Miljömålsrådets ordförande Jan Bergqvist säger i en kommentar:

”För att nå miljömålen krävs beslut om nya åtgärder eller styrmedel – –. Det handlar om att nästa generation – våra barn och barnbarn – ska kunna leva i en framtid med rik natur, giftfri miljö och hållbar utveckling.”

Jag vet att miljöministern förbereder en proposition, *Miljömålsproposition 2005*, men jag vill ändå redan nu fråga: Vilka slutsatser har miljöministern dragit och vad har hon tänkt göra för att skapa förutsättningar för att målen ska nås?

Anf. 15 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Det är riktigt, som Sven Gunnar Persson säger, att regeringen kommer att lägga fram en proposition nästa år. Vi kan redan i dag se att Miljömålsrådet pekar på fyra områden där det är särskilt svårt att nå fram. Det gäller utsläppen av växthusgaser, det gäller spridningen av giftiga kemikalier i vår miljö, det gäller de levande skogarna och det gäller övergödningen.

På alla dessa områden arbetar regeringen mycket intensivt just nu. Inte minst gäller detta spridningen av giftiga kemikalier, där vi arbetar inom EU för att få en sträng lagstiftning tillsammans inom hela unionen. Det är ett litet men absolut nödvändigt steg på vägen.

Vi arbetar när det gäller utsläppen av växthusgaser intensivt med frågor kring energieffektivisering, utsläppsrättshandel och annat. Vi arbetar med havsmiljöfrågorna, där vi också kommer att förbereda en särskild proposition. På många områden tar vi alltså redan nu till oss de resultat som Miljömålsrådet visar på.

Anf. 16 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Av Miljömålsrådets rapport kan man knappast dra någon annan slutsats än att det är dags för ett nytt avstamp i arbetet för att uppnå miljömålen, där alla goda krafter måste finnas med. Är miljöministern beredd att ta initiativ i arbetet med miljömålspropositionen för att samla representanter för riksdag, regering, forskarsamhälle, myndigheter och andra lämpliga personer i ett sådant avstamp för samråd och arbete för att komma fram till nya krafttag, sådana som Miljömålsrådet ju så tydligt pekar på behövs?

Anf. 17 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! När det gäller arbetet med den nya miljömålspropositionen är vi helt eniga om att det behövs ett nytt avstamp. Det är just därför som vi har lagt upp arbetet på det sätt som vi har gjort. Vi kommer att arbeta på många olika vis med att skapa en bred enighet och genom att få fram bra förslag. Jag kan inte i dag direkt säga i vilken form det ska ske,

men för mig är det självklart att vi ska nå en så bred enighet i riksdagen som möjligt kring förslagen.

Vi är också mycket öppna och intresserade av olika typer av åtgärdsförslag. Det allra viktigaste i denna andra stora miljömålsproposition är nämligen att veta hur vi ska nå målen. Vi vet vad vi ska nå. Nu handlar det om hur vi ska nå målen. Jag är övertygad om att vi alla kan hjälpas åt med detta.

Kärnsäkerhetsutredning

Anf. 18 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Min fråga riktar sig till miljöminister Lena Sommestad.

För snart sex år sedan utlovade regeringen en kärnsäkerhetsutredning, detta på grund av att Oskarshamn 2 hade visat sig ha 25–30 gånger högre sannolikhet för en härdsmälta än det uppställda säkerhetsmålet. Den utredning som presenterades före jul svarar inte mot detta löfte. Det finns ingen bedömning av hur svensk reaktorsäkerhet står sig i en internationell jämförelse, inte heller av hur säkerheten utvecklats sedan den senaste riktiga kärnsäkerhetsutredningen 1979.

Det finns inte ens en sammanställning av resultaten av gjorda säkerhetsanalyser för de svenska reaktorerna, alltså av hur sannolik en härdsmälta eller en stor utsläppolycka är vid en viss anläggning. Det finns inte heller någon bedömning av hur Kärnkraftsinspektionen gjort sitt jobb under den här tiden.

Avser Lena Sommestad att tillsätta en ny utredning med brett mandat och bred teknisk kompetens, liknande 1979 års utredning?

Anf. 19 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Mitt svar till Ingegerd Saarinen är att det i dagsläget inte är aktuellt att tillsätta en ny utredning. Min bedömning är att vi har fått mycket bra underlag genom den utredning som vi har fått. Det pågår också ett mycket bra arbete inom Kärnkraftsinspektionen som handlar om att uppgradera säkerhetskraven på ett mycket bra sätt. Jag välkomnar Ingegerd Saarinen intresse och kan gärna redovisa mer av det arbete som pågår.

Självklart måste vi ha en öppenhet, och visst finns det ett behov av ytterligare utredningar, men just i dagsläget är det inte aktuellt att tillsätta en ny utredning.

Anf. 20 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Det finns mycket som tyder på att inte all svensk kärnkraft håller högsta internationella klass. Dels är Sverige kraftigt överrepresenterat när det gäller internationellt klassade incidenter på den så kallade INES-skalan, det vill säga på nivåer från INES 2 och uppåt. Det kan inte bero på att till exempel Tysklands eller USA:s myndigheter underrapporterar. Dels ligger inte alla de svenska reaktorerna bra till enligt andra indikatorer, som antalet snabbstopp, tillgänglighet och stråldoser.

Vidare är Kärnkraftsinspektionen underbemannad jämfört med motsvarande myndigheter i till exempel Tyskland och USA. En riktig kärn-

säkerhetsutredning måste också granska Kärnkraftsinspektionens resursbehov, om dess filosofi är den rätta, om dess kompetens har utvecklats på ett acceptabelt sätt och vad gäller situationen för yttre skydd till exempel mot terrorister. Också tillämpningen av kärntekniklagen skulle behöva belysas.

Anf. 21 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Ingegerd Saarinen och jag är eniga om betydelsen av kärnsäkerhet och om att man noga ska följa hur den fungerar i Sverige. Vi har en ny situation i dag, med en marknad och privata företag inom den här sektorn, vilket har gjort att kraven på Kärnkraftsinspektionen har skärpts. Jag har dock ett mycket stort förtroende för Kärnkraftsinspektionen och dess sätt att arbeta.

Självklart måste vi också göra en översyn av Kärnkraftsinspektionens resurser. Vi följer ständigt hur Kärnkraftsinspektionen arbetar. Men detta är, som jag ser det, inget skäl för att i dagsläget tillsätta en ny stor övergripande utredning i de här frågorna. Det här kan vi hantera inom ramen för det arbete som vi dagligdags bedriver och med det sätt som vi från regeringens sida följer Kärnkraftsinspektionens arbete på.

Kvalificerad yrkesutbildning

Anf. 22 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Rapporterna om att arbetslösheten ökar kommer i en strid ström. Särskilt är det ungdomar som hamnar i kläm. I den senaste statistiken, trots kreativ bokföring, hamnar siffrorna på runt 13 %. De verkliga siffrorna är säkert uppemot de dubbla.

Något som har visat sig effektivt för att ge ungdomar arbete är kvalificerad yrkesutbildning. KY-utbildningar drivs i nära samarbete mellan utbildare, näringslivet och företag. Detta är något som vi liberaler har sett positivt på, och vi har kämpat för en utökad satsning på KY-utbildningarna.

Är regeringen beredd att ställa upp på en ökad satsning på KY-utbildningarna? Jag vänder mig med min fråga till statsrådet Lena Hallengren.

Anf. 23 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Axel Darvik tar upp en viktig fråga, nämligen ungdomsarbetslösheten. Regeringen har uppmärksammat detta det senaste halvåret, och det är inte en fråga som vi ägnar oss åt enbart vid sporadiska tillfällen. Det är en verkligen en angelägen fråga som vi hela tiden följer upp.

Däremot instämmer jag inte riktigt i Axel Darviks bild av att just KY-utbildningen skulle vara den mest framgångsrika när det gäller ungdomar. Ungdomar är enskilda individer, precis som alla vi andra, och har många olika sätt att komma ut i arbete och studier. KY-utbildningen är, precis som den betyder, en kvalificerad yrkesutbildning. Det är en ganska avancerad utbildning. Det är inte specifikt ungdomar som deltar i den typen av utbildning. Vi ser alla möjliga grupper.

KY-utbildningar, påbyggnadsutbildningar, högskoleutbildningar, förändringar i gymnasieskolan, särskilda individuella handlingsplaner för

ungdomar på arbetsförmedlingar är bara några av alla de sätt som vi måste använda oss av för att kunna öka sysselsättningen bland ungdomar. Vi ska inte spekulera för mycket i den kreativa bokföringen. Vi får nog hålla oss till över tid jämförbara siffror.

Anf. 24 AXEL DARVIK (fp):

Herr talman! Vi i Folkpartiet har länge fört fram ett antal olika förslag för att just åstadkomma fler utbildningar för mer praktiska yrken. Tyvärr har man från regeringens sida fått en känsla av att det har uppstått ett förakt mot praktiska yrken. Det märks bland annat i inställningen till lärlingsutbildning.

Kan man nu tänka om och vara med på en del satsningar även för utveckling av fler utbildningsvägar som bland annat kan leda fram till praktiska yrken, till exempel en riktig yrkeshögskola? Det finns flera exempel från våra grannländer som man skulle kunna ta lärdom av. Är man intresserad av sådant?

Anf. 25 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Många av de ungdomar som har svårt att finna arbete i dag är också de ungdomar som har svårt att klara av gymnasieskolan. Det är därför som en gymnasieproposition håller på att bearbetas.

Att kunna växla mellan praktiska och teoretiska inslag i utbildningen är betydelsefullt. Det är något av det som gymnasieskolan i framtiden strävar efter. Att däremot säga att det ska finnas lärlingsjobb – instegsjobb, som Folkpartiet talar om – där en grupp ska etableras på arbetsmarknaden som är billigare, som har osäkra anställningar, som lättare kan sägas upp, med sämre arbetsvillkor, är inte den väg som regeringen och Socialdemokraterna vill gå. Men att däremot ge möjlighet att lära på bästa sätt när det gäller teori och praktik är något som vi hoppas kunna återkomma till i gymnasiepropositionen.

Den rättspsykiatriska vården

Anf. 26 ULF SJÖSTEN (m):

Herr talman! Min fråga är till socialminister Lars Engqvist.

Det senaste året har Sverige drabbats av många meningslösa och oförklarliga våldsdåd, inte minst i det offentliga rummet. En stor del av gärningsmännen har befunnits lida av psykisk sjukdom eller psykisk störning. Domarna har blivit, och blir fortfarande, i stor utsträckning rättspsykiatrisk vård med särskild utskrivningsprövning. Antalet platser inom den rättspsykiatriska vården är otillräckliga, och enligt uppgift står man nu inför stora svårigheter med att placera dem som döms.

En gärningsman döms till rättspsykiatrisk vård för ett grovt våldsbrott och bedöms fortsatt vara farlig för samhället utanför. Men möjligheten att placera personen på en adekvat vårdplats är i dag mycket dålig.

Vilka åtgärder avser socialministern att vidta för att förbättra möjligheterna till en bra rättspsykiatrisk vård i Sverige?

Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Ulf Sjösten tar upp den fråga som har bekymrat oss under lång tid. Förra året skakades Sveriges av flera tragedier där vi kunde konstatera att det sannolikt är så att förklaringarna till våldsmännens och gärningsmännens uppträdande finns att söka i en allvarlig psykisk störning eller psykisk sjukdom.

I slutet av förra året tillsatte regeringen en särskild psykiatrisamordnare vars uppgift var att dels försöka få kommuner och landsting att bättre samverka inom ramen för den nya lagstiftning som finns, dels så snart som möjligt komma tillbaka med förslag om hur vi ska kunna förbättra den psykiatriska vården. Vi väntar på psykiatrisamordnaren Anders Miltons förslag, som vi hoppas kunna behandla relativt snart. Under våren ska vi kunna ta ställning till de förslag han kommer att lägga fram. Jag förväntar mig förslag som innebär att vi också ska kunna erbjuda adekvat vård för dem som döms till rättspsykiatrisk vård så att vi inte ska behöva finna oss i en situation där de som döms till vård inte får den vård som avses. Det konkreta svaret hoppas jag kunna ge senare under våren.

Anf. 28 ULF SJÖSTEN (m):

Herr talman! Problemet är just att detta är en akut situation som kräver omedelbara åtgärder. Människor som döms till rättspsykiatrisk vård får inte plats där de rätteligen ska vara. Många placeras i dag på platser inom den ordinarie psykvården, med stor risk att andra trängs ut. Dessutom skapar detta ibland stor oro på dessa institutioner.

Har socialministern verkligen ingen egen uppfattning om hur man kan börja lösa detta allvarliga, mycket akuta, problem?

Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Nu söker Ulf Sjösten strid i onödan. Det är väl rimligt att vi ber någon med bred medicinsk kompetens och erfarenhet av vården att gå igenom de svagheter som finns i den psykiatriska vården och att så snart som möjligt lägga fram förslag. Det är inte alldeles säkert att Ulf Sjöstens verklighetsbeskrivning stämmer, i alla fall inte i alla delar, när det gäller den rättspsykiatriska vården. Men vi ska få en bedömning av vad som behöver göras för att lösa problemen, och det är väl rimligt att vi använder oss av de experter vi har tillgång till. Vi kommer att få förslag, och vi kommer att ta ställning till dem. Vi ska se till att landstingen, som är ansvariga för hela sjukvården, har förutsättningar att erbjuda en god vård.

Jag tror att om Ulf Sjösten tänker efter kommer han att tycka att den ordningen är rimlig, det vill säga att vi vet när vi fattar beslut att vi har ett bra underlag att stå på.

Diskriminering på grund av funktionshinder

Anf. 30 KAJ NORDQUIST (s):

Herr talman! Det här är en fråga till statsrådet Pär Nuder. Frågan är föranledd av skrivelser i Dagens Nyheter i går och i viss mån skrivelser i Expressen i dag.

Den svenska regeringen arbetar för en handikappkonvention i Förenta nationerna. Jag skulle välkomna att vi också arbetade för en antidiskrimineringslagstiftning inkluderande funktionshindrade i Europeiska unionen.

Här i kammaren har vi antagit en lagstiftning mot diskriminering i arbetsmarknadsfrågor. Vi har också ett nationellt program för handikappfrågor. Poängen med det är att vi har som avsikt att bli bäst i världen år 2010. Ambitionen är att handikappade och funktionshindrade människor ska inkluderas på olika sätt i det svenska samhället.

Jag går över till skriverierna. En man vid namn Michael Liliequist har som ambition här i livet att bli präst i Svenska kyrkan. Han drabbades under utbildningen av en grav synskada. Att man vill förvägra honom att fullfölja prästutbildningen är lite underligt, bland annat utifrån att det finns präster som fullgör sitt kall trots en grav synskada – även i Svenska kyrkan. Huruvida detta är juridiskt rätt får utredas i sin ordning.

Anser statsrådet att det är lämpligt att medverka till att markera att diskriminering utifrån funktionshinder inte är tillåtet i Sverige år 2004?

Anf. 31 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Jag har naturligtvis liksom alla andra tidningsläsare tagit del av de artiklar som frågeställaren refererar till. Jag kan inte annat än uttrycka min personliga förvåning. Samtidigt är vi som alltid försiktiga att uttala oss i enskilda fall. Vi vet egentligen inte vad det rör sig om. När det däremot gäller den allmängiltiga frågan om diskriminering är svaret naturligtvis att det inte ska få förekomma på grund av funktionshinder. Där är svaret glasklart.

Anf. 32 KAJ NORDQUIST (s):

Herr talman! Jag har själv i min funktion här blivit ledsagad till talarstolen. Jag upplever inte att om jag blir ledsagad av personal härifrån, av politiska meningsfränder eller motståndare på något sätt blir ledd i intellektuellt avseende. Det måste vara detsamma i det här fallet.

Förskolan

Anf. 33 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Jag har en fråga till Lena Hallengren. Skolverket kom med en rapport i förra veckan, tror jag det var, som heter *Förskolan i brytningstid*. Den visar mycket tydligt att förskolan blir alltmer lik den vanliga skolan. Bland annat bedöms enskilda elevers prestationer. Man har individuella utvecklingsplaner, och så vidare. Min fråga till Lena Hallengren är: Är det en utveckling som regeringen bejakar?

Anf. 34 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Det är enkelt att ge ett svar till Inger Davidson i den här frågan. Det är inte på något sätt i enlighet med regeringens intentioner. Det är snarast så att det väcker mina funderingar och mitt bekymmer. Jag hoppas att det också väcker mycket oro hos de kommunpolitiker som fördelar resurser som inte alltid grundar sig på varje enskilt barns behov.

Man sätter upp dessa utvärderingsmål som grundar sig på att varje barn ska ha uppnått vissa mål vid vissa åldrar på ett sådant sätt som inte alls är intentionen enligt läroplanen. Detta är en utveckling som vi på olika sätt måste hantera. Ett sätt att möta det är den proposition om kvalitet i förskolan som kommer att läggas fram i oktober där jag hoppas att många av dessa delar kommer att beröras.

Anf. 35 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Om det är regeringens inställning tycker jag ändå att ni ger väldigt dubbla budskap. Förskolan ingår i och är en del av utbildningsväsendet. Det betonar man alltid väldigt tydligt. Skollagskommittén kommer snart med ett förslag där ettåringarna ska börja kallas elever och verksamheten i förskolan kallas utbildning.

Det är klart att de som arbetar inom förskolan känner att det är väldigt tydliga signaler gentemot dem att de kanske också ska ge en förberedelse för nästa skolform i stället för att i första hand ge barnen den omsorg, möjlighet till fri lek och trygghet som de minsta barnen bäst behöver.

Jag har ytterligare en fråga. Jag tror att orden har en väldigt viktig betydelse. Är Lena Hallengren inne på samma linje som Skollagskommittén att nu tala om elever och utbildning i förskolan?

Anf. 36 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag är väldigt positivt inställd till att förskolan blir en del av det samlade utbildningsväsendet och regleras i den gemensamma skollagen. Vi har en läroplan för förskolan sedan 1998. Men det innebär inte att förskolan ägnar sig åt det som är skola i dess traditionella bemärkelse, att man diagnostiserar varje enskilt barn och ska mäta varje barns prestationer.

Kristdemokraterna har en förmåga att vilja tala enbart om omsorgen och kalla det mesta för barnomsorg. Förskolan har sedan lång tid tillbaka sin unika verksamhet som handlar om omsorg och lärande på lekens grund. På dessa båda ben ska förskolan stå också i framtiden.

När det gäller begreppet elev var det mycket riktigt Skollagskommitténs förslag. Det är inte något förslag som jag sympatiserar med och som jag hoppas att kammaren ska ha anledning att vilja införa. Omsorg och lärande på lekens grund har varit förskolans signum och ska fortsätta att vara det.

Tunneln genom Hallandsås

Anf. 37 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till miljöminister Lena Sommestad. När tunnelbygget vid Hallandsås stoppades efter att Roca Gil-skandalen hade uppdagats uttalade dåvarande näringsminister Rosengren att tunnelbygget skulle fullföljas endast under förutsättning att det kunde ske på ett miljösäkert sätt. Detta var också riksdagens hållning när den i infrastrukturbeslutet år 2001 lämnade ett finansiellt utrymme för att färdigställa tunnelbygget.

I somras skedde ett utsläpp i Lyabäcken som slog ut allt djurliv. Den gångna helgen skedde ett nytt utsläpp alldeles intill ett Natura 2000-

område. Jag undrar mot denna bakgrund vad miljöministern lägger i begreppet ett miljösäkert sätt?

Anf. 38 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! När det gäller tunneln genom Hallandsåsen har jag liksom många andra varit bekymrad över flera av de incidenter som varit inklusive den i somras, som var en allvarlig incident, vilket jag också påpekade.

Miljödomstolen har nu lagt fast ett kontrollprogram som Banverket måste följa med hänsyn till den känsliga miljö som man arbetar i. Det är naturligtvis helt avgörande att Banverket följer programmet för miljöns skull och för att Banverket ska vinna förtroende både från de boende i närheten och från alla oss andra. Jag är övertygad om att Banverket har ambitionen att göra detta.

Nu har Banverket följt Miljödomstolens kontrollprogram. Det har inträffat en incident. De första signalerna säger att det inte är någon allvarlig incident. Jag tycker att det är bra och riktigt att vi oerhört noga följer vad som sker vid Hallandsåsen. Vi har en stor uppmärksamhet på Hallandsåsen, och det bör vi ha. Därmed kanske vi också får ytterligare rapporter om incidenter.

Utgångspunkten är självklart att arbetet ska bedrivas med största möjliga miljösäkerhet. Det är regeringens utgångspunkt, och det är min utgångspunkt.

Anf. 39 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Till följd av Vänsterpartiets samarbete med regeringen tillsattes en oberoende tunnelgranskningsgrupp. Denna granskningsgrupp har inte till uppgift att bara kontrollera om Banverket följer gällande lagstiftning utan uppdraget är vidare än så.

Vid den hearing trafikutskottet arrangerade om Hallandsås framkom att granskningsgruppen vore betjänt av att regeringen lämnade en tydlig definition av vad som avses med ett miljösäkert sätt för att granskningsgruppen ska kunna veta gentemot vilket mål den ska granska Banverket.

Jag undrar om miljöministern eller någon annan i regeringen har för avsikt att definiera vad man menar med det. Annars är det väldigt svårt att granska.

Anf. 40 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Uppdrag kring detta ligger på infrastrukturministerns bord. Jag kan inte i dag exakt svara på hur regeringen ska hantera denna fråga om definition av miljösäkert sätt.

Min uppfattning är att vi följer det mycket noga. Jag följer självklart också det arbete och de rapporter som har kommit. Jag är övertygad om att det är mycket klart vad som gäller. Det är inte några egendomliga saker som gäller. Exakt de hårda miljökrav som gäller för Banverket gäller för alla andra som arbetar i naturen, och de ska iakttas.

Jag ser inga problem här. Men jag kan gärna överlåta till Ulrica Messing att återkomma med exakt svar i den frågan.

Anf. 41 PER BILL (m):

Herr talman! Det här är en fråga till näringsminister Leif Pagrotsky.

Jag är ganska säker på att både näringsministern och jag jublade när Berlinmuren föll. Jag vet att både vi moderater och ni socialdemokrater ser utvidgningen som en viktig del i den framtida tillväxten.

Min fråga blir då: Hur kan ni samtidigt arbeta för förslag som drastiskt riskerar att göra det svårare för de nya EU-medborgarna att komma till Sverige och försörja sig på hederligt arbete?

Frågestund

Anf. 42 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag kan intyga för Per Bill att även jag kände den glädjen. Därom ska inte behöva råda något tvivel eller någon debatt.

Jag kan också försäkra att jag ser fram emot den dagen, den mycket snara dag, när hela EU kan kännetecknas av samma förbrödring, integration och samarbete som vi redan har sett i västra Europa. Detta ska gälla hela Europa. Inte bara kandidatländerna utan också en vidare krets av länder utanför de nuvarande tio anslutningsländerna kan vara med i samma samarbete.

Jag har väldigt stor respekt för de svårigheter som har upptäckts vad gäller våra trygghetssystem och att förena dem med de nya regler för arbetskraftsrörlighet som vi kommer att få efter den 1 maj. Jag står fullständigt bakom den åsikten att vi behöver lite mer rådrum för att anpassa de reglerna innan vi kan genomföra den fria rörligheten för arbetskraften fullt ut för svenskt vidkommande.

Det gäller inte minst i ljuset av att alla andra EU-länder i vår omgivning har infört olika sorts övergångsregler. Men jag längtar till den dagen när inget sådant längre behövs och att alla våra regler är väl på plats för att, precis som Per Bill säger, människor som vill komma hit, försörja sig på hederligt arbete, betala sin skatt och fullgöra sina skyldigheter ska få alla möjligheter på jorden till detta.

Anf. 43 PER BILL (m):

Herr talman! Det låter som om näringsministern och jag är ganska eniga. Men det tråkiga är att vi för ett år sedan var helt eniga om att det inte behövs några övergångsregler. Det har gått många år; vi har vetat i åtta–tio år att vi skulle få en utvidgning och vi har haft åtta–tio år på oss att anpassa våra sociala system. Nu vet vi att det förbereds en skrivelse där arbetstillstånd under två år ingår och att man måste söka detta i sitt hemland. Man måste visa upp ett anställningsbevis och man måste visa upp att man ska få en marknadsmässig lön – vid gränsbommen till Sverige! Är inte det skamligt?

Anf. 44 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Nej, Per Bill, jag tycker inte det. Jag tycker att det är viktigt att vi på ett ansvarsfullt sätt ser till att utvidgningen sker på ett vis som väcker respekt hos breda lager och med respekt också för de svårigheter som vi har upptäckt. Jag kan medge att de kanske har upptäckts lite sent, men vi kan inte äventyra fundamenten i den svenska välfärdsstaten

och fundamenten för hur den svenska arbetsmarknaden fungerar på grund av att vi har otydliga definitioner av bosättningsbegreppet. Det gäller vem som ska ha rätt till svenska barnbidrag, svenska bostadsbidrag och annat och kopplingen till arbete i Sverige.

Det får inte bli så att det kan räcka med några timmars oavlönat arbete mot någon sorts naturaersättning någon gång i veckan för att hela familjen var som helst i Europa ska bli berättigad till alla de svenska bidragen. Det skulle underminera respekten, förståelsen och stödet för utvidgningen och för EU. Det vill jag undvika, för jag gillar utvidgningen och jag gillar EU. Jag vill att människor ska tycka som jag om detta, och därför tror jag att det här är nödvändigt – tyvärr.

Gravida kvinnors alkoholbruk

Anf. 45 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till socialminister Lars Engqvist.

Vi vet att alkohol- och narkotikamissbruket ökar i vårt land. Framför allt ökar konsumtionen, också bland unga kvinnor i fertil ålder. Vi har precis i veckan fått höra om en undersökning från Huddinge sjukhus som visar att mödrar i dag inte på samma sätt som tidigare avhåller sig från alkohol under graviditeten. De har kanske inte fått information eller inte tagit till sig den.

Det verkar också som om kunskapen har försvunnit från våra mödravårdscentraler. Vid en rundringning bland mödravårdscentralerna i Stockholm visar det sig att flera i dag säger att de inte tar upp den här problematiken med de blivande mödrarna.

Min fråga är: Vad har socialministern för förslag till åtgärder för att kunskapen ska kunna bli bättre och öka bland personalen på mödravårdscentralerna och att man får information på ett riktigt sätt?

Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag läste också materialet. Det var ganska upprörande. Vi har haft en föreställning om att kunskapen finns och att man också tar upp ett resonemang med de blivande mödrarna om alkohol och risken för alkoholmissbruk.

Detta är inte mitt ansvarsområde utan Morgan Johanssons, folkhälsoministern. Emellertid pågår det ett arbete som handlar om att öka kunskapen och sprida mer information också på mödravårdscentralerna och i sjukvården för att se till att man oftare tar upp frågan om droger med patienterna. Vi vet att om man bara tar upp detta så betyder det mycket i fråga om förändrade attityder och större försiktighet. Det pågår ett sådant arbete i de insatser som nu görs för att öka informationen om riskerna med drogmissbruk.

Anf. 47 MARITA ARONSON (fp):

Herr talman! Jag tackar för att ministern hoppas att det blir bättre. Folkpartiet har lagt fram ett förslag om att vi behöver ett nationellt kunskapscentrum för skador hos foster av alkohol och droger. Eftersom det

pågår en sådan enorm ökning av alkohol och droger just nu bland unga människor tycker jag att det känns som om detta är viktigt.

Vilken är socialministerns inställning till att skapa ett sådant nationellt kunskapscenter för dessa frågor?

Prot. 2003/04:77
4 mars

Frågestund

Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag tror att det är mycket bättre att ställa den frågan till folkhälsominister Morgan Johansson. Hela detta problemkomplex ligger hos honom. Det gäller också i vilken mån vi ska upprätta ett särskilt nationellt kunskapscenter för detta. Även om detta berör sjukvården så ligger det som en del i folkhälsopolitiken. Det är alltså bättre att ställa frågan till Morgan Johansson. Jag tror att han har ett ganska bra svar.

Förskolan

Anf. 49 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har en fråga till statsrådet Lena Hallengren. Den gäller den svenska förskolan, som jag upplever har problem. Jag har en god vän som jobbar mycket med barn i behov av särskilt stöd. Vad jag kan förstå finns det resursbrister, enligt vad hon och många andra säger. Skolverket säger bland annat att 60 % av kommunerna uppger att andelen dagisbarn i behov av särskilt stöd har ökat sedan 1999.

Jag upplever också bland kommunfolk att maxtaxan är ett av de stora problemen. Det innebär att kommunerna har ganska små resurser till att utöka stödet till bland annat personal, till att skapa mindre barngrupper och annat som skulle behövas för att underlätta för de här barnen så att de kan klara sig bra i förskolan.

Jag undrar nu vilka åtgärder statsrådet är beredd att vidta för att underlätta för de här barnen så att de kan klara sig bättre i livet.

Anf. 50 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Jag delar Margareta Anderssons uppfattning om att det finns stora utmaningar för den svenska förskolan. Men jag ser också med glädje på de undersökningar från Svenskt Kvalitetsindex som Svenska Dagbladet redovisade för några veckor sedan och som säger att den välfärdsreform som svenskarna och brukarna är mest nöjda med är just den svenska förskolan. Det är alltså en dubbel bild; man är nöjd med verksamheten men den kan bli mycket bättre.

Inger Davidson tog tidigare upp frågan om kommunerna och hur Skolverkets undersökning har visat hur man kan fördela resurserna där. Vi ser att alldeles för många kommuner låter resurserna fördelas enbart på antalet barn. De ser inte till vilka behov barnen har av särskilt stöd, vilket socioekonomiskt område de kommer ifrån och så vidare. Detta är någonting som jag hoppas att kommunerna verkligen tar till sig. De måste se att alla barn inte behöver samma stöd för att få samma förutsättningar. Genom att ge olika stöd kan man se varje barns unika behov.

6 000 fler förskollärare, barnskötare och andra vuxna ska tillföras kommunerna med början nästa år. Jag ser fram emot att få återkomma till kammaren och att få bland andra Centerns stöd i den frågan.

Anf. 51 MARGARETA ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag är glad att statsrådet har positiva ingångar i frågorna. Men trots allt ställer kommunernas ekonomi upp en del hinder. De som är nöjda är ofta föräldrarna, men det är de utsatta barnen som vi ibland förlorar synen på. Föräldrar kan utnyttja förskolan, jobba mer och så vidare. Men barn i behov av särskilt stöd är en utsatt grupp. Jag tror att vi behöver ge betydligt mer resurser till dem.

I viss mån kan jag hålla med Lena Hallengren om att det är viktigt att man ser varje enskilt barn. Men resurserna räcker inte till och det finns inte tillräckligt med pengar ens för att avlöna dem som finns i dag. Man behöver också ha fler människor med specialistkompetens för att stötta de här barnen. Det gäller specialpedagoger, logopedier och – *you name it*. Alla de olika kompetenser som finns behövs.

Anf. 52 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Herr talman! Sedan maxtaxan infördes har det anställts 4 500 fler i personalen runtom på våra förskolor. 1 400 av dem har finansierats med hänsyn till den halva miljard som fördelades i samband med maxtaxan och som också kallas för kvalitetssäkringspengarna. 4 500 har alltså tillförts ytterligare under de senaste två åren. Nästa år börjar den stora satsningen på förskolan med 6 000 fler förskollärare, barnskötare och andra vuxna.

Jag hoppas verkligen att kommun och kommunpolitiker ser att barn i behov av särskilt stöd är en grupp som man måste ta särskild hänsyn till när man fördelar resurserna. På samma sätt har vi sett att personalförstärkningspengarna i skolan har använts så. Där har vi sett att barn i behov av särskilt stöd har fått en stor del av resurserna.

Valkretsindelningen i Västra Götaland

Anf. 53 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag vill ställa min fråga till statsrådet Pär Nuder.

Under förra mandatperioden gjordes en förfrågan från Västra Götaland till regeringen om att göra en översyn av valkretsindelningen med anledning av det nya länet. Då avslogs hemställan bland annat med motiveringen att man inte skulle hinna utreda det hela innan valet 2002.

Efter vad jag har hört så kommer det nu återigen en förfrågan och en ny hemställan till regeringen. Den ska landa hos er i dagarna. Den handlar just om att få ändra valkretsindelningen.

Hur ser statsrådet på detta? Finns det möjligheter till en ny valkretsindelning i Västra Götaland från och med nästa mandatperiod?

Anf. 54 Statsrådet PÄR NUDER (s):

Herr talman! Med tanke på att regeringen, liksom frågeställaren, liksom medborgarna i Västra Götaland, tillmäter den här frågan väldigt stor vikt vore det helt fel av mig att föregå regeringens prövning av den ansökan som uppenbarligen är på väg in till regeringen.

Vi ska pröva den mycket noggrant, och vi ska lyssna på olika instanser, inte minst från Västra Götaland.

Anf. 55 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Herr talman! Det var förstås väntat att jag skulle få det svaret, men ni har ändå haft frågan i ett tidigare skede och då hänskjutit den. Nu har man också tagit fram nya beräkningar och statistiskt säkerställt att det är genomförbart med en ny valkretsindelning, enligt valnämnden i Västra Götaland. Jag vill ändå fråga statsrådet: Finns det några hinder för att ni skulle ställa er positiva till en ny valkretsindelning för Västra Götaland?

Anf. 56 Statsrådet PÅR NUDER (s):

Herr talman! Jag kan inte annat än upprepa mitt första svar. Nu har vi fått nya argument som vi ska ta ställning till, och vi ska lyssna på de argument som finns i det här sammanhanget. Frågan är för viktig för att jag så här på stående fot ska kunna avge ett svar från regeringens sida. Vi ska pröva den ytterst seriöst och återkomma med ett svar så fort beredningen är klar.

Villkoren för företagare

Anf. 57 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till näringsministern. Ovanåkers kommun i mitt hemlän Gävleborg är av tradition en bygd fylld av företagsamhet. Med skogs- och jordbruk som grund har många företag etablerats och utvecklats. Man har haft kriser och problem, men genom åren har företagen ändå hittat former för att överleva och utveckla sig fortsättningsvis.

Problemet för kommunen är att de frågor som många företagare upplever som mest viktiga inte kan påverkas av kommunledningen. Då tänker jag på bland annat infrastrukturfrågor, arbetsrättsfrågor och skattefrågor. Även hanteringen som har varit i fråga om företagens kostnader för sjuklöner har skapat irritation bland kommunens företagare.

Företagarna i Ovanåker anser att den lokala, regionala och nationella politiken måste gå mer hand i hand om de ska kunna vara med och utveckla kommunen genom att skapa ett bättre företagsklimat. Jag vill därför fråga näringsministern om han har några idéer eller några åtgärder som kan avhjälpa problemet med att företagspolitiken har svårt att hålla ihop på regional, kommunal och nationell nivå.

Anf. 58 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag är ledsen, men det hördes inte så tydligt vad frågan gick ut på. Det var kanske något fel på mikrofonen. Men jag uppfattade det som att det handlade om ökade möjligheter för kommuner och regionala organ att påverka villkoren för det lokala företagandet – jag tolkar nickandet som att det i alla fall var i någorlunda rätt härad.

Min åsikt är att en effektiv näringspolitik liksom en effektiv regionalpolitik måste bygga på det engagemang och den initiativkraft som finns lokalt runtom i Sverige. Jag vill påstå att detta är basen för den inriktning av politiken som finns. Förhållandena skiljer sig åt på olika håll, och det gäller att på varje plats bygga på de styrkefaktorer man har, att bygga kluster av samverkande företag, myndigheter, skolor, universitet och det befintliga näringslivet. Det kan man inte sitta i Stockholm och göra åt

olika regioner, utan det måste ske lokalt. Därför går mycket av politiken ut på att stärka de regionala organens möjligheter att agera på det här området. Vi har på näringspolitikens område många sådana institutioner och också på regionalpolitikens.

Anf. 59 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Tack för svaret, näringsministern! Det var ett möte mellan företagarna i Ovanåker och Svenskt Näringsliv. Där kom man fram till, med kommunledningens bistånd, att det vore bra att få träffa näringsministern och föra fram de synpunkter man har lokalt med de erfarenheter företagarna har. Jag vet att kommunstyrelsens ordförande i Ovanåker har inbjudit näringsministern till Ovanåker kommun för att träffa företagarna. Jag vill helt enkelt bara fråga om näringsministern har haft möjlighet att acceptera inbjudan för att där ta del av de lokala idéer som finns för att utveckla företagsklimatet.

Anf. 60 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Jag måste medge att jag på rak arm inte kan svara på frågan om jag har tagit emot just den här inbjudan. Jag har i alla fall inte träffat de personer som frågan gäller, men det låter som de har intressanta saker på hjärtat, och det kanske vore en god idé för mig att ta en närmare titt på det. Men jag kan inte nu bekräfta att jag har det inlagt i min almanacka. Men Ovanåker är en ju attraktiv plats. Jag hoppas att jag kan inrymma detta i mina resplaner framöver.

Barnsäkra bostäder

Anf. 61 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Jag har en fråga till miljöministern. Ökningen av antalet skadade barn i trafiken har nyligen uppmärksamats. Mindre uppmärksammat är olycksdrabbade barn i och runt våra bostäder.

Barnsäkerhetsdelegationen har nu kommit med en rapport och förslag till åtgärder för att minska olycksfallsrisken. Bland annat vill man införa ordet "barn" i plan- och bygglagen för att i planeringen uppmärksamma barnens situation på ett bättre sätt.

Jag tycker att delegationens förslag är otillräckliga men undrar ändå om det kommer en proposition i den här frågan och vilka ytterligare åtgärder ministern är beredd att föreslå.

Anf. 62 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Som Owe Hellberg känner till har vi en utredning om hela plan- och bygglagstiftningen. Jag har inte tagit del av den här speciella rapporten, men jag kan säga att det här är en av de frågor som jag tycker är allra viktigast när det gäller vår bostadsplanering och vår planering över huvud taget i dag, att vi måste ta större hänsyn till barnen. Så jag kommer med stort intresse att ta del av detta och se om det finns förslag som är möjliga att använda.

Anf. 63 OWE HELLBERG (v):

Herr talman! Jag känner mycket väl till utredningen, eftersom jag sitter i den själv.

Det här med olycksfallsrisken handlar i de flesta fall om fallolyckor, tyvärr även med dödlig utgång ibland, och i våra miljonprogramsområden gäller inte plan- och bygglagens krav på säkerhetsanordningar och fönster med mera. Lagen omfattar inte det som är byggt eller ombyggt före 1976. Då undrar jag: Varför ska barn i de fattigaste familjerna utsättas för större olycksrisker än andra? Är det inte rimligt att dörr- och fönsterspärrear ska finnas i alla bostäder där det finns barn? Är ministern beredd att föra in det här kravet i en reformerad plan- och bygglag? Det kan ju vara bra för mig att ha med mig i det fortsatta utredningsarbetet.

Anf. 64 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Jag känner mig väldigt trygg med att ha en så engagerad medlem i utredningen. På många områden har vi naturligtvis problem med vårt befintliga bostadsbestånd. Vi har dåliga och otillräckliga regler. Detsamma gäller även barn i det här fallet.

När det gäller hela vårt äldre bostadsbestånd, inte minst i miljonprogramsområdena, är det uppmärksammat att det krävs en rejäl upprustning av de här områdena i många avseenden. Jag är beredd att se över om även det här bör ingå när vi går in på en sådan upprustning. Vi ser från regeringens sida att det är mycket angeläget. Samtidigt är detta naturligtvis en mycket stor ekonomisk fråga. Men det är en mycket angelägen fråga, och vi kommer att återkomma till den från regeringens sida och inte bara från Miljödepartementet.

Fordonsskatt på dieselbilar

Anf. 65 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Senast i dag fick vi rapporter på morgonsändningarna om klimatförändringar. Man misstänker att det är växthusgaser som står för detta.

Då har jag en fråga till miljöministern. Moderna dieselbilar förbrukar betydligt mindre bränsle än vad motsvarande bensinbilar gör. Det handlar om upp till 30–40 % lägre koldioxidutsläpp från en dieselbil, men i dag är fordonskatten på dieselbilar ungefär fyra gånger så hög som på motsvarande bensinbilar. Det innebär att man får köra ganska långt för att det ska vara lönsamt att investera i en dieseldriven bil och därmed bidra till mindre koldioxidutsläpp. Därför, herr talman, är min fråga till miljöministern: Är miljöministern beredd att ta initiativ till att sänka fordonskatten på dieseldrivna bilar, så att de blir någorlunda jämförbara med bensindrivna, och därmed bidra till minskat koldioxidutsläpp och minskad växthuseffekt?

Anf. 66 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Beskattningen av dieselbilar är inte min sak i regeringen, utan det är naturligtvis finansministerns. Och som frågeställaren säkert känner till är vi på gång med en översyn av hela beskattningen på det här området.

Jag är väl medveten om att dieslbilar har mindre utsläpp av koldioxid. Det är en stor fördel. Å andra sidan har dieslbilar betydligt större utsläpp av till exempel partiklar, vilket är en oerhört stor nackdel. Det är ett av de allra största miljöproblemen i Europa i dag.

Nu utvecklas ny teknik, bland annat med partikelfällor. Tyvärr har vi ännu inte en lagstiftning i EU på plats som gör det möjligt för oss att ekonomiskt främja dieslbilar med den utrustningen.

Jag vill i dag inte sätta ned foten när det gäller hur man i slutändan ska avväga möjligheten att förbättra tekniken för att rena dieslbilar i jämförelse med de fördelar som dieslbilar har ur koldioxidsynpunkt. Jag tycker att det är viktigt att se på det. Men vi går vidare för att nu i första hand förbättra utsläppskvaliteten på dieslbilar, för det är ett mycket stort problem.

Anf. 67 JEPPE JOHNSSON (m):

Herr talman! Jag är medveten om att det är finansministern som står för beskattningen, men det måste ju också vara i miljöns och miljöministerns intresse att minska koldioxidutsläppen. Moderna dieslbilar är betydligt renare än äldre också när det gäller partiklar. Det finns många forskare som hävdar att det är ganska jämförbart med utsläppen. Skillnaderna på bilar är större mellan en ny och en gammal bil. Om man skulle göra någonting ordentligt för miljön när det gäller utsläpp skulle man rensa bort gamla bilar, både bensindrivna och dieseldrivna.

Jag ser fram emot att miljöministern ganska snart kommer tillbaka med en vettig beskattning så att vi får mindre koldioxidutsläpp från den svenska trafiken.

Anf. 68 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Jag ser också fram emot att vi ska komma tillbaka till den här frågan. Det finns anledning att se över beskattningen på flera områden. Det kan finnas anledning att se över hela beskattningen när det gäller koldioxidutsläppen från transportsektorn och ha en skärpt beskattning av koldioxidutsläpp för alla typer av bilar.

Innan vi går till beslut ska vi ha ett bra kunskapsunderlag. Det är det vi nu väntar på och goda förslag.

Anf. 69 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Därmed var denna frågestund med regeringen avslutad. Vi tackar deltagande statsråd och frågeställare.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Positioner
2003/04:72 till utrikesutskottet
2003/04:73 till bostadsutskottet
2003/04:77 till justitieutskottet
2003/04:94 till bostadsutskottet

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU9
Författningsfrågor.

Författningsfrågor

Anf. 70 NILS FREDRIK AURELIUS (m):

Herr talman! Betänkande KU9 handlar om en hel del viktiga saker, men många författningsfrågor som är mycket viktiga kan inte behandlas nu eftersom vi väntar på en samlad översyn av regeringsformen.

Om man tittar på det särskilda yttrandet från moderat sida ser man vad vi särskilt anser bör vara med i en sådan översyn. Det gäller krav på en bättre lagprövning. Jag vill hänvisa till att riksdagens majoritet redan tidigare har tillkännagivit till regeringen att det så kallade uppenbarhetsrekvisitet bör avskaffas. Det gäller saker som starkare äganderätt, starkare markering av den negativa föreningsfriheten och en hel del andra fri- och rättigheter.

Det gäller också vissa frågor om maktindelning, inklusive den kommunala självstyrelsen. Det handlar om maktindelning inom vårt parlamentariska system. Det gäller slutligen en hel del frågor om regeringsbildning, inklusive frågan om skilda valdagar. Där vill jag än en gång hänvisa till att Demokratiutredningen redan för flera år sedan med stor majoritet tyckte att det vore en bra idé med sådana.

Det finns några reservationer från moderat sida i betänkandet. Det gäller exempelvis reservation 1 som handlar om antalet ledamöter i riksdagen. Man kan lätt konstatera att Sverige har väldigt många riksdagsledamöter i förhållande till sin storlek. Om man jämför med till exempel Tyskland som är en nio gånger större stat har man där ungefär 600 ledamöter. Vi vet också att det är något godtyckligt över tillkomsten av den stora enkammarriksdagen. Det lär ha gått till så att man helt enkelt såg vilka som skulle pensioneras från första och andra kammaren och såg hur många som blev kvar. Det blev 349, eller rättare sagt 350 från början. Här efterlyser man ett bättre argument för att vi ska ha en så stor riksdag.

Jag tror också att ärendehantering och annat skulle tjäna på en mindre riksdag. Det skulle bli en starkare inriktning mot centrala frågor och kanske mer generalister som riksdagsmän. Det finns naturligtvis också vissa ekonomiska och praktiska fördelar. Jag yrkar därför bifall till reservation 1.

Jag vill också peka på att vi har ytterligare en moderat reservation som handlar om en starkare konstitutionell ställning för domstolarna. Domstolarna är inte bara till för brottsbekämpning utan en viktig markering av rättssamhället. De bör vara så självständiga som möjligt och särskilt ha makt över den egna arbetsordningen, menar vi.

Det har väl inte undgått någon att det finns en hel del frågor om monarkin i det här betänkandet. Förslagen och motionerna från dem som är negativa till monarkin sträcker sig från krav på avskaffande i vissa fall till vad jag måste uppfatta som nålstick mot monarkin i andra fall. Att debatten i medierna har varit livlig i de här frågorna vet vi också. Intressant nog har jag inte kunnat upptäcka några nya fräscha argument mot monarkin som institution. Däremot verkar det som om försvararna av monarkin har mobiliserats något. Enligt Henrik Berggren i Dagens Ny-

heter har de intressantaste inläggen i Bruneidebatten kommit från rojalister.

Det är andra som har yttrat sig om monarkifrågan och är läsvärda. Jag nämner bara några exempel, Stig Strömholm i Uppsala Nya Tidning och nyligen P J Anders Linder i Svenska Dagbladet.

Jag tycker sammanfattningsvis att själva argumenten mot monarkin är ganska svaga. Det är den vanliga skrivbordsrationalismen. Man pekar på att kungen har ärvt ett ämbete och inte är vald. Om man fördjupar analysen lite kan man konstatera att det är många som har en demokratisk legitimitet i samhället som inte är direkt folkligt valda. Det är bland annat det P J Anders Linder utvecklar lite.

Alla demokratier har ett sammansatt system där det utövas politisk makt på många olika sätt. Det intressanta är egentligen folkets uthålliga samtycke till helheten, inte till varje beslutsfattare eller varje beslut. Det är riksdagen som har bestämt i grundlagar hur monarkin ska vara konstruerad i på det vanliga representativa demokratiska sättet fattat beslut. Därför har monarkin en demokratisk legitimitet.

Man kan som bekant konstatera att det också finns ett starkt folkligt stöd som måhända rentav har ökat på sistone. Jag ska inte fördjupa mig i de traditionella argumenten för monarkin eftersom de är ganska väl kända, bara antyda att det finns ett värde i historisk kontinuitet. Det finns ett värde i att ha en samlande symbol och en person som står över partipolitiken.

Det finns andra argument också. Det talas ibland om att kungen kan kasta lite glans över det gråmurriga folkhemmet och även berika statsbesök. Man kan naturligtvis tänka sig att talmannen, till exempel förste vice talmannen, trädde i konungens ställe. Det skulle säkert vara relativt glansfullt även detta, men jag tror ändå att något väsentligt skulle gå förlorat om en politiker, om än aldrig så förtjänstfull, trädde i monarkens ställe.

Det finns naturligtvis andra argument också som är väl kända. Det handlar om att kungen kanske befrämjar exportintressen och annat.

Framför allt måste man konstatera att alternativen ter sig sämre. En vald president med makt skulle totalt bryta mot vårt parlamentariska system, och en vald president utan makt har jag svårt att se poängen med.

Jag har några kommentarer till. En del av de nålstick som jag tycker finns bland vissa motioner och reservationer ser jag som ett uttryck för radikalernas typiska förmåga att skapa onödiga problem av sådant som inte är problematiskt. Det kan gälla det faktum att kungen är ordförande i Utrikesnämnden. Han är det, men han är inte ledamot i Utrikesnämnden. Att se något problem här tycker jag är att anstränga sig i onödan. Det problem som möjligen finns är väl Utrikesnämndens ställning framöver.

Beträffande bekännelsekravet på kungen och tronföljarna står det att kungen måste vara av den rätta evangeliska läran som den framgår av Uppsala mötes beslut och av Augsburgska bekännelsen från 1530. Det låter naturligtvis urgammalt. Jag vill dock antyda att man nog bör se sådana här urkunder på ett helt annat sätt än texter som är skrivna i dag, i varje fall om man har något historiskt sinne vilket jag tror att många av KU:s ledamöter har.

Som Juridiska fakulteten i Lund framhöll vid ett tillfälle ter det sig från statsrättslig synpunkt helt främmande och förfelat att vilja göra ko-

nungens trosbekännelse till en privat samvets- och religionsfrihetsfråga. Såvitt känt tycker inte heller kungen eller kungafamiljen att det är något större besvär med de här bestämmelserna.

När det slutligen gäller apanaget till kungen har majoriteten en visserligen lite försiktig skrivning, som jag inte ser någon större poäng med, där man önskar en större öppenhet. Nu ingicks det ju ganska nyligen, 1996, en överenskommelse mellan regeringen och hovstaterna om hur olika saker i detta sammanhang skulle redovisas. Sedan dess har ingenting nytt inträffat som gör att det finns anledning att nu ändra några bestämmelser.

Hur man än formulerar sådana här bestämmelser måste det finnas en gräns mot det som är kungens privata och alltså inte är offentligt. Det är också viktigt att konstatera att hovstaten inte är en myndighet – och så vill vi heller inte ha det – och att därför heller inte offentlighetsprincipen gäller.

Jag tycker således att denna skrivning från en nytillkommen majoritets sida, där alltså också Socialdemokraterna är med, framstår som ett onödigt nålstick mot en institution som har tjänat och tjänar Sverige väl.

Anf. 71 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Den svenska författningen har ungefär 30 år på nacken. Mycket har hänt sedan Sverige fick sin regeringsform för ungefär tre decennier sedan. Låt mig ge några exempel.

Den så kallade klassröstningen och partiidentifikationen minskar. Partier och organisationer tappar medlemmar. Det blir allt vanligare, inte minst bland unga människor, att man gör sina ställningstaganden och uttrycker sina politiska åsikter på ett mer individuellt sätt än tidigare. Exempelvis är det många som ser hur man handlar i affärerna för att gynna den ena eller andra varan som ett politiskt ställningstagande, medan det här med att skriva på namninsamlingar och vara medlem i politiska partier inte längre är lika intressant. Vi ser i dag ett samhälle som är mindre homogent än det varit tidigare. Fler och fler språkliga och nationella minoriteter ryms i dag inom Sverige. Sist men inte minst har vi sett en stor globalisering under de senaste 30 åren där gränser blir allt mindre viktiga och där Sverige sedan ett antal år tillbaka också är medlem av Europeiska unionen.

Allt detta ställer den moderna demokratin inför nya utmaningar. Folkpartiet har därför föreslagit att det skulle ske en översyn av den svenska regeringsformen, den svenska författningen. Sverige behöver en ny konstitution som är bättre rustad inför de nya utmaningar som den svenska demokratin står inför. Regeringen har nu inbjudit till sonderande samtal om hur den svenska regeringsformen ska reformeras och moderniseras. Vi välkomnar den översynen.

Låt mig få ange några utgångspunkter från Folkpartiets sida när det gäller att förnya och förändra den svenska författningen.

För det första handlar det om att den offentliga makten måste granskas mycket tuffare, bättre och effektivare än vad som är fallet i dag. Den offentliga makten ska naturligtvis utgå från folket, men den offentliga makten får inte vara oinskränkt. Demokratin får aldrig bli en förskönande omskrivning för majoritetsförtryck.

Därför är vi väldigt starka anhängare av tanken på en författningsdomstol, en domstol som ska pröva lagars förenlighet med grundlag. Vi kräver ju att vanliga medborgare ska följa de lagar som vi stiftar här i riksdagen. Då är det naturligtvis också rimligt att ställa kravet på oss som lagstiftare att vi ska följa grundlagen och de bestämmelser som står däri samt de mänskliga fri- och rättigheterna.

För det andra tror jag det är viktigt att vi stärker riksdagens kontrollmakt i förhållande till regeringen. Vi har under senare år sett en oroväckande tendens till att den socialdemokratiska regeringen i allt större utsträckning trotsar de beslut som riksdagen har fattat. Enligt den senaste sammanställningen, som vi diskuterade förra våren, ligger 170–175 beslut på Regeringskansliet som regeringen inte har verkställt i trots mot de beslut som riksdagen har fattat. En viktig uppgift för Författningsutredningen är att pröva hur de här förhållandena ska kunna bli bättre.

För det tredje är en viktig utgångspunkt för Folkpartiet att vi måste stärka personvalsinslaget i den svenska författningen. Medborgarna har enligt vår uppfattning inte bara rätt att bestämma vilket parti som ska representera dem i den svenska riksdagen, de svenska kommunfullmäktigeförsamlingarna och de svenska landstingsförsamlingarna; de har också rätt att bestämma vilka personer som ska representera dem i dessa beslutande organ.

Jag tror också att en reform i riktning mot ökat personval skulle minska avståndet mellan väljare och valda. Det skulle förnya demokratin. Det skulle bryta de stela partihierarkiernas makt och lägga makten hos medborgarna i stället.

Det nuvarande systemet är en halvmesyr. Man borde våga ta steget fullt ut. Nu har vi sett att den här reformen fungerar. Människor uppskattar den. Vi borde våga ta steget fullt ut och avskaffa spärrarna såväl till kommunfullmäktige- och landstingsfullmäktigevalen som till riksdagsvalen.

För det fjärde behöver vi ett tydligare kommunalt självstyre. I dag hamnar kommunerna alltför ofta i skymundan för rikspolitiken. Kommunerna tenderar att framställas och uppfattas som i praktiken verkställande organ för de beslut som fattas här i riksdagen eller i regeringen. Så är inte tanken med det kommunala självstyret.

Här finns det flera saker som jag tror att vi borde göra. För det första borde vi införa skilda valdagar. Det ger de kommunala politikerna ett eget, självständigt, folkligt mandat, inte ett mandat som är beroende av den legitimitet som riksdagen och riksdagspolitikerna eventuellt har. För det andra tror jag att vi måste införa en kompetenscatalog – en uppdelning, tydligt fastslagen i lagstiftningen, av vilka beslut som ligger på nationell nivå och vilka beslut som ligger på kommunal nivå.

Herr talman! I debatten inför den översyn av grundlagen som nu sker har ett antal framför allt socialdemokratiska debattörer argumenterat för att en viktig uppgift för den här författningsutredningen borde vara att förbereda övergången från proportionella val till majoritetsval i det svenska valsystemet. Jag vill vara väldigt tydlig på den punkten redan i det här skedet: Folkpartiet ställer inte upp på förändringar som innebär att det nuvarande valsystemet ska manipuleras för att gynna det största partiet.

Det har inte inträffat någonting i sak sedan vi fick vår senaste regeringsform som gör att de argument för majoritetsval som brukar framskymta har stärkts. För det första vinner exempelvis de proportionella valen terräng internationellt. Det blir alltfler länder som har proportionella valsystem. Majoritetsvalssystemen tappar mark.

Det argument som majoritetsvalsforespråkarna brukar föra fram om att det är viktigt med starka regeringar och att regeringsmakten måste stärkas har också blivit svagare under 90-talet i samband med att Sverige fått en ny budgetprocess för att behandla och anta statsbudgeten. En minoritetsregering har ju nästan oinskränkt makt inom den ekonomiska politiken såsom budgetsystemet ser ut i dag. Jag delar uppfattningen att vi har en bra budgetprocess, men den har också medfört en hel del författningsförändringar som har syftat till att stärka regeringsmakten och som också försvagar majoritetsvalsanshängarnas synpunkter på denna punkt.

Herr talman! Inför den här debatten har frågan om monarkin och monarkins ställning varit ett omdebatterat och uppmärksammat ämne. Jag vill vara tydlig på den här punkten när det gäller Folkpartiets inställning.

Folkpartiet stöder den kompromiss som slöts vid utformandet av den nuvarande regeringsformen i Torekov i början av 1970-talet. Det var en uppgörelse som innebar att Sverige ska vara en monarki men att monarken inte ska ha några politiska utan enbart representativa och ceremoniella funktioner.

Det var en uppgörelse som gjordes mellan partier som sinsemellan hade helt olika uppfattningar i den principiella frågan om vi borde ha monarki eller republik. Att de politiska partierna utifrån sina skilda utgångspunkter kunde enas om det framtida statsskicket var då, har varit sedan dess och är alltså en styrka för svensk demokrati. Trots att Torekovkompromissen slöts för över 30 år sedan står den sig fortfarande väl.

Folkpartiet står bakom den kompromissen och det nuvarande statsskicket. Därför stöder vi också tanken på att vi måste ha en ökad insyn i det som är hovets ekonomi. Det handlar om att vi måste se till att upprätthålla Torekovkompromissens legitimitet och förtroende. Vi ska modernisera och utveckla den.

Det är viktigt att det finns insyn och öppenhet i den delen av ekonomin som gäller de pengar som riksdagen anslår till uppgifter som statschefen ska utföra i sin egenskap av statschef. Ibland framställs detta, också av Nils Fredrik Aurelius, som ett indirekt angrepp på det nuvarande svenska statsskicket. Så är det ingalunda. I själva verket kan en reform av detta slag öka förtroendet för dagens statsskick.

Kungens eget valspråk är ju För Sverige i tiden, och öppenhet och insyn ligger i tiden. Därför är det en i högsta grad rimlig och inte alls speciellt revolutionerande och omstörtande reform som majoriteten i detta avseende föreslår, det vill säga att insynen och öppenheten i hovets ekonomi bör öka.

Herr talman! Jag står självfallet bakom samtliga de reservationer som Folkpartiet har avgett i det här betänkandet. Men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 12.

Anf. 72 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Vad är det för händelser som gör att Folkpartiet nu vill ha en större insyn i det som inte är myndighetsutövning och där offentlighetsprincipen inte gäller, det vill säga hovstaten inklusive det så kallade apanaget, där ju gränsen till kungens mer privata liv måste vara flytande? Vad är det som gör att Folkpartiet nu har det här kravet? Det var fråga 1.

Fråga 2: Vilket är det starkaste argumentet för att riksdagen bör ha just 349 ledamöter?

Anf. 73 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! När det gäller den första frågan som Nils Fredrik Aurelius ställer är det så att vi under flera år har haft en pågående diskussion i Folkpartiet om att öka öppenheten i hovets ekonomi. Det är ingen ny ståndpunkt som vi för fram att öppenheten och insynen skulle öka. Det har över huvud taget ingenting med de beramade händelserna i samband med statschefens besök i Brunei att göra. Det här är en uppfattning som vi har haft och som vi också har nu när det kommer till avgörande den här gången. Det finns ingen förändring i den delen.

När det gäller antalet riksdagsledamöter kan man naturligtvis alltid diskutera exakt hur många de ska vara. Det som är intressant att fundera kring när det gäller hur många riksdagsledamöter vi har i Sverige är en jämförelse med en del andra länder. I en del andra länder har man parlamentariker på flera nivåer. Vi har ju parlamentariker som fattar lagstiftningsbeslut enbart på en nivå, på den nationella nivån, vilket gör att det kan synas vara många ledamöter i den svenska riksdagen. Men i många andra länder har man egentligen betydligt fler parlamentariker som är nära och representerar medborgarna.

Vi tycker att det är viktigt att det finns ett rimligt antal riksdagsledamöter som kan representera medborgarna och som kan nå ut till medborgarna. Jag tror till exempel inte att det vore så bra för den svenska demokratin att Norrbotten och stora delar av Norrland enbart representerades av socialdemokrater och vänsterpartister eller att andra delar av landet där det finns en stark borgerlig dominans enbart representerades av moderater, folkpartister och andra borgerliga parlamentariker.

Anf. 74 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Herr talman! Ska jag tolka Tobias Krantz så att till exempel Norge, som ju delvis är ett geografiskt rätt svårtillgängligt land och som, om jag minns rätt, har 165 ledamöter – visserligen för en något mindre befolkning – har ett demokratiskt underskott?

Anf. 75 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Herr talman! Nej, jag riktar inte några anklagelser mot andra länder om huruvida de har demokratiska underskott eller inte.

Jag säger också när det gäller hur många ledamöter det ska vara att det naturligtvis inte finns en helig princip som slår fast att det ska vara exakt 349 ledamöter. Det skulle likaväl kunna vara 350, 353, 355 eller 340 ledamöter. Så principiellt kan man inte resonera.

Det intressanta är ju principfrågan, ska vi ha ett rimligt stort antal parlamentariker så att olika delar av landet är representerade i den

svenska riksdagen när det gäller olika partiuppfattningar från olika delar av landet, eller ska vi göra som Moderaterna föreslår och drastiskt minska antalet ledamöter så att vi kommer bort från den representativiteten? Jag tycker att Moderaterna är inne på helt fel spår. Vi behöver fler förtroendevalda i Sverige som har närhet till medborgarna inte färre.

Anf. 76 INGVAR SVENSSON (kd):

Herr talman! Det är kanske inte så ofta när man sitter i sin riksdagsbänk och hör statsministern läsa upp regeringsförklaringen som man tankemässigt studsar och inom sig utbrister i ett oj då. Normalt sitter man ju lite uttråkad och lyssnar. Men det hände faktiskt i höstas. Statsministern förutskickade en översyn av 1974 års regeringsform.

Att jag studsade var kanske inte så konstigt eftersom vi kristdemokrater i ett antal år, sedan 1998, har drivit det kravet – först ensamma och från 2002 tillsammans med tre andra partier. Det är bra att man på regeringssidan läser våra motioner, men det är ännu bättre att man tar intryck av dem. Vi har också sagt att en sådan översyn måste få ta sin tid, kanske fem–sju år eller något i den stilen, så att man inte hetsar fram den på den vanliga utredningstiden som är cirka två år.

Ännu tydligare blev bilden av en motionsläsande regering när statsrådet Nuder i en senare tidningsintervju började tala om en glidande spärr när det gällde valsystemet. Intrappning som alternativ till fyraprocentsspärren har jag drivit sedan 1982/83. Mitt parti har sedermera också accepterat detta som ett tänkbart alternativ, liksom ett par andra partier här i kammaren.

Herr talman! Grundlagarna, eller det vi kallar författningen, utgör det ramverk som ska klargöra villkoren bland annat för hela rättssystemet. Grundlagarna, framför allt regeringsformen, utgör alltså den grundläggande rättsnormen. Därför är det centralt att denna rättsnorm är djupt förankrad i den kulturtradition som i sina grunddrag omfattas av svenska folket.

Man kan säga att mycket av den svenska traditionen har varit rättspositivistiskt. Det har också präglat den svenska grundlag som vi har nu. Rättspositivismen innebär kort sagt att rätten definieras operationellt, det vill säga rätt är det som lagstiftaren säger är rätt.

Herr talman! En sådan syn på sambandet mellan lagstiftning och det som är rätt har ju inte med verkligheten att göra. Vi ändrar ju grundlagar och lagar i ett kör i den här kammaren. Det som är rätt är alltså vidare och djupare än det som står i lagen. Rättsuppfattningen är alltså inte grundad av lagen, även om lagen i ett socialt samspel även påverkar rättsuppfattningen som sådan. Den är ju med och påverkar den bilden.

Herr talman! I början av min riksdagskarriär hade jag en diskussion med en kollega från ett annat parti om Europakonventionen. Han menade att den var alltför naturrättsligt färgad och därför egentligen inte mycket att ha i Sverige. Rätten skulle bygga på rationellt motiverade argument, enligt honom. Jag frågade honom då om han trodde på ett specifikt människovärde. Det gjorde han. Men på min fråga hur han rationellt skulle motivera detta människovärde kunde han faktiskt inte ge något svar. Det är så att rättspositivismen inte kan ge rationellt grundade motiveringar för de grundläggande värdena och därmed inte heller med den metoden kan konstatera vad som är just rätt.

Herr talman! Jag tror att det är viktigt att komma bort från rättspositivismen i vårt sätt att se på det som är rätt. Lagen är viktig, dock en ofullständig del av vår rättsuppfattning.

Min bedömning är att det är centralt att våra grundlagar först och främst präglas av en människosyn som beaktar människans värde, förutsättningar, behov och ansvar. Utgångspunkten bör vara värdeorienterad, det vill säga att se människan och bygga samhället därefter.

Försök inte pressa in människan i färdiga system – det kommer bara att misslyckas. Självt har jag tagit intryck av professor Aleksander Pezzenik som hävdar att lagstiftningen måste vila på det etiskt godtagbara.

Herr talman! Rättsordningens grundläggande mål är att skapa en samlevnad i fred mellan människor och att medverka till att upprätthålla de grundläggande värdena. Inte bara rättsreglerna utan även deras tillämpning måste vara etiskt godtagbar. Här tror jag att vi kan komma långt i en samsyn de politiska partierna emellan. Vi tror alltså att en värdeanalys måste vara en av utgångspunkterna för en översyn av regeringsformen.

Herr talman! Låt mig också peka på några andra områden som vi tycker är viktiga att analysera i det kommande författningsarbetet. Det är bland annat, som andra har varit inne på tidigare här, riksdagens tillkännagivanden när det gäller lagprövningsrätten och i förlängningen av detta vem som ska utöva den, till exempel en författningsdomstol. Det centrala i detta är om vi kan få en förstärkt lagprövningsrätt eller inte, inte vem som utövar den. Det är i och för sig en viktig fråga, men det är en senare fråga egentligen.

Vi tycker också att det är viktigt att man följer upp Olof Ruins utredning om folkomröstningarna. Tanken var ju att man skulle tillsätta en parlamentarisk uppföljningsutredning, men det har ännu inte skett. Vi utgår ifrån att den frågan kommer upp i den kommande utredningen – att få ett bättre folkomröstningsinstitut i det här landet. Personligen tycker jag att det ligger väldigt mycket i vad min gode vän Bertil Fiskesjö talade om i början av 90-talet, nämligen att man skulle titta på den danska modellen, där Folketinget först tar ställning till en fråga och man sedan låter den gå till folket som får svara ja eller nej till det hela, för att uttrycka det mycket kortfattat.

Vi tycker också att en analys av subsidiaritetsprincipen som ett arbetsverktyg i maktindelningen även inom landet bör gälla. Den finns ju etablerad i det europeiska samarbetet.

Vi vill också trycka på att det är viktigt att man får ett förstärkt grundlagsskydd för de kommunala nivåerna. För några år sedan när vi hade en särskild debatt om de här frågorna slog det mig att man skulle kunna skapa en kommunalordning som liknar riksdagsordningen, därför att det kanske är svårt att ta in detaljerade bestämmelser i själva regeringsformen. Man skulle i stället kunna ge den en sådan mellanställning som riksdagsordningen har. Den idé som jag fick då har sedermera också accepterats av mitt parti. Det är ganska intressant: Nu den 2 mars, det vill säga i tisdags, gick Svenska Kommunförbundet in med en begäran att den kommande författningsutredningen ska titta på just de här frågorna på ett ordentligt sätt så att man får en tydligare avgränsning och ett tydligare skydd för den kommunala självstyrelsen.

En annan fråga som är viktig som vi ser det är att de målsättningsstadgar som vi såg till att införa i den senaste författningsreformen i

1 kap. 2 § inte är rättsligt prövbara. Vi tycker att man borde försöka hitta en linje där man kunde få ett faktiskt diskrimineringsskydd i grundlagen oberoende av religion, ålder, ras, kön, sexuell identitet, ekonomisk eller social ställning, funktionshinder och etnisk eller politisk tillhörighet. Vi tycker också att det är rimligt att man gör en översyn av 2 kap. regeringsformen om fri- och rättigheter. Det finns ett antal områden som behöver förstärkas där. Vi pekar också på att det kan vara intressant att granska kriminalisering av enskilda deltagande i eller stöd till kriminella organisationer. Där har vi fått anta rambeslut inom EU som egentligen bygger på att man har den typen av lagstiftning inom landet, men det har faktiskt inte vi. Vi tycker också att det är rimligt att man tar upp frågorna om regeringsbildning och talmansval.

En annan intressant fråga, herr talman, är regeringens hantering av riksdagens tillkännagivanden. Vi i riksdagen blir lätt frustrerade över att regeringen ibland inte gör som riksdagens majoritet säger. Tillkännagivandena är ju inte rättsligt reglerade utan är egentligen uttryck för riksdagens önskemål och förväntningar. Om regeringen inte gör som riksdagens majoritet säger, så finns ju alltid möjligheten till misstroendeförklaring som vapen, eller också kan riksdagen ensam ta initiativ till att utreda och stifta lagar. Det senare kräver ju avsevärt större resurser till riksdagen. Jag tror att det är viktigt att vi hittar en rimlig balans i de här relationerna.

Herr talman! Vi är också öppna för diskussioner kring valsystemet. Effekterna av personvalssystemet behöver djupanalyseras. Många av de här punkterna har vi tagit upp i ett särskilt yttrande till betänkandet i dag.

Herr talman! Vi har en skarp reservation. Den avser öppenheten i den del som Riksrevisionen granskar av hovstaten, och den avviker alltså från majoritetens uppfattning. Enligt lagen om revision av statlig verksamhet får Riksrevisionen granska den verksamhet som bedrivs av Kungliga Slottsstaten och Kungliga Djurgårdens förvaltning. Vi tycker att det är logiskt att man också ska kunna tänka sig en större öppenhet i den delen, men vi kan inte förstå att man ska vidga den totalt om man inte därmed också vill att revisionen ska titta på hela den här biten i Slottsstaten. Jag ber att få yrka bifall till reservation 9.

Låt mig sluta med att säga att vi inför den kommande författningsutredningen har den grundläggande attityden att vara öppna för att bildligt talat kunna vända på alla stenar. Jag tror också att det är en nödvändig attityd om vi vill föra utvecklingen framåt.

Anf. 77 MATS EINARSSON (v):

Herr talman! Det här betänkandet ger nog en rätt bra bild av hur författningsfrågorna kommer att behandlas i riksdagen under de kommande åren. Snart sagt allt på författningspolitikens område kommer att avslås med hänvisning till den kommande författningsöversynen – än så länge bara *kommande* författningsöversynen. Men vi får väl ta ett gemensamt ansvar för att den konstitutionella debatten inte tystnar i riksdagen i väntan på utredningsresultatet. Det tror jag nämligen vore till förfång såväl för utredningen som för riksdagens ställning i det offentliga samtalet.

Vänsterpartiet välkomnar dock en författningsöversyn, men inte därför att vi tycker att den gällande författningen är behäftad med några betydande konstruktionsfel. Den författning som vi har genomsyras av

det som kan kallas för folksuveränitetsprincipen, det vill säga tanken att ingen makt ska stå ovan riksdagens utom folket självt. All offentlig makt utgår från folket, säger regeringsformen, men den säger också att det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Fundera en stund på vad det skulle kunna innebära, till exempel vad gäller makten över de ekonomiska förhållandena i vårt land! Tre av våra fyra grundlagar – regeringsformen, tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen – är uttryck för en demokratiskt radikal tradition som det är viktigt att försvara, inte minst i dessa tider av demokratiska underskott. En annan grundsten är självfallet det proportionella valsystemet, som jag menar är helt avgörande för såväl representativitet som legitimitet för det politiska systemet.

Samtidigt är det enligt vår uppfattning viktigt att grundlagarna är en levande lagstiftning som är relevant och giltig, såväl till bokstav som anda. Det vore olyckligt om delar av författningen tilläts bli obsolet och fick ersättas av konstitutionell praxis och omfattande omtolkningar, som blev fallet med 1809 års regeringsform. En löpande revidering av grundlagarna är därför nödvändig för att bibehålla deras styrka och betydelse, och så har också skett sedan 1974.

Nu kan det dock vara tid för en mera övergripande översyn, som inte främst syftar till att lösa avgränsade och identifierade problem utan mer ser till helheten. En viktig utgångspunkt för den förestående analysen är, menar jag, att inte anlägga ett alltför snävt statsrättsligt eller juridiskt perspektiv, utan att lägga särskild vikt vid regeringsformen, eller snarare de konstitutionella förhållanden och de institutioner som regeringsformen reglerar och hur de samverkar med samhället och med medborgarna. Här krävs naturligtvis såväl ett klass- som ett könsperspektiv i analysen.

I en motion tar vi upp behovet av just en kritisk granskning och analys av författningen ur ett könsperspektiv. Grundlagarna kan ju förefalla könsneutrala, om vi bortser från att medborgaren enbart omtalas som ”han” i texten, men författningen kan inte förstås isolerad från det samhälle där kvinnor och män är långtifrån likställda som grupper. Erfarenheterna från andra områden visar betydelsen av just ett könsperspektiv, till exempel lagstiftningen kring kvinnomisshandel och prostitution, där en äldre, formellt könsneutral lagstiftning, dolde de faktiska könsmaktsrelationerna och därför missgynnade kvinnor.

Författningsöversynen är enligt vår och utskottets uppfattning en utmärkt ram för en analys av författningen ur ett könsperspektiv, till exempel i form av ett särskilt forskningsprojekt inom utredningens ram, och mig veterligt vore det första gången en sådan analys görs någonstans i världen.

En annan fråga som borde vara självklar i en författningsöversyn är ju frågan om statsskicket. Herr talman! Hur länge ska vi dras med den anakronistiska pinsamhet som kallas monarki?

För några veckor sedan såg vår icke valde statschef till att diskussionen om statsskicket fick ett nytt uppsving. Det är inte första gången, och det är säkert inte heller sista gången. Till dem av er som fortfarande hoppas att den numera rätt välkända Torekovkompromissen innebär att frågan om monarkin är avförd vill jag säga: Glöm det! Debatten kommer tillbaka igen och igen, och varje gång med allt större styrka. Och för

varje gång undermineras de redan rätt illa åtgångna monarkistiska be-
fästningarna ytterligare en smula.

Som ett led i denna undergrävande verksamhet har jag nöjet att yrka
bifall till reservation nr 2 om monarkins avskaffande.

Reservationen kommer eventuellt inte att bifallas av kammaren den
här gången, men riksdagen kommer ändå att ta ett litet litet steg i repu-
blikansk riktning genom att bifalla utskottets förslag att regeringen ska
ges till känna vad vi anför om behovet av större öppenhet och insyn i de
kungliga hovstaterna, som ju helt finansieras med offentliga medel men
som till stor del fortfarande är undandragna offentlig insyn och normal
revision. Det har alltid varit Vänsterpartiets uppfattning att detta förhål-
lande är ohållbart, och vi noterar nu en bred uppslutning kring vår stånd-
punkt.

Inom parentes sagt har Moderaterna naturligtvis fattat det här helt rik-
tigt; detta är ett litet litet steg i republikansk riktning. Folkpartiet har
fattat fel; detta är inte ett sätt att stärka monarkin.

Slutligen ska jag på det fåtal minuter jag har kvar ta upp en helt annan
fråga. I samband med att riksdagen våren 2002 behandlade vissa grund-
lagsändringar uppmärksammades en principiellt viktig formfråga. Som
bekant kan en vilande grundlagsändring underställas folkets prövning i
folkomröstning i samband med valet. Ett yrkande om en sådan folkom-
röstning kan framställas av minst en tiondel av riksdagens ledamöter, och
den ska framställas inom 15 dagar från det att riksdagen antog den vi-
lande grundlagsförändringen.

Den här gången behandlades ändringen under en av de sista dagarna
före sommaruppehållet, vilket innebar att 15-dagarsfristen inte kunde
utnyttjas. Björn von der Esch, som är närvarande i kammaren, var den
som i praktisk handling uppmärksammade problemet.

Till detta kommer det faktum att om riksdagen hade fattat beslut om
prövning av folkomröstning under de sista dagarna är det tveksamt om
det ens var praktiskt möjligt att genomföra en sådan folkomröstning med
så kort varsel.

Det här har jag tagit upp i en motion, och den är grundligt behandlad
av utskottet och utskottets kansli. Det finns en särskild bilaga till betän-
kandet med en utredning av detta, men tiden tillåter inte att jag går när-
mare in på detaljerna i den. Jag kan säga att utskottet idkar viss självkri-
tik i det att vi säger att det är utskottets och kammarkansliets ansvar att se
till att de här frågorna behandlas i så god tid att riksdagsordningens reg-
ler vad gäller tidsfrister och så vidare kan utnyttjas och också att en folk-
omröstning kan genomföras.

Här tas också upp det andra problemet som vi stötte på, nämligen hur
man paketerar grundlagsändringar. Nu sammanfördes ett ganska stort
antal ändringar, som inte helt och hållet hängde ihop, i ett paket på våren.
Hur blir det då när det likalydande beslutet ska fattas på hösten? Jo, då
tas det i ett sammanhang, i ett beslut. Då uppstår det förhållandet att
partierna inte kan fullfölja sina ställningstaganden från våren, för då har
man haft möjlighet att ha reservationer i enskildheter. Det kan vi inte
göra när det andra beslutet kommer.

Och, vilket kanske är allvarigare, hur gör man vid en folkomröst-
ning? Vilken del av grundlagsändringspaketet kan underställas folkom-

röstning? Är det bara helheten, eller kan man bryta ut en särskilt kontroversiell del?

Här har vi sagt att ansvaret ligger på utskottet att se till att beakta de här sakerna när vi så att säga paketerar våra grundlagsändringsförslag i framtiden.

Motionen från mig föreslås avslås, men med tanke på den grundliga behandling som motionen har fått i utskottet har jag inga som helst problem med att yrka bifall till utskottets förslag även i denna del.

Jag står naturligtvis bakom alla de reservationer där Vänsterpartiet finns antecknat, men för att spara tid vid voteringen nöjer jag mig alltså med att yrka bifall till reservation nr 2.

Anf. 78 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag förstår mig inte riktigt på Mats Einarssons argumenteringslinje. Först säger han att det inte finns några betydande konstruktionsfel i den nuvarande författningen. Statsskicket är ju reglerat i regeringsformen 1 kap. 5 § samt 5 kap. Sedan säger han i nästa andetag att statsskicket är en pinsamhet. Ska man dra slutsatsen att statsskicket inte är någon betydande konstruktion i regeringsformen?

Anf. 79 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Tack för frågan! Den ger mig möjlighet att på denna punkt rätta mig själv.

Självfallet finns det ett betydande konstruktionsfel i den svenska författningen. Detta konstruktionsfel heter monarki.

Anf. 80 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Flera var säkert närvarande vid forskningsdagen i riksdagen i dag, och åtminstone om man var närvarande i konstitutionsutskottets del kunde man höra att det fanns ett starkt stöd från svenska folket för demokratin i Sverige. 70 % av folket var nöjda med demokratin i Sverige.

Vi kan se ett ökat politiskt engagemang. Vi kan notera fler politiska partier både här i kammaren sett över tid och ute i kommuner, landsting och regioner.

Samtidigt finns det en del oroande tendenser. Vi kunde i dag höra att partimedlemskapet minskar i intresse. Valdeltagandet minskar, särskilt i lokala val.

Vi människor är rationella, bland annat. Vi väljer att påverka och att delta där det finns utrymme för oss att göra något. Därför är det viktigt att vi i den här kammaren jobbar för att skapa förutsättningar för att stärka det civila samhället. Det civila samhället har genom årtionden trängts tillbaka, i all välmening, men vi måste skapa förutsättningar för att förstärka grunden för vår demokrati, det civila samhället, ge människor utrymme, ge människor möjligheter att påverka, förändra och utveckla sin vardag, vår gemensamma vardag.

Strukturerna kan ibland bli ett fångstredskap. Många medborgare har i dag svårigheter att se igenom hur vårt samhälle är organiserat. Det är inte för inte som den ena utredningen efter den andra har kommit att diskutera var ansvarsfördelningen egentligen ligger. Vem är det som egentligen har makten?

Där medborgaren har svårt att se, där medborgaren inte får utrymme att påverka, utkräva ansvar och delta väljer man bort. Det är måhända det vi samtidigt ser.

Det är ingen hemlighet att Centern vill se en ny samhällsordning för 2000-talet, en samhällsordning som utgår från människor, som stärker fri- och rättigheter, som stärker civilsamhället, som bygger på att det är medborgaren som delegerar makt. Det gäller inte bara till denna kammar, vilket vissa här vill hävda. Medborgaren delegerar makt i varje val man medverkar i: makt till kommun, makt till landsting och region, makt till riksdagen men också makt till EU.

Det måste betyda något att vi har en maktindelning utifrån medborgaren.

Här vill vi från Centerpartiets sida verka för att stärka de direktvalda församlingarna, stärka medborgarnas röst i de direktvalda församlingarna och hitta en tydlig struktur. Vi välkomnar därför en författningsutredning. Det är väldigt bra. Vi ser en bred ingång i den författningsutredningen. Vi hoppas att den kan involvera fler än partier, forskare och experter och att vi kan få ett folkligt samtal, ett medborgerligt samtal, kring hur vi ska forma vårt samhälle underifrån. Vi ser gärna ett demokratikonvent som kompletterar en parlamentarisk utredning.

Det finns med all sannolikhet tid för att bygga ny kunskap, tid för att föra samtal, tid för reflexion, tid för att uppnå en bred samsyn för en ny författning. Dagens grundlag är visserligen 30 år, men den har flera hundra år på nacken. Skuggan från Oxenstierna faller än över vår författning. Visst vore det intressant att kunna bryta upp det centralstyre som präglat oss i århundraden.

Vi vill bygga Sverige utifrån federalismens principer med maktindelning och med ett ansvar tydliggjort i en flernivådemokrati där makt och befogenheter och beskattningsrätt hänger samman. På det sättet får vi inte bara ett stärkt lokalt, kommunalt, självstyre och ett stärkt medborgerligt självstyre utan också ett stärkt regionalt självstyre och en tydlighet för medborgarna att påverka, delta och utkräva ansvar. Ansvarsutkrävande är ytterst medborgarens viktiga uppdrag.

Det finns naturligtvis andra frågor i den här författningsutredningen som vi också är intresserade av att resonera kring. Som jag har sagt är en bred ingång och ett brett, öppet samtal viktigt. Vi har pekat på några områden i vårt särskilda yttrande, som är fogat till betänkandet. Det handlar naturligtvis om valsystemet. Vi stöder också proportionella val. Vi vill stärka personvalet – helt klart. Vi söker skilda valdagar eftersom vi ser möjligheter till ett mer maktdelat Sverige. Det är ett redskap för att stärka det folkliga samtalet kring viktiga frågor på olika nivåer.

Vi pratar om folkomröstning, om lagprövning och om EU. Vi är en del av EU. Vi måste forma ett system för vårt arbete som bygger på detta. Vi vill resonera både vertikalt och horisontellt. Horisontellt gäller det riksdag, regering och myndigheter. Hur fördelar vi? Hur säkrar vi det parlamentariska styret och hur stärker vi den direktvalda nivån? Men vi vill också resonera vertikalt, om EU, regioner och kommuner.

Avslutningsvis går jag till en fråga som inte är föremål för grundlagsöversyn. Det är monarkins ställning. Kommunisterna, Vänstern, vill avskaffa monarkin. Om detta råder det ingen tvekan. Så har det varit länge, så är det än i dag – oavsett om namnet är Vänsterpartiet eller Kommunis-

terna. Miljöpartiet har sökt en åtgärdsplan för att avveckla monarkin. Enskilda folkpartiföreträdare har tydliga mål när det gäller avveckling.

Det finns en mycket bred uppslutning för ett bevarande av monarkin, som har tjänat Sverige väl, för en modern monarki i tiden. Torekovupp-görelsen ligger fast från vår sida. Det finns inget belägg för att kungahu-set saknar legitimitet och förtroende. Vi har inte sett några skäl att för-ändra den öppenhet och insyn som gäller sedan 1996, som regeringen i budgetunderlaget till riksdagen säger ger en bra överblick över de aktivi-teter och åtgärder som har genomförts för de medel som har anslagits. Vi noterar att det inte finns något stöd för att nu göra en förändring i den här delen. Men jag vet, och Mats Einarsson var ju väldigt tydlig – jag delar den uppfattningen – att en undergrävande verksamhet bedrivs från vissa partier. Jag beklagar att Socialdemokraterna och Folkpartiet ställer upp på det undergrävande arbetet.

Jag yrkar bifall till reservation 8 under punkt 11.

Anf. 81 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Vad gäller monarkin behöver man väl inte säga så mycket mer än att konstatera en gång till att vi har en statschef som inte är demokratiskt vald och inte är demokratiskt utsedd. Så mycket mer behöver inte sägas i den frågan.

Jag skulle i stället vilja ta upp det här med federalismens principer, som ju Centern numera använder som uttryck. Det här är en ärligt menad fråga, för jag är inte riktigt klar över vad Centern menar med detta. Är det bara den gamla decentraliseringsideologin fast i en ny, lite modernare språkdräkt? Eller menar man faktiskt någonting med det här om federalismens principer? Är det Centerns mening att Sverige, som under ganska lång tid har varit en enhetsstat, ska göras om till en federation? Vilka ska i så fall federationssubjekten vara? Är det länen eller möjligtvis kommu-nerna? Eller är det någon annan enhet som ska göras till federationssub-jekt, alltså de subjekt som delegerar den federala makten uppåt i syste-met?

Det skulle vara intressant att veta hur Centern tänker sig denna fede-ration och framför allt hur den ska kunna skapas.

Anf. 82 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Herr talman! När det gäller monarkin kan jag bara konstatera att det finns en uppfattning från Vänsterns, kommunisternas, sida som är tydlig. Ni vill avskaffa den. Men precis som tidigare har sagts vilar den på ett demokratiskt beslut i denna kammare. Den vilar på ett starkt folkligt stöd. Den vilar på en bred politisk majoritet utsedd av svenska folket. Det finns alltså en demokratisk grund för vårt val. I andra sammanhang häv-dar vi att vi ska värna detta i grunderna för statskicket. Det noterar jag nu att Vänstern egentligen vill förändra radikalt.

Sedan gäller det federalism och federalismens principer. Vi vill för-ändra strukturen. Vi vill bryta upp enhetsstaten och säkerställa en flerni-vådemokrati där all makt inte hamnar i denna kammare att fördela, dele-gera och dra tillbaka efter eget gottfinnande. Det ska vara ett enkelt poli-tiskt beslutsfattande.

Vi söker vägar. Vi bjuder gärna in till en bred diskussion runt detta och hoppas kunna få göra det i en författningsutredning om nivåerna i en

Anf. 83 MATS EINARSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ska säga en sista sak om monarkin. Jo, vi har noterat att det finns en majoritet i riksdagen för monarkins bevarande. Det är därför vi skriver motioner, debatterar och ställer yrkanden i frågan. Det är många saker som det har funnits majoritet för i den här kammaren men där det så småningom har skett en ändring till följd av debatt, samhällsutveckling och sådant. Det kommer att ske i fråga om monarkin också.

Sedan till federalismen. Bondeförbundets – eller Centerns, då – inställning är att enhetsstaten ska brytas upp. Och så pratar Kerstin lite allmänt om federalismens principer och att man inte ska kunna fatta alla beslut centralt och sådana saker.

Jag kan för mitt liv inte förstå hur detta ska kunna gå till. Om vi ser historiskt och internationellt på hur stater har bildats är det helt uppenbart att den historiska bakgrunden är avgörande för om man har enhetsstaten eller federationen som grundmodell. Jag är inte helt säker, men jag tror att det blir svårt att hitta något exempel på att man med politiska beslut har kunnat ändra en historiskt framvuxen enhetsstat till att bli en federation.

Jag tror alltså att detta antingen bara är en lek med ord och vackra begrepp, där man klär sin gamla decentraliseringsideologi i lite nya, modernare, uttryck, eller så är det fullständigt utsiktslöst och orealistiskt. Då undrar jag vad det egentligen innebär för det politiska samtalet och den politiska debatten om partier låtsas företräda ståndpunkter som egentligen är fullständigt orealistiska och omöjliga att genomföra. Vad innebär det för respekten för det politiska samtalet?

Anf. 84 KERSTIN LUNGGREN (c) replik:

Fru talman! Det var spännande att höra. Jag förstår att Mats Einarsson har problem med partibeteckningarna i dessa dagar. Jag förstår att det är ett särskilt bekymmer för honom.

Jag noterar också att Mats Einarsson pratar om vad som är realistiskt och orealistiskt i den politiska debatten. Det är speciellt spännande att få höra från Vänsterns representant i denna kammare vad som är realistiskt och orealistiskt.

Jag förutsätter att utifrån den utgångspunkten skulle Mats Einarsson föreslå partiet att göra som Gnesta verkar vilja göra. Många tycker måhända så.

Det finns ett underlag för en debatt om hur vi ska utveckla vårt samhälle. Från vår sida är det ingen lek med ord. Det handlar om att göra precis som andra länder faktiskt har gjort. Det finns exempel på detta runtom i världen. Det finns exempel på länder som har valt att bryta med den gamla enhetsstatens modell därför att den inte längre är den bästa modellen i en globaliserad värld där flera nivåer ska vara med.

Speciellt om man värnar direktdemokratien och folkvalda och inte vill stärka expertstyre och administrativt styre är det viktigt att försöka tydliggöra och synliggöra. Men då måste man våga bryta enhetsstatens monopol på makt.

Författningsfrågor

Anf. 85 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Först något om insynen och öppenheten i hovets ekonomi. Kerstin Lundgren påstår att vilja ha insyn och öppenhet i hovets ekonomi är att ägna sig åt undergrävande verksamhet i fråga om monarkin. Vi har i dag en omfattande insyn och offentlighet när det gäller riksdagens och regeringens verksamhet och när det gäller kommuner och landstingsförsamlingar runtom i landet. Det är centrala delar av den svenska demokratin. Inte skulle väl Kerstin Lundgren påstå att principen att vi där har offentlighet och insyn innebär att vi undergräver den svenska demokratin?

Jag begärde ordet huvudsakligen för att tala om det Kerstin Lundgren nämnde när det gäller ett demokrati- och grundlagskonvent. På den punkten håller jag helt med Kerstin Lundgren. Jag tror att det är otroligt viktigt att vi under den här diskussionen, och när vi ska se över den svenska regeringsformen, ser till att vi får en bred medborgerlig förankring för detta. Vi måste se till att olika föreningar, organisationer och den akademiska sfären deltar i detta arbete fullt ut och att vi får en bred förankring för det författningsförslag som så småningom ska diskuteras och tas fram.

Det är viktigt att den nya författning vi så småningom kommer att få inte blir ett elitprojekt utan en angelägenhet för hela folket.

Jag vill fråga Kerstin Lundgren: Hur ser vi till att den nya författning som så småningom kommer inte blir ett elitprojekt utan en angelägenhet för en större del av befolkningen?

Anf. 86 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag börjar med den sista frågan. Vi har alla ett ansvar för att skapa former i författningsutredningen och runt den som engagerar och som kan skapa utrymme för deltagande. Jag menar då verkligen utrymme. Tidigare har jag ju sagt att människor är rationella. Ser man att det bara är för syns skull deltar man inte. Därför är det viktigt att man försöker säkra former som gör att det verkligen får betydelse och är meningsfullt.

Partierna har självklart en del i detta och bär ett stort ansvar. Det är min förhoppning att vi ska kunna arbeta tillsammans för att i en kommande författningsutredning hitta former som kan skapa ett brett folkligt engagemang så att vi kan få en grundlag som har stark legitimitet och som inte upplevs som en okänd storhet för svenska folket utan verkligen är väl förankrad när det eventuellt blir fråga om det andra grundlagsbeslutet.

När det gäller frågan om monarkin kan jag bara konstatera att Mats Einarsson hade en bild av att det här var en fråga om undergrävande verksamhet gentemot den monarki som han och Västerpartiet kommunisterna vill avskaffa.

Jag noterar det. Folkpartiet må ha en annan uppfattning. Det finns ingen grund för att säga att hovet, slottet eller kungen är likvärdig med riksdagen. Det är helt enkelt inte så. Det har en helt egen ställning i vår samhällsstruktur.

Jag noterar att regeringen till riksdagen har lämnat ett underlag som ingen har kritiserat när det gäller budgetavsnittet. Det pekar på att man

har en bra överblick över de aktiviteter och åtgärder som har vidtagits för de medel som har anslagits.

Prot. 2003/04:77
4 mars

Författningsfrågor

Anf. 87 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag håller naturligtvis helt med Kerstin Lundgren om att hovet och kungen inte kan jämföras i alla delar med riksdagen och regeringen och våra valda församlingar. Det är självklart. Den intressanta fråga vi diskuterar här är ju vilken effekt en ökad öppenhet och insyn har för legitimiteten och förtroendet för de institutioner vi diskuterar.

Det har förekommit en diskussion här tidigare om att om man ökar insynen och öppenheten skulle det undergräva institutionen. Jag menar att det resonemang som förts av Kerstin Lundgren och andra tidigare i debatten är felaktigt, nämligen att en ökad insyn och öppenhet skulle undergräva legitimiteten och förtroendet.

Vi resonerar inte så i andra sammanhang. Vi säger inte att om vi ökar insynen i riksdagens eller regeringens eller andra offentliga institutioners verksamhet så undergräver vi dessa institutioners legitimitet eller förtroende bland befolkningen. Det är ju snarare tvärtom. Vi tycker att det stärker legitimiteten och förtroendet för institutionerna om medborgarna får insyn i vad som händer och sker.

Anf. 88 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag har inte hört att Tobias Krantz eller någon annan har kunnat peka på behovet av att stärka legitimiteten för kungahuset. Jag har snarare hört att det har funnits ett starkt stöd bland svenska folket för kungahuset.

Det finns ingen grund för att säga att vi behöver öka öppenheten för att stärka legitimiteten. Det finns en stark legitimitet för kungahuset och det finns ett starkt stöd utifrån de förutsättningar som i dag gäller.

Ingen har väl hittills i debatten kunnat peka på att det finns brister i de underlag som har redovisats. Regeringen har inte gjort det. Regeringen har snarare talat i en annan riktning, nämligen att det ger en bra överblick

Det är den grunden vi har levt med sedan 1996 då den överenskommelsen träffades. Utifrån regeringens bild att man har en bra överblick tycker jag att vi kan nöja oss. Vi vill inte börja föra en diskussion som innebär att vi förändrar relationen mellan statschefen och övriga samhällsorgan. Det är ingen myndighet och det handlar därför inte om offentlighetsprincipen i den delen.

Anf. 89 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! De författningspolitiska frågorna är på tapeten. Partiöverläggningar har inletts kring en ny författningspolitisk utredning. Detta betänkande ger oss en chans att diskutera detta också här i riksdagen.

Jag vill inte låta som en dysterkvist efter den positiva inledningen i Kerstin Lundgrens anförande, men vi måste ändå konstatera att det finns en del problem i demokratin i Sverige i dag.

Människors förtroende för politiker och partier är lågt. Människors känsla av maktlöshet och att inte kunna påverka samhället omkring dem eller ens sina egna liv är alltmer utbredd.

I en sådan situation kan det ligga nära till hands att vilja applådera viljan hos det statsbärande partiet att göra en översyn av grundlagen och

spelreglerna för politiken. Men till stor del uppfattar jag detta som en skenmanöver.

Anledningen till att människor saknar förtroende för politiker och partier beror ju till stor del på att man är besviken på delar av den förda politiken som under ett decennium framför allt har kännetecknats av nedskärningar för de allra flesta. Möjligen är man också besviken på bristen på politiska alternativ, snarare än att man är besviken på de politiska spelreglerna.

Människors maktlöshet är ju en konsekvens av faktorer som nedskärningar och att makten har flyttats allt längre från de folkvalda – till EU, till slutna styrelserum eller till ogenomträngliga myndigheter. Denna flytt har inte möjliggjorts genom fel i grundlagen utan snarare genom just ändringar i grundlagen, som den ändring vi genomförde för drygt ett år sedan här i kammaren som möjliggjorde en flytt av betydande maktbefogenheter till EU-nivån.

Bakgrunden till den författningsutredning som snart ska sjasättas verkar alltså tyvärr vara en helt annan än en vilja att decentralisera beslut, bryta maktlösheten eller öka tilltron till politiken. Om man lyssnar på den offentliga debatten och utspel om majoritetsval och minskad proportionalitet får man känslan av att målet med den igångsatta diskussionen är att ändra spelreglerna på ett sätt som kan öka det socialdemokratiska maktövertaget. Man verkar vara gruvligt irriterad på att Miljöpartiet utförde sin parlamentariska uppgift efter förra valet, företrädde sina väljare och utnyttjade de möjligheter som blockpolitiken gav för att få mesta möjliga politiska utdelning.

Att minska proportionaliteten är i praktiken att gå tillbaka till ett system med viktad rösträtt. En röst på ett större parti ska väga mer och få större betydelse än en röst på ett mindre parti. Med de så populära marknadstermerna skulle man kunna uttrycka det på följande sätt: Det statsbärande partiet vill slippa konkurrens. Man vill ha statliga garantier för att marknadsandelen bevaras även när konsumenterna inte längre efterfrågar varan i samma utsträckning som förut. Det är däriifrån debatten om majoritetsval i enmansvalkretsar kommit. På papperet menar man att idén kommer att öka stabiliteten i politiken. Det är ett märkligt motiv i det europeiska land där det kanske är allra enklast och går snabbast att bilda regering efter val.

Tanken att enmansvalkretsar, där lokala politiker av den typ som Norrbottenspartiet försökte föra fram i förra valrörelsen kan ta plats i riksdagen för att företräda en landsända snarare än en ideologi, skulle öka effektiviteten och stabiliteten i systemet ter sig också aningen märkligt. Det är också därför som fyra riksdagspartier på ett möte nyligen helt avfärdade tanken på att den nya författningsutredningen skulle titta på frågor som rör en begränsning av proportionaliteten i systemet.

Fru talman! För att möta de strömningar som talat om majoritetsval, och också de tendenser till ökad centralisering som till exempel förslaget till ny EU-konstitution bjuder, går Miljöpartiet till motoffensiv. I den författningspolitiska utredningen kommer vi att arbeta för att nå breda överenskommelser för reformer som i stället stärker folkmakten utifrån två huvudlinjer som också skisseras i det särskilda yttrandet i det betänkande som vi nu debatterar.

För det första: De folkvaldas ställning ska stärkas på regeringens bekostnad. Här handlar det bland annat om EU-frågor, utnämningmakten och möjligheten att mer effektivt förmå regeringen att efterfölja av riksdagen fattade beslut. Vi vill också stärka riksdagens reella möjlighet att själv stifta lag och reglera så att regeringens ledamöter utgår från riksdagen. Vi tror också att EU-medlemskapet kräver en starkare lagprövning, något som det har gjorts ett tillkännagivande från riksdagen om.

För det andra: Det medborgerliga engagemanget ska stärkas. Många beslut som i dag fattas långt från medborgarna kan decentraliseras till lägre nivåer. Det kan också handla om att flytta makt från partistrukturerna till väljarna genom ett ökat inslag av personval eller att flytta makt från politiker till medborgare genom fler folkomröstningar. Vi kommer att kräva att inga fortsatta grundlagsändringar ska kunna göras inom EU, åtminstone om de är större, eller i Sverige, åtminstone om de är större, utan att de först underställs en folkomröstning och att medborgarinitiativ ska kunna tvinga fram folkomröstningar på alla politiska nivåer. Vad gäller folkomröstningsinstitutet finns det också ett vilande tillkännagivande från riksdagen. Vi kommer vidare att vilja stärka medborgarnas ställning genom en sänkt rösträttsålder och en rotationsprincip för politiska uppdrag.

Fru talman! I betänkandet avhandlas också frågor som rör monarkin, vilket vi tidigare har hört. Jag kan i stort konstatera att jag delar den syn, möjligen dock inte det brinnande engagemang, som lyste igenom när Mats Einarsson höll sitt anförande. Monarkin är en föråldrad institution och en fördemokratisk kvarleva, och det bästa vore om det så att säga gick i pension. Det är inte rätt för ett lands statsskick att statschefen ärver sitt ämbete. Det är ännu mindre rätt mot de personer som tvingas in i en särskild ställning och ett särskilt liv, långt ifrån normalitet och vanlig mänsklighet, av arvkungadömet Sverige, det vill säga kungahuset. Därför kräver Miljöpartiet och Vänstern i betänkandet att monarkin avskaffas.

Då det möjligen ligger i farans riktning att denna reservation inte bifalls av kammarens majoritet har vi också tittat på en del förändringar av monarkin i dag. Det kan med fog ifrågasättas om sådana förändringar bör göras på ett system som i sig aldrig kan göras acceptabelt. Men vår analys är att monarkins livsnerv i dag ligger i det faktum att den är mystifierad och oberörbar. Då är det en bra strategi, inte bara för att öka demokratin eller värna kungahusets och dess medlemmars rättigheter, att också fundera på hur man avmystifierar kungahuset för att på sikt avskaffa monarkin. Därmed skapar man en samhällsanda där man funderar på alternativ till monarkin. Kraven jag här åsyftar är i grunden desamma som varje demokrat brukar ställa för varje individ. Kungahusets medlemmar ska tillförsäkras religionsfrihet, de ska få resa på semester om de vill, de ska få rätt att gifta sig med vem de vill, och de ska straffas för brott som de gör sig skyldiga till. Jag skulle här kunna utropa: Frihet, jämlikhet och broderskap eftersom detta är just demokratins grundläggande idé om att alla människor är födda fria och lika i rätt och värde. Detta framför vi i reservationerna 2–7 i betänkandet.

Fru talman! På en punkt rörande förändringar i monarkin och framflyttade positioner för demokratin har vi nått framgång i utskottet. I ett tillkännagivande enas en betryggande majoritet om kravet på ökad insyn i hovets finanser. Vi skulle vilja gå så långt att offentlighetsprincipen

skulle gälla hela kungahuset även om det inte skulle göras till en myndighet. Men nu tar vi åtminstone ett steg för att öka insynen.

Måhända var det kungen själv som gav delar av utskottet möjlighet att se problemen med bristande insyn i hovets göranden då han gjorde sitt kända uttalande och berömde en diktator i en diktatur. Om fadäsen i Brunei har det nu möjligen ordats tillräckligt. Men låt mig bara konstatera det som bör konstateras, nämligen att det var ett helt annat misstag än att kalla Örebro för Västerås. För den dissident som sitter fängslad i ett fängelse i Brunei, och som får höra att statschefen för ett land som en gång stod upp för demokrati och solidaritet i hela världen har sagt att Brunei är ett ganska trevligt land, kändes detta uttalande kanske lite värre än för oss som bara följde det via medicirkusen.

Fru talman! En annan principiellt viktig punkt i betänkandet handlar om den lagfästa diskriminering som råder i Sverige gentemot den som ska utses till statsråd. I dag måste en person ha varit svensk medborgare i tio år för att kunna utses till statsråd. I en grön regering vet jag flera personer som skulle tillfrågas om att bli ministrar även om de inte har bott i Sverige och varit medborgare under de berömda tio åren. Skulle de bli stoppade från att beträda Regeringskansliets finare rum bara därför att de råkar vara födda någon annanstans och kanske har varit medborgare i Sverige i bara sex år? Vad gör dem bättre lämpade fyra år senare? Vad är det för gammalmodiga idéer om att den som inte har bott här tillräckligt länge inte kan göra tillräckligt mycket bra för landet som ligger bakom denna reglering? I dag vågar inte bara vi utan alla riksdagens partier tala om behovet av arbetskraftsinvandring. Varför ska man inte även när det gäller statsråd ta till sig kompetens och kunnande från andra delar av världen? Varför ska det finnas en begränsning i fråga om detta?

I dag är problemet att det finns alldeles för få med utländsk bakgrund i Regeringskansliet. Inte en endaste minister är av utomeuropeisk härkomst. Statsministern talade om att han inte hittade någon som är kompetent, vilket är ett hått mot många av de duktiga socialdemokratiska riksdagsledamöter som kämpar med liv och lust för politiken trots, eller kanske tack vare, sin utländska bakgrund. De enda med utländsk bakgrund som man verkar hitta i Regeringskansliet svabbar antingen golvet eller jobbar åt Miljöpartiet eller åt Vänsterpartiet. Detta är ett svaghets-tecken för det regeringsbärande partiet.

I reservation 10 framförs att vi vill ta bort tioårsregeln och ge möjlighet till en mer representativ regering. I Sverige ska alla svenska medborgare behandlas lika. Därför yrkar jag bifall till reservation 10. Det är den viktigaste reservationen i detta betänkande.

Fru talman! Slutligen vill jag säga att det längst bak i betänkandet har bilagts en utredning om frågor om grundlagsändring, möjlighet till folkomröstning vid andra beslutet och andra viktiga frågor som var aktuella inte minst när jag började i riksdagen och ändringar i regeringsformen 10:2 och 10:5 var uppe för en andra behandling. Det är en intressant utredning som kammarkamraterna bör studera inför författningsutredningen. Reglerna om beslutande folkomröstningar i fråga om grundlagsändringar måste bli reella och verkliga, inte obsoleta, vilket Mats Einarsson var inne på tidigare. Jag vet att Björn von der Esch, troligtvis med skärpa, kommer att beröra detta senare.

Anf. 90 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Gustav Fridolin. Är republik en garanti för att det inte görs klumpiga uttalanden? Jag kan bara exemplifiera att det finns de som har varit ledande politiker och som har prisat Pol Pot, och det var inte kungen. Det finns de som har sett demokratins seger i Khomeinis maktövertagande i Iran. Man har betraktat Castro som en renässansfurste. Och man har hävdat att de baltiska staterna inte var ockuperade av Sovjetunionen. Man har talat om starkt ledarskap i Kommunist-Kina. Och det finns till och med de som har prisat stabiliteten i denna stat.

Anf. 91 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Det blev lite konstigt när det var just den man som prisat stabiliteten i Kina som skulle rätta den man som prisade sultanen i Brunei. Det håller jag med om, Ingvar Svensson!

Ett avskaffande av monarkin är absolut ingen garanti för att vi slipper korkade, konstiga, märkliga eller odemokratiska uttalanden i framtiden. Men det är en garanti för att vi kan avsätta den som säger på nämnda vis.

Anf. 92 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! En sådan här författningspolitisk debatt ska väl mer ta fasta på väsentligheterna i författningen, såsom om kungen inte har någon demokratisk förankring eller om han möjligen har det. Jag uppfattar att Gustav Fridolin som ett argument menar att kungen inte är demokratiskt vald.

Men är det ändå inte så att det är många i vår demokrati som inte är direkt demokratiskt valda men som ändå har en demokratisk legitimitet? Det kan gälla statsråd, som ju är utsedda av statsministern. Det kan gälla domare. De är utsedda på annat sätt. De är inte direkt valda men har en demokratisk legitimitet. Det är ett bra system. Jag vill inte ändra på det systemet.

Är det inte så att monarkin i Sverige också har en demokratisk legitimitet? Det framgår av våra grundlagar som riksdagen i stor enighet har stiftat, eller hur?

Anf. 93 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Tack för frågan! Såvitt jag vet har varken statsråden, domarna eller några andra fötts in i sina uppgifter.

Om Nils Fredrik Aurelius lyssnade ordentligt på min argumentation, där i och för sig det demokratiskt tvivelaktiga i att i en demokrati ha ett ärvt ämbete berördes, hörde han att jag framför allt sköt in argumentationen på det demokratiskt tvivelaktiga i att i praktiken tvinga människor att utföra vissa uppgifter. Den som föds i kungahuset i Sverige blir i praktiken uppfostrad i ett liv och i en verklighet långt ifrån de flesta andra. Det är inte rätt. Det är inte riktigt att lägga den tyngden på en människa.

Befria kungahuset och ge dem möjlighet att gifta sig med vem de vill! Ge dem möjligheten att straffas för de brott som de eventuellt begår! Ge dem möjlighet att resa på semester om de vill och ge dem möjlighet att välja vilket jobb de vill! Det är vad reservationerna 2–7 handlar om.

Anf. 94 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Det är rörande med denna omtanke om kungahuset. Jag tror att det har framgått att Gustav Fridolin vill avskaffa monarkin. Det är min uppfattning att han har sagt det. Så långt tror jag att vi är överens. Vi är överens om vad Gustav Fridolin skulle önska skedde.

Men nu var frågan inte den, utan frågan var om man ändå inte måste säga att monarkin i Sverige har en stark demokratisk legitimitet eftersom den följer de grundlagar och de beslut som är fattade här i riksdagen genom vanlig representativ demokrati. Man kan naturligtvis också föra in det mer moraliska eller allmänna argumentet att kungen enligt alla mätningar och så har ett starkt folkligt stöd.

Jag frågar dock lite mer författningsmässigt eftersom det är en författningsdebatt som vi håller på med.

Anf. 95 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Jag får väl svara ännu klarare: Nej, det har inte demokratisk legitimitet därför att det innebär att en människa blir född in i ett uppdrag.

Jag tycker att Nils Fredrik Aurelius är en alldeles utmärkt riksdagsledamot. Men för den skull skulle jag inte tycka att det var demokratiskt legitimt om en majoritet här i riksdagen fattade ett grundlagsbeslut om att Nils Fredrik Aurelius och därefter hans efterkommande ska få sitta i riksdagen bara därför att han är så utmärkt. Jag tycker inte att det riktigt håller för att vara demokratiskt legitimt att utse någon som föds in i sitt uppdrag.

Det är en väldig skillnad mellan att vara indirekt vald på annat sätt och att faktiskt födas in i någonting, och det är – tror jag – väldigt trist gentemot den som föds in i det. Jag skulle aldrig vilja hamna där. Jag tror inte att Nils Fredrik heller själv skulle vilja hamna där. Och jag tror inte att de flesta här, om de skulle bekänna, egentligen skulle vilja födas i just den där släkten. Men vi ska så att säga sätta det på några andra att födas där. Det är väl ändå inte riktigt rätt.

Anf. 96 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Den debatt om ett antal motionsyrkanden som vi nu står inför här präglas av den deklARATION som statsministern gjorde i regeringsförklaringen, nämligen att det ska sättas i gång en övergripande genomgång av den 30-åriga författningen för att se vilka förändringar som det kan skapas en bred majoritet kring och som då kan förbättra den svenska demokratis funktionssätt, den svenska riksdagens funktionssätt, under detta århundrade eller under de närmaste decennierna.

I det sammanhanget vill jag gärna säga att motivet naturligtvis inte är, som någon formulerade saken, att det är en 30-årskris för den svenska författningen. Tvärtom kan man väl säga att författningen väl har tjänat sina syften och att landet har från demokratisk synpunkt och från andra synpunkter fungerat väl under de lagar och regler som författningen ger vid handen. Bland annat har regeringar hela tiden kunnat bildas, och man har skapat majoriteter i riksdagen för väsentliga politiska beslut.

Grundtonen i författningen är också folksuveränitetens princip och den demokratisyn som har präglat oss. På det sättet finns det anledning att slå vakt om de grundläggande faktorerna i sammanhanget.

När jag funderade på vad jag skulle säga i det här anförandet om författningssamtalen, både de som redan är inledda och de som ska fullföljas här med direktivskrivning, tyckte jag mig kunna konstatera att diskussionen – framför allt utifrån utskottsarbetet – om de olika, ibland väldigt olika, synpunkterna kring författningsfrågor ändå har präglats av ett samtalsklimat. Det har funnits ett intresse för att skapa en god förutsättning för den långsiktiga författningsdiskussion som vi nu står inför.

Vad som sedan ger mig anledning att ta upp detta utifrån den här synpunkten är faktiskt Gustav Fridolins anförande, som inte präglades av en vilja till att skapa ett bra samarbetsklimat. Det initiativ som regeringen Persson har tagit på den här punkten karakteriseras som en skenmanöver. Motivet skulle inte vara ett intresse av att skapa goda möjligheter för demokratin, utan motivet skulle vara det socialdemokratiska intresset av att förbli ett statsbärande parti, som Gustav Fridolin uttrycker saken. Det finns alltså inte anledning att tro att vi från socialdemokratins sida mer seriöst och på allvar går in för den här författningsdiskussionen, utan det är enbart fråga om att slå vakt om det egna maktintresset.

Jag ska inte dra mera långtgående växlar på det som Gustav Fridolin har sagt på denna punkt men noterar att det väsentligt avviker från samtalstonen och viljan att verkligen vända på stenarna och fundera på vad som är bäst från svenska folkets synpunkt och på vad som är bäst från demokratins synpunkt i ett lite längre perspektiv. Jag beklagar den ton som Gustav Fridolin valt att ha i den här debatten.

Jag kanske får – eftersom det kan passa ganska bra – ta upp frågan om majoritetsvalkretsar. Det finns ingen uttalad socialdemokratisk ståndpunkt i den frågan. I det rådslagsarbete som vi redan har genomfört kring författningen som en upptakt till en flerårig diskussion och till vår partikongress beslut finns frågan nämnd. Men det finns inget ställningstagande i det sammanhanget.

Vad jag noterar här är det varma intresse som Tobias Krantz visar för personval – samma intresse som Gustav Fridolin visar för personvalet. Då kan man bara konstatera att det främsta sättet att ha personval faktiskt är att ha enmansvalkretsar. Där överlämnar man till den enskilde väljaren att välja mellan ett antal kandidater i samma valkrets. Det måste ändå vara den absolut renaste formen av personval. Men det avvisas sedan med emfas från flera av talarna, för då kommer möjligen också partiintresset plötsligt in i bilden.

Jag tycker att man ska slå vakt om de politiska partierna. De politiska partierna är fria staters liv, som någon för förfärligt länge sedan har sagt, och de är väsentliga för en vital demokrati. Jag har alltså ingen invändning mot att man slår vakt om de politiska partierna. Men det är möjligen inte bara Socialdemokraterna som ibland kan anses tänka på sitt eget parti då och då.

Det proportionella valsystemet, det vi nu har, är en kompromiss från början av 1900-talet. Socialdemokraterna ville då ha enmansvalkretsar men gick faktiskt med på att ha ett proportionellt valsystem som skulle säkra, som man då trodde, en bredare representation i en kammare där arbetarrörelsen växte fram och där den klassiska bourgeoisie tappade mark. Det var ett historiskt perspektiv på proportionella val och enmansvalkretsar.

Skilda valdagar, fru talman, talas det om från flera håll. Det fanns en majoritet i den här riksdagen för att skilja kommunal- och landstingsvalen från riksdagsvalen. I den författningsutredning som arbetade med den här frågan kunde man på vetenskaplig grund konstatera – det nämndes också i det forskningsinslag som konstitutionsutskottet hade i morse – att det med all sannolikhet leder till att valdeltagande i kommun- och landstingsvalen kommer att ligga 10-20 procentenheter under deltagandet i riksdagsvalet. De som nu vill slå vakt om ett högt valdeltagande, samtidigt som de vill ha skilda valdagar, får alltså med öppna ögon gå in i ett system som med all sannolikhet leder till ett kraftigt lägre valdeltagande. Jag noterar bara att det förhåller sig på det sättet.

Jag skulle vilja ta upp federalismens principer. Mats Einarsson försökte på ett förtjänstfullt sätt att få lite klarhet i den frågan. Jag ska inte upprepa hans infallsvinkel utan ställa en tvåfaldig fråga till Kerstin Lundgren: Är det Centerpartiets avsikt att federalismens principer ska gälla på sådant sätt att det blir lagstiftningsmakt på de olika nivåerna? Det är en av de mest kännetecknande principerna för federalismen att det finns lagstiftningsmakt i de olika delstaterna, eller vad vi nu ska kalla dem. Är det Centerpartiets avsikt?

Sedan skulle jag vilja att Kerstin Lundgren något utvecklade federalismens principer i förhållande till någon konkret fråga eller något konkret politikområde. Jag tänkte mig exempelvis äldreomsorgen. Vilken effekt skulle federalismens principer få på lagstiftningen inom äldreomsorgen, reglerna kring äldreomsorgen i övrigt, finansieringen av äldreomsorgen? Det skulle vara hemskt bra om vi någon gång kom bort ifrån den eleganta deklARATIONEN om federalismens principer och över i ett mera konkret resonering om vad det egentligen skulle kunna gälla.

Fru talman! Jag ska använda mina sista sekunder här till att kommentera det enda tillkännagivande som finns i det här betänkandet, nämligen det om en ökad insyn i kungens apanage, eller anslaget till hovet, för att enklare uttrycka saken. Ungefär hälften är föremål för revision och en hygglig insyn. Det är möjligen det regeringen syftar på när man säger att man numera har en överblick. De andra 44 miljoner kronorna redovisas, som det är uttryckt, mycket översiktligt. Då kan man knappast få en god överblick av det hela.

Vad man vill från majoritetens sida är att riksdagen uppdrar åt regeringen att försöka åstadkomma en bättre och tydligare redovisning av de här 44 miljoner kronorna till så stor del som det rimligen är möjligt.

Fru talman! Låt mig allra sist säga att preliminära ställningstaganden i den här frågan i utskottet faktiskt förelåg innan kungen gjorde sitt uttalande i Brunei. Jag ser inget som helst samband med den frågan, och jag ser inte heller att insynsfrågan har något samband Torekovöverenskommelsen. Socialdemokraterna står alltså fast vid den överenskommelse som träffades mellan fyra partier i Torekov. Vänsterpartiet kommunisterna var inte deltagare i de överläggningarna. Det är fyra partier som står bakom Torekovöverenskommelsen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 97 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Göran Magnusson tar upp frågan om samarbetsklimatet i den kommande författningspolitiska utredningen. Jag hoppas att det blir

gott ifall jag får förmånen sitta där måhända tillsammans med nämnde Magnusson.

Det är klart att samarbetsklimatet i viss mån påverkas av att en sådan märklig fråga som majoritetsval lyfts i ett läge där de flesta europeiska länder som haft detta är på väg bort ifrån det. Det gör man i ett land där det är enklare och går snabbare att bilda stabila regeringar efter valet än i de flesta länder i Europa, för att inte säga alla, och gör det just efter en situation när ett av samarbetspartierna har gått lite hårdare fram och krävt lite mer för att företräda sina väljare än vad Socialdemokraterna, som så länge kunde luta sig mot ett tyst stöd från ett tyst Vänsterparti, kanske är vana vid. Det är klart att det möjligen påverkar samarbetsklimatet.

Före författningsutredningen fanns det spännande rådslagsmaterial internt hos Socialdemokraterna som jag har haft möjlighet att ta del av. I det ställdes uttryckligen frågan hur författningen kan ändras och justeras på ett sådant sätt att det ger möjlighet för Socialdemokraterna att påverka den framtida samhällsutvecklingen. Min misstanke om att utredningen till viss del handlar om vad Socialdemokraterna vill befästa i statsbärande ställning är väl inte helt ogrundad.

Jag har en fråga till Göran Magnusson. Fyra partier, en betydande del av den här kammaren – speciellt i grundlagsfrågorna måste man sträva efter breda överenskommelser – har kommit överens om att man i utredningen inte i någon större mån bör titta på frågor som handlar om att minska proportionaliteten. Kommer den viljan att respekteras av Socialdemokraterna? Det handlar om samarbetsklimatet i den kommande utredningen.

Anf. 98 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstår Gustav Fridolin på det sättet att om Socialdemokraterna gör ett debattinlägg i en författningspolitisk fråga är det inte bra, särskilt om det inte faller Miljöpartiet på läppen alldeles direkt. Det är väl också på det sättet att Miljöpartiet aldrig tänker på sig självt i de här debatterna utan på en mera ideell grund diskuterar författningsfrågorna. Jag förstår Fridolins resonemang på det sättet.

Jag skulle gärna vilja ha exempel på europeiska stater som är på väg bort ifrån majoritetsvalkretsar. Jag har egentligen inte uppfattat det, men det vore bra om den här debatten kunde bli klarläggande på den punkten.

Om fyra partier har tagit ställning redan i väsentliga författningsfrågor underlättar det väl inte heller samarbetsklimatet i fortsättningen. Om det ska respekteras kan väl andra konstellationers uppfattning om att vissa frågor inte ska diskuteras i den kommande författningsutredningen också respekteras. Jag anser, fru talman, att det vore bra om vi inte gräver ned oss utan håller oss på jordytan och går in i författningsamtalen på ett sätt som gör det möjligt att nå en bred och hygglig kompromiss och se på vad som faktiskt är bra för demokratin, för Sverige och svenska folket.

Fru talman! För att det ska bli rätt i riksdagens protokoll vill jag säga att det var Arboga som kallades för Örebro.

Anf. 99 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik:

Fru talman! Göran Magnusson efterlyser exempel på var majoritetsvalsstrukturen är kraftigt ifrågasatt. Storbritannien är ett sådant exempel.

I valet till EU-parlamentet valde man ett annat system. Man har ifrågasatt själva systemet. Även regeringen har varit inne på att det kan vara tid för förändringar.

Det är bra att Socialdemokraterna är aktiva i den författningspolitiska debatten. Jag redovisade i mitt förra inlägg från talarstolen att det är lite märkligt att frågan om majoritetsval lyfts just i den här situationen utifrån det grunder som jag redovisade då.

Självklart är det så att när Miljöpartiet uttalar sig i den författningspolitiska debatten funderar vi på hur det påverkar slutresultatet, precis som Socialdemokraterna gör. Vi företräder givetvis ett idéparti, ett idébaserat parti som finns för att påverka utvecklingen åt ett visst håll. Också vi ska ha en chans att ta plats i den här kammaren. Men bara för att man också tänker på sig själv och på det stora demokratiska skeendet betyder det inte att vi accepterar att man lyfter fram frågan om majoritetsval.

I praktiken innebär majoritetsval – som jag sade i mitt inlägg – att man återgår till ett system med viktade röster där en röst på ett stort parti ska väga mycket mer än en röst på ett litet parti.

De gröna i Storbritannien fick i ett val över 10 % av rösterna, men inte en enda plats i det brittiska parlamentet. Är det riktigt och rätt demokratiskt sett? Det är min fråga till Göran Magnusson.

Anf. 100 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag är faktiskt inte förespråkare för majoritetsvalkretsar. Jag underströk också tidigare att såvitt jag vet finns det inte någon socialdemokratisk samlad ståndpunkt kring majoritetsvalkretsar. Det har förekommit olika debattinlägg där man har pekat på det.

Det är klart att när vissa partier – bland annat Gustav Fridolins – kräver ökade personvalsinslag kan man naturligtvis säga att majoritetsvalkretsen är det mest uttalade personvalssystemet.

De nackdelar från Storbritannien som Gustav Fridolin talar om är ju uppenbara. Det proportionella valsystemet är bra från den synpunkten att man får en bredare representation.

Exemplen från Europa på länder på väg bort från majoritetsvalkretsar inskränker sig till ett ifrågasättande i Storbritannien. Ja, det är riktigt. Labour arbetade hårt för 10–15 år sedan för att reformera det engelska valsystemet, men när man i några val lyckades få kraftiga majoriteter för det egna partiet har den debatten tystnat. Möjligen har Tories större intresse av proportionella val än när man var i Thatchersk majoritet i Storbritannien.

Möjligen är sanningarna ungefär desamma, men det är lite olika innehavare av dem tid efter annan. Det tillhör väl politikens villkor och demokratins debattklimat att det förhåller sig på det sättet.

Anf. 101 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Man kan filosofera mycket kring valsystemet. Det kanske lämpar sig att göra i vissa sammanhang, men inte här i kammaren alltför mycket, så jag ska försöka att hålla mig kort.

Jag vill bara kommentera det som Magnusson sade om att enmansvalkretsar är det ultimata personvalssystemet. Ja, i en viss mening är det naturligtvis på det sättet. I en annan mening är enmansvalkretsar raka motsatsen. Där har man ingen som helst möjlighet att påverka vem som

ska företräda det parti som man röstar på. De som vill ha personval av den innebörden bör vara bestämda motståndare till enmansvalkretsar.

Nu har vi kunnat konstatera att åtminstone fem, kanske sex, av de sju partierna i riksdagen vill behålla det proportionella valsystemet. Socialdemokraterna är inte för att gå ifrån det, utan det rör sig om en del debattinlägg – som Magnusson uttrycker saken. Själv är han inte heller anhängare av enmansvalkretsar.

Bara för tydlighets skull: Kan vi då inte av omsorg om detta med breda majoriteter lägga den frågan åt sidan i den kommande författningsutredningen och i stället koncentrera oss på de mer reella problemen när det gäller utvecklingen av folksuveränitetsprincipens former i vår grundlag?

Anf. 102 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill inte göra något uttalande som kan uppfattas som en socialdemokratisk samlad ståndpunkt kring vad som ska ingå och inte ingå i den kommande författningsutredningen. Det vore också att något föregripa de samtal som ska föras om direktiven. Så jag avstår ifrån att närmare svara på den fråga som Mats Einarsson ställde.

Anf. 103 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Det var ju intressant att höra lite om debattklimatet mellan några av de så kallade samarbetspartierna. Det är kanske inte min uppgift att verka för att försämra eller förbättra det klimatet. Ni får samarbeta hur mycket eller hur lite ni vill, men helst i opposition.

Nåväl, något om valsystemen. Proportionella val är ju en fråga som bland annat Arvid Lindman drev redan för nästan exakt hundra år sedan. Det finns mycket som talar för ett proportionellt valsystem. Majoritetsval i enmansvalkretsar eller till och med majoritetsval i flermansvalkretsar är något som är rätt så främmande för vårt system, och det innebär också ett extremt partisystem.

Däremot bör en sådan här utredning titta på hur det proportionella systemet är utformat och om det behövs några förändringar. Det är rimligt att man inte låser sig i förväg.

Detsamma gäller skilda valdagar. Demokratiutredningen, som var millenniets första parlamentariska utredning, uttalade med stor majoritet – bland annat av hälften av de socialdemokratiska ledamöterna inklusive ordföranden – att det av demokratiska skäl vore bra att skilja på valdagarna när det gäller kommun och riksdag. Ett argument var då att det ger större möjlighet för de lokala och kommunala frågorna att komma fram i debatten.

Göran Magnusson talar ensidigt om ett högt valdeltagande som det enda demokratiska värdet. Är inte det lite ytligt? Det viktiga i kommunalvalet måste väl vara att de som väljer är engagerade och att det finns en sådan kommunal debatt att man väljer att gå och rösta, inte att man går och röstar i riksdagsvalet och sedan röstar i kommunalvalet på köpet och därmed demonstrerar ett högt valdeltagande. Man måste väl ändå se lite djupare på demokratifrågan, precis som Demokratiutredningen gjorde.

Anf. 104 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Nils Fredrik Aurelius berör samarbetspartierna. I det samarbetsavtal som vi har om de 121 punkterna ingår inte författningsfrågorna liksom inte heller en del andra frågor. Samarbetet handlar ju om det som ingår i de 121 punkterna.

Jag har vid något tillfälle sagt att det proportionella valsysteem som vi har i dag innebär ett slags superproportionalitet eftersom proportionaliteten gäller riksnivån. Vi hade proportionella val innan det här systemet infördes, men då låg den i varje valkrets. Det finns naturligtvis möjligheter att föra lite olika resonemang kring den frågan.

Skilda valdagar var kanske det mest intressanta som Nils Fredrik Aurelius tog upp, att det skulle ge utrymme för den kommunala politiken. Men de skilda valdagarnas funktion är ju också att spegla sammanhanget i politiken, det delade ansvaret på de stora politikområdena skolan, äldreomsorgen och barnomsorgen där man kan rösta på olika sätt i valen, men frågorna hänger ändå samman politiskt. Det är därför inte orimligt att de diskuteras i ett sammanhang. Möjligen skulle andra ansvarsfördelningar leda till ett annat resultat.

Ett högt valdeltagande har enligt min mening ett egenvärde. Det är en legitimering av demokratin. Nu tycker Nils Fredrik Aurelius att det inte gör så mycket om valdeltagandet sjunker i kommunal- och landstingsvalen därför att de röstande ändå är engagerade på ett annat sätt än alla röstande i riksdagsvalet. Det där tror jag att Nils Fredrik Aurelius behöver reda ut lite grann.

Anf. 105 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! För att det ska bli rätt vill jag börja med att påpeka att jag inte sade så som Göran Magnusson påstår att jag sade. Jag menar inte alls att det skulle vara oväsentligt med ett högt valdeltagande. Demokratiutredningens resonemang med starkt socialdemokratiskt stöd gick ut på att man genom ett starkt kommunalt självstyre och genom en mera renodlad kommunal debatt skulle kunna öka engagemanget för kommunala frågor och också i form av valdeltagande i de kommunala valen. Det var så vi resonerade i Demokratiutredningen.

Sedan vill jag ta upp en annan fråga, även om vi redan har talat åtskilligt om den. Delar Göran Magnusson den åsikt som har förts fram från olika håll, att majoritetsskrivningen om krav på ökad insyn i hovet är ett steg i republikansk riktning, som flera tidigare debattörer har hävdad?

Anf. 106 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Helt kort bara om skilda valdagar: Om man får tro vetenskapen blir det ett lägre valdeltagande med skilda valdagar. Nils Fredrik Aurelius vill, visserligen med stöd också av Demokratiutredningen, med öppna ögon gå in i ett skiljande av valdagarna trots att det riskerar att kraftigt minska valdeltagandet.

En ökad öppenhet och redovisning av en större del än nu av anslaget till hovet ser jag inte som ett inslag i frågan om monarki eller republik, utan, som jag har sagt tidigare, står vi från socialdemokratisk sida fast vid Torekovöverenskommelsen. Det här handlar mer om att öppenhet är bra för alla. Öppenhet ligger i tiden. Det är alltså bra för alla institutioner att arbeta under så stor öppenhet som det är möjligt. Jag accepterar hem-

lighet och slutenhet om det handlar om rikets säkerhet och liknande, men det gör det ju inte i det här sammanhanget, utan här borde man kunna komma fram till en större öppenhet. Men jag ser det inte som ett första steg på väg bort ifrån monarkin. Den frågan får diskuteras i ett helt annat sammanhang.

Anf. 107 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag är på samma linje som Göran Magnusson på en punkt, att Gustav Fridolins något skarpa angrepp inledningsvis blev något egendomligt eftersom Gustav Fridolin vanligtvis ägnar sig åt att just bära upp det statsbärande partiet i den här riksdagen. Att han angrep från den utgångspunkten var något egendomligt.

Å andra sidan ligger det rätt mycket i det som Gustav Fridolin har tagit upp när det gäller misstankar om vad författningsutredningen inledningsvis skulle ägna sig åt. Misstankarna är inte helt ogrundade, givet den historia som socialdemokratin har när det gäller olika typer av författningsförändringar. Det är ju inte första gången när den svenska författningen diskuteras som Socialdemokraterna har gjort till sitt stora huvudnummer att byta från ett proportionellt till ett mer majoritetsinriktat valsystem.

Jag blir inte heller lugnare när jag lyssnar på Göran Magnusson när han säger att det inte finns någon partiståndpunkt i den här frågan. Det gör mig otroligt orolig om Socialdemokraterna inte kan deklarerat här i kammaren i dag att de inte är för en övergång till ett majoritetsval i enmansvalkretsar. Jag tycker att Göran Magnusson ska ta chansen här nu att skingra alla misstankar om att Socialdemokraterna skulle vara beredda att lämna det nuvarande valsystemet, som det rått stor och bred enighet om i den svenska riksdagen och bland den svenska befolkningen.

Jag skulle vilja ta upp en annan fråga med Göran Magnusson när jag nu har chansen. Det gäller den så kallade lagprövningsrätten och ett eventuellt införande av en författningsdomstol. I Demokratiutredningen, som Nils Fredrik Aurelius refererade till tidigare, fanns det stor enighet också bland Socialdemokraterna om att det behövdes en ökad extern juridisk kontroll också av politiska beslut till gagn för mänskliga och medborgerliga fri- och rättigheter. Det är ju så att all makt kan missbrukas, också den som ges i fria val.

Jag vill ställa en fråga till Göran Magnusson. Vi kräver att medborgare i Sverige ska följa de lagar som vi stiftar. Varför kan vi inte kräva av oss själva att vi ska följa grundlagen?

Anf. 108 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kräver av mig själv och av kollegerna i riksdagen att vi följer grundlagen. Men den socialdemokratiska författningsståndpunkten är att all offentlig makt utgår från folket och att det inte ska finnas någon domare över riksdagen. Det ålägger riksdagen ett mycket stort ansvar på de här områdena. Vi har ju en förhandskontroll av den lagstiftning som ska till, dock icke grundlagslagstiftningen. När det gäller grundlagslagstiftningen ligger ansvaret helt på riksdagen att klara av den, såvida det inte sedan blir en uppenbar strid mellan två lagar, då en domstol ju faktiskt kan vägra att tillämpa den lag som de anser stå i strid med en överordnad lag.

Jag delar inte Tobias Krantz uppfattning att all offentlig makt utgår från folket men att över folket måste sättas en författningsdomstol. Det var ungefär så som Tobias Krantz uttryckte det i sitt inledningsanförande. Jag och Socialdemokraterna delar inte den uppfattningen.

Beträffande proportionella val och majoritetsval har jag talat om vad jag står för. Jag kan inte gå längre nu, därför att vi har ett rådslagsarbete i gång. Vi ska ha en partikongress 2005 som ska ta ställning till de grundläggande författningspolitiska frågorna. Jag bedömer inte att den kongressen kommer att säga att det ska vara majoritetsval, men jag kan inte heller föregripa den partiinterna debatt som vi ska ha om olika författningsfrågor.

Anf. 109 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Göran Magnusson inte kan ge oss, som är oroade över att författningsutredningen kommer att ha fokus på att ändra valsyste­met, ett lugnande besked. Jag beklagar det.

När det gäller frågan om lagprövningsrätten och en författningsdomstol är vi båda överens om att grundlagen naturligtvis ska följas. Är det ändå inte rimligt att riksdagen när den fattar beslut följer grundlagen såsom den för tillfället är konstruerad? Är det inte rimligt att andra personer som vanligtvis prövar lagstiftningar och är juridiskt kunniga kan pröva om riksdagen följer den lagstiftningen? Är det inte rimligt att det, precis som dina partikamrater i Demokratiutredningen tyckte, sker en sådan prövning? Det är den intressanta frågan.

Sedan innebär inte en förstärkt lagprövningsrätt att man sätter domare till doms över folkmakter, utan riksdagen kan naturligtvis alltid ändra grundlagen och de spelregler som gäller för den svenska demokratin. Det handlar alltså inte om att sätta domare till doms över folket, utan det handlar om att stärka kontrollen och se till att riksdagen följer grundlagen såsom den just för tillfället ser ut.

Anf. 110 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Beträffande frågan om majoritetsvalkretsar eller proportionella val vill jag igen säga att direktiven till den kommande författningsutredningen ska diskuteras tillsammans med partierna. Det har redan varit överläggningar på den punkten. Jag tycker att det är ganska märkligt att säga att just den här frågan ska uteslutas från de kommande överläggningarna. Om Socialdemokraterna deklarerar att just den här frågan ska uteslutas från de kommande överläggningarna, kommer det att väcka ett ramaskri från de partier som ogillar den ståndpunkten. Låt de här frågorna ligga på bordet tills överläggningarna om direktiven kommer till stånd och kan genomföras! Då får vi se var det hela hamnar.

Fru talman! När det sedan gäller lagprövning och författningsdomstol var Demokratiutredningens majoritet, som jag minns det, överens om att man skulle slopa det så kallade uppenbarhetsrekvisitet. Det slopan­det innebär inte någon prövning av riksdagens lagstiftningar rent allmänt, utan det innebär en möjlighet för en domstol att vägra att tillämpa en lag som domstolen i ett visst ärende anser står i strid med en överordnad lag. Det är innebörden av lagprövningsrätten. En författningsdomstol kan ju tänkas vara någonting helt annat. Den kan helt enkelt göra det möjligt för riksdagen, riksdagsledamöter och andra att få en lag prövad. En författ-

ningsdomstol är något som kännetecknar federala stater. I enhetsstater finns inget behov av att lösa lagstiftningstvister mellan olika nivåer.

Fru talman! Jag vill till sist säga att den vanligaste sammansättningen i en författningsdomstol är inte enbart ett knippe jurister, utan i en författningsdomstol brukar man också sätta in erfaret politiskt folk för att få en bredare tolkning av olika författningsfrågor.

(forts. 5 §)

Prot. 2003/04:77

4 mars

Författningsfrågor

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.59 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 mars

UbU3 Högskolan

Punkt 1 (Styrningen av högskolan)

1. utskottet

2. res. 2 (kd)

Votering:

157 för utskottet

25 för res. 2

97 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 25 v, 14 mp

För res. 2: 25 kd

Avstod: 42 m, 39 fp, 16 c

Frånvarande: 26 s, 13 m, 9 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Punkt 8 (Urval till högskoleutbildning)

1. utskottet

2. res. 17 (fp)

Votering:

199 för utskottet

39 för res. 17

43 avstod

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 26 kd, 25 v, 16 c, 14 mp

För res. 17: 39 fp

Punkt 11 (Kårobligatoriet)

1. utskottet
2. res. 23 (fp, m, kd, c, mp)

Votering:

139 för utskottet

136 för res. 23

74 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 112 s, 1 m, 1 fp, 25 v

För res. 23: 42 m, 38 fp, 26 kd, 16 c, 14 mp

Frånvarande: 32 s, 12 m, 9 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Punkt 23 (Distansutbildning m.m.)

1. utskottet
2. res. 36 (c)

Votering:

263 för utskottet

16 för res. 36

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 43 m, 38 fp, 25 kd, 25 v, 14 mp

För res. 36: 16 c

Frånvarande: 26 s, 12 m, 10 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Punkt 24 (Utbildning för vissa yrken)

1. utskottet
2. res. 39 (v)

Votering:

192 för utskottet

28 för res. 39

59 avstod

70 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 43 m, 3 fp, 1 kd, 16 c, 11 mp

För res. 39: 25 v, 3 mp

Avstod: 35 fp, 24 kd

Frånvarande: 26 s, 12 m, 10 fp, 8 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Punkt 27 (HBT-frågor)

1. utskottet

2. res. 40 (fp, c, mp)

Votering:

207 för utskottet

70 för res. 40

1 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 41 m, 1 fp, 26 kd, 23 v

För res. 40: 38 fp, 2 v, 16 c, 14 mp

Avstod: 1 s

Frånvarande: 27 s, 14 m, 9 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU5 Studiestöd

Kammaren biföll utskottets förslag.

BoU4 Naturresursfrågor och vattenrätt

Punkt 1 (Lokaliseringsfrågor avseende vindkraftsutbyggnad)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 2 (fp)

4. res. 3 (kd)

Förberedande votering 1:

38 för res. 2

26 för res. 3

214 avstod

71 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

41 för res. 1

38 för res. 2

198 avstod

72 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

155 för utskottet

42 för res. 1

80 avstod

72 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 25 v, 14 mp

För res. 1: 42 m

Avstod: 1 s, 38 fp, 26 kd, 15 c

Frånvarande: 27 s, 13 m, 10 fp, 7 kd, 5 v, 7 c, 3 mp

Punkt 3 (Tillståndsprovning avseende vindkraftsutbyggnad)

1. utskottet
2. res. 7 (c)

Votering:

261 för utskottet

16 för res. 7

1 avstod

71 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 42 m, 39 fp, 23 kd, 25 v, 14 mp

För res. 7: 1 kd, 15 c

Avstod: 1 kd

Frånvarande: 26 s, 13 m, 9 fp, 8 kd, 5 v, 7 c, 3 mp

Punkt 5 (Åtgärder till förmån för fisk)

1. utskottet
2. res. 9 (v)

Votering:

256 för utskottet

25 för res. 9

68 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 43 m, 39 fp, 26 kd, 16 c, 14 mp

För res. 9: 25 v

Frånvarande: 26 s, 12 m, 9 fp, 7 kd, 5 v, 6 c, 3 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Författningsfrågor

5 § (forts. från 3 §) **Författningsfrågor** (forts. KU9)

Anf. 111 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att resonera lite kring frågan om skilda valdagar, som har varit en av de punkter som Göran Magnusson fokuserat på. Han försökte på vetenskaplig grund göra gällande att skilda valdagar skulle leda till en kraftig minskning av valdeltagandet på den kommunala nivån. Vi deltog under förmiddagen vid samma möte, och jag utgår från att Göran Magnusson precis som jag hörde att detta beror på den nuvarande ordningen. Väljaren väljer nämligen det som markerats som viktigast, och det blir riksdagen eftersom all makt i dag landar på riksdagens bord.

Utgångspunkten för vårt resonemang är att det ska göras en maktindelning. Är det inte så, Göran Magnusson, att det är viktigt att vi hittar ett system som gör det möjligt för medborgarna att verkligen välja och att valet har betydelse såväl på kommunal och regional som på nationell nivå?

Vem, Göran Magnusson, ska den väljare som är missnöjd med äldreomsorgen avsätta? Vilka ska den väljare som är missnöjd med barnom-

sorgen avsätta? Är det regeringen, riksdagsmajoriteten eller den kommunala företrädaren?

Jag har läst att Göran Magnusson inte anser att kommuner och lands- ting ska fatta andra beslut än vad riksdagen och regeringen har anvisat. För vår del vill vi ha ett sådant utrymme, och vi vill göra det synligt. Det är det som federalismen handlar om, Göran Magnusson: att skapa en tydlighet i strukturen som möjliggör en maktindelning så att inte allting kan beslutas i denna kammare.

Vi har liksom ni ett rådslag om hur vi ska utforma det här, och vi är ännu inte klara med det. Jag ser det dock som fullt möjligt att vi ger normgivningsmakt till andra än riksdag, regering och myndigheter.

Anf. 112 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag konstaterar att Kerstin Lundgren eftersträvar lagstiftningsmakt antingen på både kommunnivå och landstingsnivå eller på länsnivå – vilket man nu vill kalla det för. Kerstin Lundgren talar mera om vem som ska avsättas om man är missnöjd med äldreomsorgen. Det var inte riktigt den fråga som jag ställde utan jag frågade hur äldreomsorgens besluts- och lagstiftningsstruktur skulle utformas i det centerfederalistiska systemet. Detta undviker Kerstin Lundgren att svara på, utan hon fortsätter med resonemang där själva utgångspunkten inte tycks vara omtanken om äldreomsorgen utan där utgångspunkten är att besluten inte ska fattas i den här kammaren. Jag förstår inte riktigt hur de här resonemangen hänger ihop.

Kerstin Lundgren måste ju också diskutera äldreomsorgen, barnomsorgen och skolan i perspektivet av det som står i regeringsformens 2 kap. om rättigheter och möjligheter som man har vad gäller att dra saker inför domstol. Jag skulle verkligen önska att Centerpartiet och Kerstin Lundgren kunde åskådliggöra federalismens principer, så att vi kunde föra en ordentlig diskussion om denna sak. Med de dimridåer som fortfarande finns kring den frågan finns det risk för att Centerpartiet mäter sig ur – för att använda ett av Olof Palmes uttryck – de kommande författningsdiskussionerna därför att man har en ståndpunkt som inga andra förstår.

Anf. 113 KERSTIN LUNDGREN (c) replik:

Fru talman! Jag förstår att Göran Magnusson inte förstår. Jag vet också att Göran Magnusson finns med i Ansvarskommittén. Det förekommer där en diskussion om vem som ska ta ansvar för vad. Det bekymmersamma är att Göran Magnusson inte vill öppna dörren för att föra den typen av diskussion. Göran Magnusson stänger dörren och säger att all makt ska vara kvar i riksdagen. Det bekymmersamma är att riksdagen i dag kan gå in och i princip fatta vilket beslut som helst, enkelt och raskt, för att förändra villkoren för den lokala politiken – i Stockholmsregionen eller var som helst annars. Riksdagen ingriper utan vidare hägn.

Vi behöver en struktur som skapar en maktindelning. Det är bra om Göran Magnusson är intresserad. Låt oss då ta en diskussion där vi inte fastnar vid frågan om all makt ska stanna kvar i riksdagen. Då måste vi också, Göran Magnusson, våga vara öppna för olikheter och inte tro att allt är ett kollektiv och att det blir bra och lika bara för att riksdagen fattar besluten. Bygg underifrån och våga diskutera var ansvaret ska ligga

i Ansvarskommittén och i den kommande författningsutredningen. Jag är övertygad om att vi kommer att kunna få en spännande maktdelad framtid.

Anf. 114 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte stängt några dörrar. Jag har inte sagt att allt är bra bara för att beslutet fattas här. Vi har en internationellt sett långtgående kommunal självstyrelse i dag. Vi kan utan vidare säga att den har fungerat väl under 100–150 år.

Jag försöker förstå resonemangen kring äldreomsorgen. Jag tar som utgångspunkt den princip som står i både första och andra paragrafen, framför allt i första paragrafen, nämligen att levnadsstandarden och välfärdsutbudet ska vara lika över hela landet. Det är en utgångspunkt som har bred uppslutning även i Ansvarskommittén. Om man har den utgångspunkten kan man då ge normgivningsmakt i dessa frågor så att det till sist blir olika i landet? Jag tycker att Kerstin Lundgren fortfarande är skyldig kammaren att besvara den frågan. Är centerfederalismen i praktiken ute efter att det faktiskt ska bli olika levnadsstandard och välfärdsutbud i Sverige? Det strider mot de nuvarande principerna i regeringsformen.

Anf. 115 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag ska lugna Göran Magnusson på en punkt: Det finns ingen fyrpartiöverenskommelse i författningsfrågorna, som antydde i debatten mellan Göran Magnusson och Gustav Fridolin. Det är lite riskabelt att gå till sådana möten om ett parti sedan uppträder med något slag tolkningsföreträdare. Däremot är det väl ingen hemlighet att vi förespråkar ett proportionellt valsystem, men vid det mötet poängterade jag först och främst att det i dag inte finns ett fullt ut proportionellt valsystem eftersom det finns en spärr och att det finns en intrapningsskala som påverkar proportionaliteten.

Det var inte därför jag begärde replik. Det är insynen över den kungliga verksamheten som är intressant. Vad menar egentligen majoriteten med den ökade öppenheten på de områden som inte omfattas av Riksrevisionens verksamhet? Jag tycker att det finns en logik i att ha en större öppenhet där man redan i dag har en överenskommelse om revisionsinsatser för Riksrevisionen. Avser majoriteten, som Socialdemokraterna står bakom, att Riksrevisionen ska komma in och ha total kontroll över kungen? Det skulle vara intressant om ni har den åsikten. Det skulle i så fall bli det enda totala kontrollorganet över monarken.

Anf. 116 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Får jag först med tillfredsställelse hälsa Ingvar Svenssons korrigerande av Gustav Fridolins uppgifter om att det ska finnas en fyrpartiöverenskommelse om vissa författningsfrågor. Det är bra för de fortsatta överläggningarna och för diskussionsklimatet. Jag tackar för den korrigeringen.

Sedan var det anslaget till hovet och frågan om öppenheten. En del av anslagen reviderar Riksrevisionen: Husgerådskammaren, Djurgårdsförvaltningen och Ståthållarämbetet, det vill säga slotten. Där har majoriteten i dag inga synpunkter. Det fungerar väl hyggligt och bra. Vi vill

komma åt en ökad öppenhet i resterande del av anslaget, drygt 40 miljoner kronor. Där tror vi att man kan falla tillbaka på de resonemang som framfördes bland annat 1996, där Riksmarskalksämberet skulle ingå i den del av anslaget som skulle revideras av dåvarande Riksrevisionsverket och Riksdagens revisorer. Det är möjligt att det kan vara en utgångspunkt. Regeringen får det uppdraget nu, och regeringen och hovet får diskutera hur man ska åstadkomma detta, på vilket sätt och var en eventuell gräns ska dras. Jag är väl också övertygad om att det finns ett kungligt privat gränssnitt som man kanske ska acceptera inte kommer att revideras. Jag har förstått det så att i Norge har kungen och kungliga familjen ett slags löneanslag, och sedan revideras resten.

Anf. 117 INGVAR SVENSSON (kd) replik:

Fru talman! Ska jag uppfatta Göran Magnusson som så att den substantiella innebörden av öppenheten – det är en luddig formulering i tillkännagivandet – är att man bland annat i den delen kan tänka sig att Riksrevisionen går in och gör revideringar, till exempel effektivitetsrevideringar? Är det rätt uppfattat av mig? Hur ser egentligen Göran Magnusson på den principiella frågan att därmed blir Riksrevisionen det enda kontrollorganet över monarken? Inte ens KU har en större makt i sammanhanget – vi har över huvud taget ingen makt i sammanhanget.

Anf. 118 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Avsikten är inte att Riksrevisionen ska få makt över majestätet. Vad som är syftet och avsikten med detta tillkännagivande är att regeringen får fundera på hur det kan tänkas gå till, regeringen får överlägga med hovet och finna lämpliga former för att öka redovisningen, öppenheten och insynen i så stor del som möjligt av det anslag som i dag redovisas bara mycket översiktligt. Det är precis innebörden i detta. Jag har inte behov av och inte heller möjlighet att säga att det ska vara så eller så eller Riksrevisionen. Det är inte säkert, som jag ser det. Där får regeringen i överläggningar med hovet komma fram till vad som kan vara den bästa och riktigaste lösningen.

Anf. 119 LISELOTT HAGBERG (fp):

Fru talman! Konstitutionsutskottets betänkande om författningsfrågor, som har varit föremål för vild diskussion, innehåller med stor variation och stor bredd flera frågeställningar. Det handlar om allt från en ny författning, som har varit livligt diskuterad, till förbud att ”döpa” statliga medel. Flera delar har redan berörts av tidigare talare, och jag tänker göra ett nedslag i en av våra grundlagar, nämligen i successionsordningen och frågan om bekännelsekravet för statschefen.

Vår uppfattning i den här frågan finns uttryckt i en reservation som vi har lämnat tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Jag vill passa på att yrka bifall till reservation nr 3.

I dag anser vi att det är självklart att var och en ska ha rätt att själv välja vilken trosuppfattning han eller hon vill bekänna sig till. Det är lika självklart som att den som väljer att helt stå utanför ett trossamfund ska ha rätt att göra det. Detta kommer till uttryck i regeringsformen 2 kap. 1 §. Där står att varje medborgare gentemot det allmänna är tillförsäkrad religionsfrihet.

Jag anser att det är mycket viktigt att vara tydlig på den punkten. Vi liberaler har för övrigt alltid hävdad att människor ska ha rätt till tros- och religionsfrihet. Därför är det också helt naturligt för oss att friheten ska gälla alla och att ingen livsåskådning ska betraktas som mer värd än någon annan.

Fru talman! Med alla menar vi förstås att friheten även ska gälla kungafamiljen med kungen, prinsar och prinsessor. Därför känns det väldigt omodernt och ologiskt att rätten till tronen fortfarande villkoras med, som det står i successionsordningen ”att Konung alltid skall vara av den rena evangeliska läran, såsom den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är, sålunda skola ock prinsar och prinsessor av det kungl. huset uppfödas i samma lära och inom riket. Den av kungl. familjen som ej sig till samma lära bekänner, vare från all successionsrätt utesluten.”

Fru talman! Kungafamiljen måste få åtnjuta samma fri- och rättigheter vad gäller trosåskådning eller brist på sådan som alla vi andra. Därför är det hög tid att lyfta bort just den här delen ur successionsordningen. Jag tycker att den passar bättre i arkiven bland de historiska dokumenten än i ett modernt lands författning. Ingen trosuppfattning eller brist på sådan är mer rätt, mer värd, viktigare eller riktigare än någon annan.

Vårt land är som bekant ett mångkulturellt land, ett land som rymmer människor med många olika trosuppfattningar. I det sammanhanget måste man säga att det är ett något märkligt budskap som sänds ut från riksdagen om en majoritet fortsätter att hävda att statschefen måste erkänna sig till en viss lära för att få sitta kvar på tronen. Det kan lätt uppfattas som att just den läran är mer rätt än någon annan.

Avslutningsvis tänker jag bli rätt personlig. Jag erkänner mig nämligen till samma lära som kungen och hans familj. Men den missionen tycker jag att jag och andra ska driva i ett annat sammanhang och på någon annan plats, och den ska inte vara tvingande för någon.

Anf. 120 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Jag anförde i mitt huvudanförande att man kanske inte bara kan se kungens trosuppfattning som en privatsak. Jag stödde mig bland annat på ett uttalande från Juridiska fakulteten i Lund. Har Liselott Hagberg i denna författningsdebatt någon känsla för att det kanske kan finnas andra aspekter än den personliga livsåskådningen eller trosåskådningen på en urkund av det här slaget från 1500-talet?

Jag kan hålla med om att Augsburgiska bekännelsen är ett läsvärt och bra dokument. Det står att monarken exempelvis inte ska hänge sig åt sekter och sådant. Det tycker jag är alldeles utmärkt. Men det ska enligt min och andras mening kanske inte uppfattas som ett personligt strikt krävande dokument.

Folkpartiet skriver i en kommittémotion att bekännelsekravet närmast är en förolämpning mot dem som bekänner sig till annan tro. Det är mycket starkt uttryckt. Det kan möjligen vara intressant att höra vad det finns för empiriska belägg. Är det så att Folkpartiet eller Liselott Hagberg har fått många påstötningar av personer som anser att detta är en förfärlig sak som måste ändras?

Anf. 121 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag måste som ett svar till Nils Fredrik Aurelius säga att jag tycker att jag mycket väl har motiverat vårt ställningstagande och vårt skäl till den reservation som vi har avgett. Som jag sade tidigare finns det två tungt vägande skäl.

Det ena skälet är att religionsfriheten ska gälla alla. Det innefattar även kungafamiljen och kungahuset. Ingen livsåskådning ska betraktas som mer värd än någon annan. Det finns en stor risk menar vi att den lära som vi mer eller mindre tvingar kungahuset att bekänna sig till kan betraktas som mer värd än någon annan.

Vi har en rad olika församlingar i den huvudstad där detta parlament är beläget. Det finns moskéer, katolska kyrkor, judiska församlingar och så vidare. Då känns det mycket märkligt, som jag sade tidigare, att vi i vår författning ska ha en så pass omodern del i successionsordningen som talar om att kungen och tronföljaren ska tvingas bekänna sig till en viss lära. Det finns en risk att det kan uppfattas om mer värd än någon annan.

Anf. 122 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Ska jag uppfatta det sista inlägget som att Liselott Hagberg har fått meningsyttringar från alla de andra trossamfundet som hon räknar upp och att de tycker att det är viktigt att vi ändrar urkunden? Ska jag uppfatta det så? Det är inte möjligen så att Liselott Hagberg gör ett problem av någonting som i själva verket inte är något problem?

Anf. 123 LISELOTT HAGBERG (fp) replik:

Fru talman! Jag träffar väldigt många olika människor, som jag förmodar att också Nils Fredrik Aurelius gör. Jag har träffat många människor som har annan trosuppfattning än den jag själv har. Det är helt korrekt att jag har fått den typen av yttringar från människor som jag har mött.

Anf. 124 BJÖRN VON DER ESCH (kd):

Fru talman! Nästan två år efter det att Sveriges riksdag beslöt att all beslutsmakt – bortsett från statsskicket – ska kunna överlämnas till Bryssel framgår nu av KU:s betänkande att det beslutet fattades i strid med vår grundlag. KU ursäktar med att det fanns en konflikt i lagen redan från början men som man inte upptäckt tidigare.

Detta minst sagt sensationella förhållande föranleder endast utskottet att dra slutsatsen att det får ankomma på KU och Kammarkansliet att, som man säger, *se till* att ett grundlagsbrott inte upprepas. Kansliet och KU ska *se till*. Man kan undra vad man menar med det.

I denna kammare sysslar vi med det politiska ansvaret. Om Kammarkansliets tjänstemän *ser till* eller *inte ser till* är således inte vår sak att avgöra. Vad vi i denna kammare ska avgöra är om den som har det politiska ansvaret för Kammarkansliet – om den politikern – *sett till* att förhindra grundlagsbrott, varken mer eller mindre.

Talet om inbyggd konflikt saknar relevans. Med utnyttjande av pleni-fria dagar i likhet med vad som normalt förekommer under riksdagsåret hade alla åberopade konflikter lätt kunnat lösas. Detta omnämns över huvud taget inte.

Den enda konsekvensen av ett grundlagsstridigt riksdagsbeslut – ett beslut som möjliggjort vår tids sannolikt mest långtgående ingrepp i det nationella självbestämmandet – inskränker sig därför till ett politiskt kraftfullt slag i luften.

Den bistra sanningen är att en bedövande riksdagsmajoritet till varje pris ville förhindra risken av ett nederlag i en beslutande folkomröstning i en tung EU-fråga hösten 2002. Inför den risken tvekade man inte att sätta till och med grundlagen ur spel. För detta faktum görs nu ingen politiskt ansvarig. I stället åberopas nyupptäckta oklarheter i lagstiftningen, inbyggda konflikter och uppmaningar till tjänstemän att *se till* att upprepning förhindras.

Vilka förödande signaler om politiskt ansvarstagande och rättstillämpning vi därmed sänder till landets medborgare tror jag var och en inser vid minsta lilla eftertanke. Det är samma medborgare som vi i andra sammanhang avkräver ovillkorlig laglydnad.

Anf. 125 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Som upphovsman till den motion som har föranlett utskottet att försöka reda ut problemen så finner jag det angeläget att till protokollet få fört att utskottet icke anser att ett grundlagsbrott föreligger. Det ansåg inte heller jag när jag skrev motionen. Dock fanns här ett betydande problem som jag tycker att utskottet ändock har rätt ut på ett ganska bra sätt.

Nu var det inte så att de 35 namnunderskrifterna samlades in. Något yrkande framställdes aldrig om att detta skulle underställas folkomröstning. Om så hade skett inom 15 dagar men efter det att sommaruppehållet hade inletts och – nu pratar vi om hypotetiska fall – talmannen då hade vägrat att återinkalla riksdagen för att pröva ett sådant yrkande så hade man möjligen kunnat börja resonera om ifall detta var i överensstämmelse med riksdagsordning och riksdagsform. Så skedde aldrig.

Därför menar jag att det är fel att i det här fallet prata om grundlagsbrott. Men det förelåg ett betydande problem i sammanhanget. Vi har pekat på hur det uppkom. Vi har också pekat på hur det med nuvarande reglering ska förebyggas i fortsättningen.

Anf. 126 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! När det gäller att det inte skulle föreligga ett grundlagsbrott kan jag säga att det sedan två år tillbaka står i riksdagens protokoll att det är ett grundlagsbrott. Ingen har bemött det. Det gör inte heller Mats Einarsson när han säger att vi inte hävdar och så vidare.

Vad gäller huruvida vi fick ihop 35 namn eller inte så var Mats Einarsson, vad jag erinrar mig, inte med på det sammanträffande som vi hade med talmannen. Då sades det klart ifrån att vi fick två och ett halvt dygn på oss i stället för de 15 dygn som grundlagen stadgar att vi skulle ha haft på oss. Det var det väsentliga i det hela. Vi fick reda på att vi inte fick de 15 föreskrivna dagarna.

Anf. 127 MATS EINARSSON (v) replik:

Fru talman! Med tanke på den vikt som Björn von der Esch helt riktigt lägger vid grundlagarna och deras bokstav är jag kanske något förvånad över att man så lättvindigt fann sig i ett sådant besked – om det nu är

en riktig beskrivning – från talmannen i det här fallet. Inget hade hindrat att namnen ändå hade samlats in och att man hade begärt att få lägga fram ett yrkande.

Man kan resonera fram och tillbaka, och Björn von der Esch är i sin fulla rätt att ha uppfattningen att här föreligger ett grundlagsbrott. I konstitutionsutskottet har vi inte funnit att något sådant grundlagsbrott föreligger. Däremot finns en möjlighet till att det uppkom en konflikt mellan olika typer av regler, och vi har pekat på att dessa konflikter måste undvikas och hur de ska undvikas i fortsättningen.

Anf. 128 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Mats Einarsson erinrar sig säkert att jag skickade en skrivelse till KU och bad dem titta på den. Svaret var förbryllande. KU förklarade att de inte kunde ta i frågan över huvud taget. Nu har man på Mats Einarssons uppmaning gjort en bilaga på över 40 sidor. Det tog ett år innan det kom i gång.

Men vad det gällde här var att det andra beslut som fattades fram på hösten sedan aldrig skulle ha kommit till stånd. Vi vädjade till talmannen att beakta att det första var grundlagsstridigt och att man därför inte skulle fatta det andra heller. Men det är en annan sak.

Anf. 129 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Frågan är rätt väl genomdiskuterad, och jag har inte någon annan uppfattning än den som Mats Einarsson har fört till togs. Men det är angeläget också från min sida att konstatera att något konstaterande av att det skulle föreligga ett grundlagsbrott inte finns från KU:s sida.

I själva sakfrågan hade Björn von der Esch och hans meningsfränder vid den tiden då frågan var som mest aktuell stått betydligt starkare i hela diskussionen om de hade presenterat det antal namn på den lista som faktiskt behövdes för den vidare proceduren. Det var fullt möjligt att göra det. Då hade frågan kommit i ett helt annat läge. Möjligen beror Björn von der Esch exarcerande av frågorna på att det inte var möjligt ens på 15 dagar att få ihop det antal namn som behövdes i sammanhanget. Jag tror att det har rätt stor betydelse för diskussionen.

Jag tycker att KU:s kansli på ett förtjänstfullt sätt har tagit fram det aktuella utredningsmaterialet. Det är en ordentlig genomgång av det problem som Björn von der Esch pekade på före valet 2002. Vi kan konstatera att det inte är alldeles enkelt att riktigt veta hur man ska hantera det hela och vilka tidsgränser som ska finnas. Det första riksdagsbeslutet kom sent i förhållande till den procedur som skulle i gång för att få en folkomröstning till stånd. Det var inte planerat på det sättet. Så får man förstå KU:s skrivning; man måste planera på ett annat sätt.

Det är inte heller riksdagens tjänstemän som avgör dagordningen, utan den kan också sättas genom initiativ i kammaren. Jag känner ingen oro för att en sådan här fråga ska manövreras bort i ett annat sammanhang. Man får se till att klara de tidsfrister som gäller.

Anf. 130 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt – det finns inget konstaterande från riksdagen att detta skulle innebära ett grundlagsbrott. Det

finns inte heller något förnekande av att det skulle göra det. Tiger man ihjäl frågan så blir det så. Jag har påstått det, och aldrig blivit bemött. Det står i riksdagens protokoll att det är så, och ingen har under två år sagt emot.

Man undrar huruvida vi skulle få ihop de 35 namnen – vad vet jag? Men var skulle vi ha lämnat dem? Det var ju stängt efter två och ett halvt dygn. Det är väl att krypa bakom helt andra anledningar än den att vi ska undersöka om det var ett grundlagsbrott att sätta denna tidsfrist och korta ned den från 15 till två och ett halvt eller tre dygn. Det är det frågan gäller.

Anf. 131 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inte protokoll och annat tillgängligt här. Men jag deltog i den debatt som fördes i de här frågorna, och jag är alldeles övertygad om att jag har samma uppfattning nu som jag hade då, nämligen att det inte förelåg något grundlagsbrott.

Låt mig dessutom bara konstatera att riksmötet hade tagit en paus – så får man väl uttrycka saken – för sommaruppehållet. Riksmötet pågår ju numera året runt, så det hade uppstått en ganska intressant konstitutionell situation om Björn von der Esch hade presenterat ett erforderligt antal namn.

Anf. 132 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Fru talman! Man kan ju spekulera. Men vi frågade då och jag frågar nu – men nu får Göran Magnusson inte svara – var vi skulle ha lämnat de 35 namnen. Vi är ju inte så dumma att vi går ut och gör en massa jobb när vi vet att vi inte får lämna det. Frågan gäller om man får lov att korta av tiden från 15 till tre dygn. Det var det frågan gällde, och inte om vi kunde få ihop de där namnen eller inte.

Anf. 133 BRITT-MARIE LINDKVIST (s):

Fru talman! Anders Karlsson och jag har en motion som heter K401 angående öppen redovisning av medel som anslås till hovstaten. Det är med glädje vi har tagit del av utskottets tillkännagivanden till regeringen. Därmed får vi motionen bifallen. Utskottets förslag är ett första steg mot en öppen redovisning, och det tackar vi för!

I årets budget anslås 94,6 miljoner kronor, varav hälften går till de kungliga slotten och redovisas öppet.

Det är den andra hälften av bidraget, det som kallas kungliga hovstaten, som inte redovisas. Det är ca 48 miljoner kronor som betalas ut av skattemedel som det inte lämnas någon redovisning för. Göran Magnusson nämnde tidigare 44 miljoner, men jag tror att det gäller 2003. Apanaget till hovet tillkom redan 1809. Då krävdes det ingen redovisning, men nu är vi faktiskt framme vid år 2004. Av dessa 48 miljoner kronor går enligt muntlig uppgift från hovet ca 80 % till personalkostnader. Om den siffran är korrekt vet vi inte, för vi har ju inte sett det redovisas. Med det återstår 10 miljoner kronor som används till mat, kläder och resor till kungafamiljen. Resor som gäller statsbesök står UD för. 10 miljoner kronor är en stor summa pengar. Trots detta hör vi ofta i intervjuer med kungen att apanaget är för lågt. Kanske är det också så. Det hade vi i så fall kanske kunnat rätta till med en öppen redovisning – vem vet?

Det är lätt att tala om för andra att inga stekta sparvar kommer flygande, men jag vill faktiskt påstå att till hovet kommer det stora gäss flygande.

Prot. 2003/04:77
4 mars

Författningsfrågor

Anf. 134 BIRGITTA OHLSSON (fp):

Fru talman! ”Måhända blir ett ord av en diktare, om republiken som kommer som ett brev på posten, en gång sanning. Med andra ord, måhända kommer frågan en gång bli så mogen, att det icke erfordras någon strid för att lösa den.”

Dessa ord yttrades för 89 år sedan av min partikamrat, tillika statsministern och republikanen Karl Staaf, från en talarstol i Sveriges riksdag. Han var en av de främsta förkämparna för allmän och lika rösträtt i Sverige. Sveriges resa mot verklig demokrati började för över hundra år sedan. Det var en hård kamp, där liberaler och socialdemokrater stod tillsammans på barrikaderna.

Det fanns också många som var motståndare till den fria och öppna demokratin på den tiden men som i dag är delar av det öppna samhället. Jag syftar på universitetsvärlden, som var en liten elitistisk krets av gynnade tjänstemän och studenter. I dag är de en normal del av det öppna samhällets grundpelare. Försvarsmakten, som före demokratins genombrott var motståndare till folkmakt, är i dag ett statligt verk med modern legitimitet. Den politiska högern, som motsatte sig allmän och lika rösträtt, har i dag länge varit demokrater. Men monarkin finns kvar.

Vi har under en lång debatt hört de huvudargument som finns mot monarkin i dag. För mig som liberal är det fullkomligt självklart att alla offentliga poster i ett öppet samhälle ska vara öppna för alla medborgare. Släktband, adelsbakgrund eller kopplingar till privilegierade samhällsklasser ska aldrig sättas före kompetens vid en tjänstetillsättning.

Även om vi har Torekovkompromissen, som gör att monarken saknar de formella maktbefogenheterna, finns likväl vissa rester av inflytande kvar. I regeringsformens första kapitel § 1 heter det: ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket.” Det är demokratins grundläggande princip. Men i § 5 stadgas också att konungen är rikets statschef. Han eller hon utses inte enligt demokratiska principer.

Kungen tilldelas också, som vi har hört under debatten, en hel del politiska uppgifter utöver de ceremoniella. Han är ordförande vid särskilda informationskonserter. Han förklarar riksmötet öppnat. Det är en tradition som skulle kunna tolkas som att vi här i riksdagen, vi folkvalda, har fått vår makt från kungen och inte från folket. Han är ordförande för Utrikesnämnden, där Sveriges relation till andra länder avhandlas, och tar emot utländska ambassadörer.

Trots att kungen och drottningen inte har rätt att uttala sig i demokratiska debatter händer det ganska ofta att så är fallet. Carl Gustafs uttalande om Brunei och hans starka motstånd mot kvinnlig tronföljd samt drottningens ogillande av fri abort och hennes åsikter i Israel-Palestinakonflikten är bara en handfull exempel från de senaste åren.

Fru talman! Den liberale statsministern Karl Staafs ord om att republiken skulle komma som ett brev på posten blev dessvärre inte besannade. Han fick fel. Men inga politiska frågor blir serverade som paket. Tvärtom måste vi ha en folklig och bred diskussion. Den har faktiskt börjat i den här kammaren och kommer att fortsätta många år framöver.

Förr eller senare tror jag att förnuftet kommer att segra. Jag är övertygad om att en dag i framtiden kommer inte börd, klass eller bakgrund att styra vem som är Sveriges statschef. Alla barn som växer upp i det här landet kommer på allvar att få drömma om, och inte bara drömma om utan också få, Sveriges finaste ämbete.

Kungar och drottningar, fru talman, hör hemma i sagor och inte i ett modernt och demokratiskt land.

Anf. 135 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik:

Fru talman! Vid denna sena tidpunkt i debatten vill jag endast ställa två frågor till Birgitta Ohlsson. Tobias Krantz talade ju tidigare under debatten för Folkpartiet, något som han mycket uttryckligen betonade. Frågan är: Vem talar Birgitta Ohlsson för? Talar Birgitta Ohlsson också för Folkpartiet? Talar hon för delar av Folkpartiet? Eller talar hon bara för sig själv?

Fråga två: Anser Birgitta Ohlsson att det här kravet på ökad insyn i hovstaten, som en majoritet står bakom, är ett steg i republikansk riktning?

Anf. 136 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:

Fru talman! På den första frågan kan jag svara att vi är sju liberala ledamöter som har motionerat om republik. Jag talar väl främst för dessa, men också för mig själv. Utöver att vara riksdagsledamot för Folkpartiet är jag också ordförande i Sveriges republikanska förening, så jag har mina fasta åsikter i den här frågan.

Tobias Krantz har väldigt förtjänstfullt redogjort för Folkpartiets linje, som vi har landsmötesbeslut på, även om vi också har diskuterat frågan under många års tid. Jag talar alltså inte för Folkpartiet. Det har vår representant i konstitutionsutskottet gjort på ett utmärkt sätt.

Huruvida en mer öppen granskning av apanaget är ett steg i republikansk riktning eller inte kan vi nog ha delade åsikter om i denna kammare. För mig handlar det om en grundläggande princip om öppenhet på samma sätt som jag tycker att det är självklart att svenska folket ska ha stor insyn i vad pengar går till när det handlar om välfärd, skola och omsorg och att biståndspengar inte går direkt in i diktaturstaters fickor. På samma sätt ska vi kunna granska hovet. Det är klart att kungen ska ha en lön som ingen människa ska ha rätt att detaljerat lägga sig i. Det är hans privatliv, det som rör hans familj. Men när det handlar om offentliga skattepengar som rör offentliga utgifter bör faktiskt folket ha en insyn. Det är min åsikt.

Anf. 137 TOBIAS KRANTZ (fp) replik:

Fru talman! Att jag begärde ordet var inte för Birgitta Ohlssons skull. Birgitta Ohlsson är fullt medveten om vilken partiståndpunkt Folkpartiet har. Jag gjorde det för att för övriga, eventuellt tvivlande, personer i denna kammare, ingen nämnd speciellt, klargöra att Folkpartiet står bakom Torekovkompromissen sedan början av 1970-talet och inte har någon annan uppfattning.

Sedan har vi väldigt högt i tak i vårt parti. Det är något som jag kanske kan rekommendera också andra partier i den här frågan.

Anf. 138 BIRGITTA OHLSSON (fp) replik:
Fru talman! Jag kan bara instämma i Tobias Krantz kloka ord. Man kunde också läsa i gårdagens Dagens Nyheter att Folkpartiet var det parti, tillsammans med Vänsterpartiet faktiskt, som tillät människor att tänka fritt och högt. Det är något som alla bör sträva efter.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

6 § EU-prioriteringar för att nå miljömålen

*EU-prioriteringar
för att nå miljömålen*

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU8
EU-prioriteringar för att nå miljömålen (skr. 2003/04:9).

Anf. 139 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Hållbar utveckling är ett övergripande mål för vår politik. Sverige har agerat kraftfullt inom EU för att lyfta miljöfrågorna till samma höga nivå som ekonomisk och social utveckling. Syftet med denna skrivelse är att redovisa regeringens bedömningar när det gäller prioriteringar för svenska insatser inom EU:s miljöarbete. Vår grund för detta är de svenska miljö kvalitetsmålen.

Erfarenheter från åtta års EU-medlemskap har visat att ett tidigt mål-inriktat agerande är en tillgång. Utvidgningen av unionen gör att ett mål-inriktat agerande bedöms bli ännu viktigare när arbetet också kommer att gälla de nya EU-medlemmarnas miljö.

Tillsammans med de övriga EU-länderna kan Sverige också driva på det regionala och det globala miljöarbetet.

EU-arbetet har stor betydelse för att vi i Sverige ska uppnå vart och ett av de 15 svenska miljö kvalitetsmålen med delmål. Mot den bakgrunden finner vi att insatser inom följande områden bör prioriteras:

- klimat samt försurning och övriga luftföroreningar,
- kemikaliefrågorna inklusive bekämpningsmedel,
- resurs- och avfallsfrågor,
- konsumtions- och produktionsmönster,
- hållbar förvaltning av naturresurser och
- bevarandet av biologisk mångfald och marina miljöer.

Betänkandet har 74 motionsyrkanden och 26 reservationer samt fyra särskilda yttranden.

Anf. 140 LARS LINDBLAD (m):

Herr talman! Det är dags att göra något radikalt åt den svenska miljöpolitiken. Det är dags att lägga ned den.

EU har i dag kompetens inom nästan hela fältet av miljöfrågorna. EU beslutar helt om till exempel handels-, jordbruks- och fiskepolitik. Vi har

en gemensam tullgräns och en gemensam inre marknad. Varor, tjänster, människor och kapital har möjlighet att helt fritt röra sig över gränserna. Vi delar samma problem och samma möjligheter.

De stora utmaningarna beslutas redan på Europainivån. Klimatpolitiken är ett exempel där EU har en gemensam bördefördelning gentemot Kyotoavtalet. Den starkaste lösningen – handel med utsläppsrätter av koldioxid – har beslutats på EU-nivå.

Kemikaliefrågorna är mitt i en process där EU tar över ansvaret från medlemsländerna steg för steg. Det finns en politik för luftkvalitet, vattenkvalitet, natur, biologisk mångfald, avfall med mera.

Många av våra miljölagar, som beslutas här i Sveriges riksdag, grundar sig i EU-direktiv. Vidare finns ett stort antal EU-förordningar som reglerar vår miljö. Varför inte gå hela vägen?

Mitt förslag är att tydligt sätta upp ett mål för oss själva och för EU. Om tio år ska vår miljöpolitik vara helt integrerad inom EU.

Ska vi då avskaffa Lena Sommestad eller hennes efterträdare? Det får förvisso statsministern avgöra, men det är väl knappast troligt.

Jordbruksministern finns ju kvar trots att jordbrukspolitiken är gemensam. Det kommer fortfarande att finnas lokala och regionala frågor som måste lösas här. Men dubbelarbetet som görs i dag skulle kunna avskaffas.

Finns det några problem med detta? Jag kan se åtminstone två problem.

Det direkta inflytandet minskar när besluten delas av flera länder. Möjligheten att lägga just de förslag som är anpassade för oss minskar när flera hänsyn måste tas.

Det andra problemet är förknippat med att Sverige anser sig vara ett föregångsland med hårdare regler än andra länder. Denna möjlighet minskas när besluten tas gemensamt.

Vilka är vinsterna med en harmonisering? Jag anser att de är större än problemen. När det gäller inflytandet tror jag att en stärkt beslutskompetens för EU skulle leda till större positiva effekter för Sverige än dagens situation. Vi har stor möjlighet att i dag fatta beslut om de varor som produceras i Sverige och om de fordon som är registrerade i Sverige, men vi har dåligt inflytande över de produkter som produceras i Grekland och Italien och i många fall över de fordon som är registrerade i Polen eller Tyskland.

Ändå kommer dessa varor och fordon över gränsen. En helt harmoniserad miljöpolitik skulle kunna på ett effektivare sätt driva på en utveckling där samma höga standard gäller över hela EU. En stärkt Europakommission skulle kunna driva utvecklingen än bättre framåt.

Det är samma sak när det gäller Sverige som föregångsland. Det finns ingen anledning att vara bäst i klassen när nivån är högre i våra grannländer. Sverige skulle kunna agera lobbyist på heltid och driva på kommissionen, rådet och parlamentet i den riktning vi önskar.

Dessutom får vi en positiv bieffekt av en harmonisering. Det svenska näringslivet skulle få en bättre konkurrenssituation än i dag. Vi har tydligt sett hur näringslivet agerar när miljöregler skärps. När Sverige går före klagas man på konkurrenssituationen. Hårdare regler ger oftast en högre produktionskostnad, vilket är självklart. Kostnadsläget driver ut produktionen till länder med lägre kostnader.

I till exempel fallet med EU:s nya kemikaliepolitik, REACH, är ljudet från näringslivet ett annat. Trots att politiken skärps på en rad områden är det svenska näringslivet med på båten. Så länge de närmaste konkurrentländerna drabbas lika hårt är man beredd att gå längre. Jag tycker att det skulle vara positivt om vi kunde föra en politik som går i samförstånd med det näringsliv som drabbas.

Herr talman! Vi moderater har bara en reservation, vilken jag yrkar bifall till.

Det betyder inte att vi är helt överens med regeringen i dess ambitioner inom Europapolitiken, men vi anser att riksdagens tid för mycket upptas av att svara på skrivelser från regeringen.

Vi har redovisat vårt förhållningssätt till EU-politiken inom miljöområdet i ett särskilt yttrande som finns i betänkandet. I övrigt återkommer vi med mer detaljerade synpunkter när skarpa förslag ligger på riksdagens bord.

Anf. 141 LENNART FREMLING (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är mycket glädjande att vi nu lyfter fram EU och miljön. Regeringens skrivelse är bra. Utskottets betänkande är också bra och tydligt och beskriver de olika uppfattningar som finns. Folkpartiets kommittémotion är naturligtvis ännu bättre.

EU har nu gett en struktur åt vårt samhälle som gör det möjligt att bättre ta hänsyn till miljön än vad man kunde tidigare när vi hade en tydligare uppdelning i nationalstater.

Detta kommer särskilt att gälla efter den 1 maj i år då EU får tio nya medlemmar. Östersjön blir ju nästan ett innahav för EU. Då gäller det att utnyttja den möjlighet som ges.

Vi som har hållit på med miljöfrågor under ett antal år känner en ständig konflikt mellan principer och högtidstal å ena sidan och verkliga åtgärder å andra sidan.

När man kommer med konkreta förslag till miljöåtgärder som ofta kostar resurser på något sätt – det kan vara pengar eller annat – ser man genast svårigheter. Man kanske inte kan konkurrera på rättvisa villkor med verksamheter i andra länder. Att man ska kunna ha en rättvis konkurrens mellan olika länder är naturligtvis en nyckelfråga. Det är grundläggande för oss i Folkpartiet.

Marknadsekonomi är ett synnerligen effektivt system, men man måste också ge rättvisa villkor för konkurrens.

Som följd av vår motion har vi ett antal reservationer som vi har ställt upp på. Jag vill kommentera dem.

I reservation 2 markerar vi att enskilda länder måste få ha striktare nationella regler än EU om de inte syftar till att skapa handelshinder.

I reservation 17 har vi talat om ekonomiska styrmedel. Beslut om miljöskatter tycker vi ska kunna fattas med kvalificerad majoritet. Det handlar återigen om att det ska finnas rättvisa villkor för företagen. Det får man inte om det är något land som ligger bakefter och försöker ta till sig företagen med orättvisa konkurrensvillkor.

Tyvärr har Sveriges regering motverkat detta. Jag hoppas på ett omtänkande för att vi ska kunna få ett beslut om miljöskatter med en kvalificerad majoritet.

De ekonomiska styrmedlen är för oss i Folkpartiet viktiga och mycket centrala för att en marknadsekonomi ska kunna fungera. Då kommer jag in på den tredje punkten, nämligen reservation 9 som handlar om utsläppsrätter. Detta tas visserligen upp i ett betänkande som vi ska diskutera senare, men dessa betänkanden går i varandra på det sättet. Men det som vi har framhållit i reservation 9 är att man inom EU bör agera för att utsläppsrätterna ska auktioneras ut och inte bara delas ut genom myndighetsbeslut. Jag tror att alla partier i riksdagen är ense om att detta är viktigt. Men vi har ändå velat markera detta ännu starkare genom reservation 9.

Sedan vill jag framhålla reservation 15 som gäller den marina miljön. Tyvärr ser vi människor inte så tydligt det som finns under vattenytan. Men mänskligheten har i många år misskött de resurser som finns i våra sjöar och hav. Och som jag nämnde inledningsvis har Östersjön nu fått nya förutsättningar, och då bör vi kraftfullt och så snabbt som möjligt agera för att EU ska kunna användas som instrument. Vi har tidigare under många år haft Helcom som ett instrument i detta sammanhang. Men det verkar dock som om EU kan ha bättre möjligheter att kraftfullt agera inför framtiden.

Den femte reservationen som jag vill lyfta fram är vår reservation 10 som handlar om transporter. Vi tycker att det är viktigt att man får rättvisa villkor för alla transportslag, alltså likartade villkor. Det har man inte lyckats genomföra. Järnvägen har varit väldigt mycket en nationell angelägenhet, och därigenom har den också blivit mycket dyrare att använda och klumpigare. Genom att satsa på enhetligare standarder och enhetligare regler för järnvägstrafiken skulle den kunna få ett lyft inom Europa, och det skulle också betyda mycket för miljön om man kunde använda sig av mer järnvägstransporter.

Som jag sade inledningsvis anser jag att detta betänkande tydligt beskriver de olika åsikter som finns. Våra åsikter framgår alltså bra i detta betänkande, och jag behöver därför inte ta upp kammarens tid med att yrka bifall till någon av våra reservationer. Jag behöver inte begära votering om dem, utan den som vill läsa om vår uppfattning kan göra det i betänkandet.

Anf. 142 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Om 58 dagar har vi möjlighet att få fira ett av vår historias stora ögonblick. Tio nya länder blir då medlemmar i den europeiska gemenskapen. Ytterligare ett stort steg tas i enandet av en kontinent som genom årtusenden härjats av konflikter och krig. Länder som lidit likriktningens totalitära trauman och vilkas mänskliga, kulturella och miljömässiga värden vanställts av vedervärdigheter i politiska ideologiers namn förenas nu i en gemenskap där demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och viljan att arbeta för en solidarisk och hållbar utveckling står i centrum.

I detta historiska skeende får vi vara med. Det tycker jag är fantastiskt. Och i det nya Europa kan vi påverka och göra vår röst hörd. I dagens debatt handlar det om prioriteringar av svenska insatser inom EU:s miljöarbete mot bakgrund av de svenska miljö kvalitetsmålen. Jag tycker att den svenska regeringen i långa stycken har gjort ett bra arbete när det gäller att driva på i miljöfrågorna inom EU. Ingenting är dock så bra att

det inte kan bli bättre, åtminstone vad gäller den nuvarande regeringens arbete. Därför finns ett antal reservationer fogade till betänkandet som Kristdemokraterna står bakom. Jag delar de uppfattningar som där framförs, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 4. Avsnittet där denna reservation har sin plats bär just rubriken Prioriterade områden i EU-arbetet.

Jag har inget att invända mot de områden som regeringen vill prioritera. Klimatfrågorna, kemikaliefrågorna och frågorna inom ramen för hållbara konsumtions- och produktionsmönster, den biologiska mångfalden och de marina miljöfrågorna är alla mycket viktiga.

Kristdemokraterna föreslår att man till denna lista ska lägga frågorna om odlingslandskapet och den gemensamma jordbrukspolitiken. Vi menar att Sverige i EU tydligare måste driva en politik som främjar ett rikt odlingslandskap och där god miljö och djurhållning sätts i centrum. På detta område har Sverige tyvärr i stället varit pådrivande för att renationalisera jordbrukspolitiken och de miljöåtgärder som är nödvändiga.

Häromdagen hörde vi finansministern säga att det bästa vore om vi kunde sköta landsbygdsutvecklingsprogrammen utan inblandning av EU-medel. I dessa program ligger bland annat mycket av det miljöstöd som är så betydelsefullt för det öppna odlingslandskapet. Jag ser uttalandet från finansministern som mycket illavarslande eftersom det nu visar sig i praktisk handling att talet om miljöstöd och öppna landskap inte är mycket värt. Senast har detta tagit sig uttryck i förslaget om svensk tillämpning av EU:s jordbruksreform, där det politiskt förankrade förslaget från Regeringskansliets arbetsgrupp innebär att den utökning av miljöstöden som den så kallade moduleringen var menad som i stället försvinner till utökad administration hos Statens jordbruksverk.

Herr talman! I övriga reservationer från Kristdemokraterna lyfter vi fram en rad områden där regeringen bör skärpa tonen i EU-samarbetet. Det gäller bland annat vikten av att EU är pådrivande för att få fram gemensamma regler för miljöprovning vid exportkrediter. Miljöhänsynen måste vara ett av de viktigaste kriterierna när man beslutar om finansiering av projekt i utvecklingsländer. Fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling kan, och ska, gå hand i hand.

Erfarenheter från framför allt Kalifornien visar att en region med en avsevärd bilpark kan vara pådrivande när det gäller utvecklingen av ny teknik. Mot bakgrund av Sveriges roll som bilnation och den stora kompetens som bilindustrin i Sverige besitter, bör regeringen vara betydligt mer pådrivande i arbetet med att få fram ett långsiktigt hållbart transportsystem med bland annat förnybara bränslen inom EU. Europeiska teknikgenombrott kan komma hela världen till nytta. Ett led i detta borde vara att regeringen verkar för att miljökrav motsvarande den svenska miljöklass 1-dieseln snarast blir standard inom hela EU.

Det finns en rad andra kloka förslag i reservationerna om kemikaliearbetet, ekonomiska styrmedel, offentlig upphandling, miljöledningssystem och miljömärkning som jag inte hinner gå in på denna gång. Låt mig i stället avsluta med förhoppningen om att regeringen kommer att fortsätta att medverka till att EU kan bli den kraftfulla aktör på miljöområdet som krävs för att de viktiga överlevnadsfrågorna ska kunna lösas på ett sätt så att det finns en framtid för våra barn och barnbarn.

Anf. 143 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Det är glädjande att en hållbar utveckling är ett övergripande mål för regeringens politik. Jag vet också att Sverige har agerat, och försöker agera, kraftfullt inom EU för att lyfta upp miljöfrågorna till samma höga nivå som den för ekonomisk och social utveckling. Men verkligheten får vi inte blunda för.

Huvudsyftet med EU har varit, och är fortfarande, att öka den ekonomiska integrationen av EU-länderna. Handeln ska underlättas. Kapital ska röra sig fritt. Arbetskraften ska flytta dit där jobben finns.

Denna grundläggande del av EU-samarbetet gör att EU förstärker den ekonomiska utvecklingen i riktning mot en centraliserad och därmed transportberoende produktion av konsumtionsvaror. Det är den fria rörligheten som kommer i första hand. Skydd av människor, naturresurser och miljö får anpassas till nya försämrade villkor.

I Vänsterpartiets partimotion om EU och miljön konkretiserar vi fem prioriteringar för ett europeiskt samarbete för en ekologiskt hållbar utveckling. EU:s miljöarbete måste ses mot bakgrund av den ekonomiska utveckling som vi står mitt uppe i. Det är en utveckling som präglas av alltmer integrerade marknader, försvagade politiska institutioner, globala orättvisor och allvarliga globala miljöhot.

Sverige försöker bidra till en omvandling av det europeiska samarbetet till ett mer aktivt samarbete för en ekologiskt hållbar utveckling. Inte minst har det svenska ordförandehalvåret 2001 visat på detta. Men vi i Vänsterpartiet tror att Sverige och den svenska regeringen kan göra ännu mer genom att prioritera följande frågor:

1. en aktiv och stark produktpolitik,
2. miljöanpassning av den europeiska transportpolitiken,
3. fortsatta reformer vad gäller EU:s gemensamma jordbrukspolitik med inriktning mot ett hållbart ekologiskt jordbruk,
4. reformering av fiskepolitiken för ett hållbart nyttjande av haven samt, och inte minst viktigt,
5. en europeisk politik för en rättvis världshandel.

Herr talman! Innan jag lite mer går in på mitt partis preciseringar vill jag yrka bifall till reservation 5 – detta för att det ska finnas åtminstone en liten chans att ändra på regeringens prioriteringar.

Det är viktigt att kravet på fri rörlighet för varor inte ska gå före kravet på miljöanpassning av produkter till skydd av människor och miljö. Ett grundkrav är att vi som nation ska ha rätten att ställa hårdare krav än EU i internationella sammanhang och att vi ska kunna gå före med skärpta nationella krav utan att det betraktas som handelshinder. Det är också viktigt att det utvecklas standardiserade varudeklarationer, till exempel innehållsdeklarationer och energimärkning. Självklart ska också en hög ambitionsnivå eftersträvas på gemenskapsnivå när det gäller miljöanpassning av produkter. Jag tror att kraven på produkter i första hand ska gälla energieffektivitet, giftighet samt återanvändbarhet, alltså återvinningsbarhet.

Vägtrafiken genererar Europas värsta miljöproblem. Trots detta medverkar EU till en rad vägar och broutbyggnader som ökar trafiken. De

senaste åren har godstransporterna på väg ökat radikalt. De utgör i dag det största enskilda hotet mot möjligheterna att minska utsläppen av växthusgaser. Vi måste vända trenden och minska utsläppen från trafiken.

I EU finns det en stor spännvidd inom detta område. Något land vill lyfta fram behovet av att eventuellt ta ut fordonsavgifter i särskilt känsliga områden, och det finns faktiskt länder som önskar tona ned problemet med kraftigt ökande transportvolym och helt nonchalera problemet.

Vår tredje prioritering är fortsatta reformer vad gäller EU:s jordbrukspolitik, för ett ekologiskt hållbart jordbruk. Vi anser att det behövs en stark jordbrukspolitik men med en mer nationell och lokal anpassning. EU:s jordbrukspolitik är, som ni vet, just nu föremål för en viss reformering. Men mycket mer behöver göras på detta område. Målet ska vara ett konkurrenskraftigt jordbruk som skapar förutsättningar för en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion och som tar hänsyn till de olika förutsättningar som finns i medlemsländerna när det gäller till exempel klimat, jordbrukets struktur och politiska ambitioner.

Fiske och en reformering av fiskepolitiken ser vi i Vänsterpartiet som en viktig uppgift. EU är en viktig aktör när det gäller fiske och nyttjandet av havens resurser. Liksom jordbrukspolitik är också fiskepolitiken gemensam för medlemsländerna och borde vara inriktad på ett hållbart nyttjande av haven. När det gäller bevarandeåtgärder, ekonomiska åtgärder eller politiska satsningar har man i den gemensamma fiskepolitiken inte lyckats uppnå de målsättningar som antagits.

Vi vet mycket väl att många arter fiskas över de biologiska gränserna. Vi vet att de årliga fångstbegränsningarna fastställs på en alltför hög nivå – högre än de vetenskapliga rekommendationerna. Mängder med fisk dumpas överbord för att optimera det ekonomiska utbytet eller för att inte föra in land fisk från förbjudna arter.

Jag ska avsluta med EU och världshandeln, vår femte prioritering.

Det är tydligt i EU:s fördrag att handel går före miljö. På handelsområdet är det EU-kommissionen som företräder EU-länderna, vilket gör att Sverige inte längre har en egen röst i de här förhandlingarna. Det bör därför vara en viktig prioritering av det svenska miljöarbetet inom EU att verka för att EU driver en mer rättvis och miljöinriktad handelspolitik.

Jag ska nämna vad bara några av de mest angelägna kraven gäller för att förändra EU:s handelspolitik i en hållbar riktning:

- Försiktighetsprincipen bör skrivas in i WTO-reglerna.
- Öppenhet i förhandlingarna måste införas i WTO-arbetet.
- Det är viktigt att stärka både utvecklingsländernas och folkrörelsernas ställning i förhandlingsarbetet.
- EU bör verka för en stark internationell reglering av de transnationella företagen.

När man pratar EU och miljö kan man inte utelämna kemikaliefrågorna. Jag vet att Sverige alltsedan medlemskapet har varit pådrivande för en revidering av EU:s kemikaliepolitik. I Vänsterpartiet gör vi också bedömningen att det arbete som Sverige och den svenska regeringen gör

har stor betydelse. Sverige kan ha en starkt pådrivande roll i det fortsatta lagstiftningsarbetet vad gäller både kemikalier och bekämpningsmedel.

Det är viktigt att enskilda länder är pådrivande och goda föredömen. I kemikaliearbetet är också, tror vi, försiktighets- och substitutionsprinciperna viktiga grundelement när det gäller den nya lagstiftningen.

Herr talman! Jag har tidigare yrkat bifall till reservation 5, ett yrkande som jag står fast vid. Givetvis står jag bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer men för att underlätta kammarens arbete yrkar jag bifall bara till nämnda reservation.

Anf. 144 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag har den allra största respekt för Sven-Erik Sjöstrands engagemang och vilja när det gäller att Sverige ska vara pådrivande på en rad områden inom EU. Han har rejält höga ambitioner vad gäller EU:s miljöpolitik. Det är mycket vi ska göra. Det är mer som ska göras. Det är kraftfullare tag.

Jag kan liksom inte avhålla mig från att ändå fråga hur det här går ihop med ditt partis hållning – att vi ska lämna gemenskapen. Det var väl så sent som för några veckor sedan som ni med stor majoritet återigen beslutade att det i ert partiprogram ska stå att Sverige ska utträda ur EU.

Hur får du ihop det här, Sven-Erik? Vad skulle vi göra utan EU på miljöområdet? Vad skulle vi ha i stället?

Anf. 145 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Jag trodde nästan att den frågan skulle komma upp och är glad över att den kom upp, för det är viktigt att diskutera det här.

Jag tror att samtliga som är riksdagsledamöter eller som är medlemmar i ett politiskt parti har stor respekt för kongressens beslut. Så är det för min del.

Vad vi väldigt mycket diskuterade på vår senaste kongress var – det vet Sven-Gunnar Persson – EU-frågan. Jag tycker att det här är viktigt. Vi antog ett uttalande. Snart är det EU-val. Tio länder kommer in i EU. Därför är det viktigt att diskutera detta.

Vi har också ett majoritetsbeslut från kongressen som säger att vi som parti bör lämna EU. Det är riktigt. Vi har samtidigt haft en folkomröstning 1994 där 52 % av svenska folket sade att vi skulle vara med i EU. Som ett demokratiskt parti lyssnar vi på vad folk säger. Vi känner stor respekt för att en majoritet har sagt ja till EU. Vi är fortfarande med i EU. Jag tycker att vi som demokratiskt parti ska försöka arbeta med de här viktiga frågorna, miljöfrågorna. Den ambitionen har vi. Vi har inte lämnat EU, utan vi finns med i EU. Så det är rätt naturligt att man arbetar så. Det är vad många andra partier gör, till exempel Miljöpartiet.

Anf. 146 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Med all respekt för Sven-Erik Sjöstrands resonemang vill jag fråga: Vore det inte i så fall bättre, av respekt för folkomröstningen, att stryka kravet på utträde ur programmet? Men om ambitionen finns kvar att vi ska utträda, trots folkomröstningen, måste Vänsterpartiet och Sven-Erik Sjöstrand ha en klar bild av hur 25 länder tillsammans ska kunna lösa de stora miljöutmaningar som vi står inför framöver. Där tyckte jag inte att Sven-Erik Sjöstrand hade något besked att ge.

Anf. 147 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Ja, egentligen vet jag inte om den här debatten passar in här. Vi pratar om EU och miljön. Att vi som parti fattar ett beslut på kongressen om att vi bör lämna EU är en sak. Att vi diskuterar skrivelser om EU och miljön är en annan sak. Men frågan har lyfts här, och jag hoppas att Sven Gunnar Persson respekterar vad en partimajoritet har för uppfattning och den process som ett parti har, de diskussioner som vi har. Jag hyser alltid stor respekt för andra partier och vad de har beslutat på kongresser. Naturligtvis har vi till uppgift att följa kongressbesluten här i riksdagen.

Vi försöker verkligen att jobba på ett bra sätt med miljöfrågor. Vi har en EU-parlamentariker som driver de här frågorna, gör mycket i miljöutskottet i parlamentet.

När det gäller vår motion har vi haft kontakt med våra parlamentariker i Bryssel. De tycker att det är viktigt att lyfta fram de här prioriteringarna. Det är inte så att vi bara har skrivit ihop ett dokument på någon timme, utan det har diskuterats i partiet. Det är ett sätt att bidra till debatten och dialogen, och det kan hjälpa miljöministern i hennes bedömningar och regeringen i dess bedömningar. Vi har valt att föra fram vår partimotion i EU-miljön. De fem prioriteringarna är viktiga, men också de prioriteringar som regeringen har är väldigt viktiga. Det är många frågor som är viktiga i EU. Vi har diskuterat alltför mycket den ekonomiska tillväxten. Vi behöver titta mycket mera på miljö och på den hållbara utvecklingen för att kunna få en bra framtid.

Anf. 148 ROGER TIEFENSEE (c):

Herr talman! För ett och ett halvt år sedan hölls FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling. Där, i Johannesburg, skickade världssamfundet ut ett väldigt tydligt budskap. Det handlar om att gå från ord till handling. Det är bara att konstatera att enbart vackra ord inte kommer att leda oss till en hållbar utveckling. Jag tycker att det finns anledning att ta med det här från-ord-till-handling-perspektivet när vi diskuterar prioriteringar inom EU-arbetet för att nå de svenska miljömålen. Min känsla är att regeringen fortfarande fokuserar på vackra ord i stället för att handla och nå resultat.

Jag ska ta ett exempel för att belysa detta. Det gäller EU:s kemikaliearbete. Miljökommissionären Margot Wallström, som jag tycker har gjort ett otroligt bra jobb, har lagt fram ett förslag om kemikalielagstiftning inom EU. Syftet med kemikalielagstiftningen är att få kontroll över och kunskap om den stora mängd kemikalier som vi har i vårt samhälle. Förslaget har redan förlorat en del av sin spets genom att kemikalieindustrin utsatt EU-kommissionen för en väldigt kraftig lobbykampanj. Risken är att förslaget ytterligare förlorar och blir nedslipat och att miljöaspekterna kommer i bakgrunden nu när det är industriministrarna, inte miljöministrarna, som ska hantera frågan.

Då blir jag som svensk väldigt besviken när jag hör att Göran Persson vek ned sig och inte drev frågan, när den skulle avgöras på EU-toppmötet i Bryssel, att det skulle vara miljöministrarna och inte industriministrarna som skulle hantera den här frågan. Den ska i stället hanteras inte som en miljöfråga utan som en konkurrensfråga. Göran Persson sade att det inte

var lönt att kämpa emot. Jag tycker att Sverige ska ha höga ambitioner i kemikaliepolitiken, inte bara i ord utan också i handling.

Man kan välja att ta sina strider. Men det här var en strid som jag definitivt hade valt att ta. Miljömålet en giftfri miljö visar sig vara ett av de svåraste miljömålen att uppnå. Då har jag svårt att se att det skulle finnas någon strid som skulle vara viktigare än att få en bra kemikalielagstiftning inom EU och en kemikalielagstiftning som ska hanteras som en miljöfråga och inte som en konkurrensfråga.

I det här betänkandet framstår det tydligt att regeringen prioriterar kemikaliefrågorna. Centerpartiet håller med om den prioriteringen. Men då gäller det att göra det också inte bara i ord utan också i handling. Risken är att vi får en sämre EU-lagstiftning inom kemikalieområdet på grund av att det är industriministrarna och inte miljöministrarna som hanterar den. Det kommer direkt att påverka våra möjligheter att nå målet en giftfri miljö.

Jag vill säga att det här inte duger. Vi måste gå från ord till handling när det gäller vår relation till EU och miljöarbetet i EU. Ett sätt skulle vara att forma en gemensam europeisk miljöpolitik. Jag var lite glad när Lars Lindblad diskuterade de här frågorna, inte just att han ville avskaffa den svenska miljöpolitiken, men just för att han såg att det behövdes mer gemensamma tag inom EU:s miljöpolitik.

Jag kan nu yrka bifall till reservation 6 och uppmana Lars Lindblad att göra detsamma. Den handlar om att miljöfrågorna är gränsöverskridande till sin natur, och då måste vi samarbeta för att lösa dem.

Målet för en gemensam europeisk miljöpolitik skulle kunna vara tvådelat. För det första att stärka ambitionsnivån i EU:s inre miljöarbete. Ett exempel skulle vara att kunna fatta majoritetsbeslut om miniminivåer när det gäller miljöskatter. Där har tyvärr Moderaterna och Socialdemokraterna här i Sverige bildat en ohelig allians och sagt att vi inte ska släppa fram majoritetsbeslut när det gäller miljöskatter. Det tycker jag är synd. Ett sådant beslut om miniminivåer på miljöskatter skulle hindra miljödumpning. Det skulle förbättra funktionen på den inre marknaden.

För det andra skulle en gemensam europeisk miljöpolitik göra att EU skulle ta på sig rollen som miljöns stridbare förkämpe i internationella samarbeten, inom FN, inom IMF, inom Världsbanken. EU skulle ta på sig rollen att skärpa och utvidga internationella miljökonventioner, att anpassa regelverket för handeln, för att också inom världshandeln försvåra miljödumpning.

Vi har en reservation om att lyfta fram en gemensam europeisk miljöpolitik. Vi har kallat den för CEP, *common environmental policy*, lite travesti till CAP, den gemensamma jordbrukspolitiken, som är ett väldigt tungt politikområde inom EU. Varför skulle det inte finnas ett motsvarande tungt politikområde inom miljö i EU? Vi kommer att driva det här EU-parlamentsvalet. Vi har lyft fram det här i en reservation, som jag åter vill yrka bifall till.

Anf. 149 GUNNAR GOUDE (mp):

Herr talman! I regeringens skrivelse betonas att det är viktigt att man har ett tidigt målinriktat agerande. Rune Berglund nämnde i sitt inledningsanförande att man hade valt att prioritera områdena klimatfrågor,

luftföroreningar, kemikaliefrågor, konsumtionsfrågor, bevarande av biologisk mångfald och marina miljöfrågor.

Vi från Miljöpartiet har bedömt detta som ett bra val av prioriteringar. Samtliga områden berör miljöskadlig verksamhet som är gränsöverskridande och av gemensamt intresse för medlemsländerna, till exempel utsläpp av luftföroreningar, koldioxidutsläpp eller gemensamma marina miljöer, och det är bra.

Nu är det tyvärr så att EU:s regelverk lägger hinder i vägen för ett framgångsrikt miljöarbete. Naturligtvis borde ett målinriktat agerande också uppmärksamma dessa hinder. I regeringens skrivelse saknar vi lite grann när det gäller hindren för detta arbete. Man borde agera för att få bort dessa hinder. Jag ska ta upp två sådana hinder som är allvarliga.

Det ena hindret är att det inte är tillåtet för enskilda länder att gå före och införa strängare miljöskydd i det egna landet. Det är naturligtvis ett allvarligt hinder för framsteg i miljöarbetet. Här borde regeringen kraftfullt kräva en ändring så att EU:s regler kan betraktas som minimikrav med full rätt för enskilda länder att införa strängare regler om de så önskar.

Detta påpekas i en motion som Miljöpartiet har skrivit, och det påpekas i motioner från flera andra partier. Miljöpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centerpartiet har också en gemensam reservation till betänkandet. Vi stöder naturligtvis den reservationen och hoppas att regeringen uppmärksammar den här frågan som egentligen är en av de mest betydelsefulla när det gäller möjligheterna att arbeta framgångsrikt inom EU för en bättre miljö.

Den andra omständigheten som försvårar miljöarbetet handlar om möjligheterna att fatta beslut om ekonomiska styrmedel. EU:s regelverk tillåter inte majoritetsbeslut. Om en majoritet av medlemsländerna skulle vilja gå samman och införa ekonomiska styrmedel räcker det med att ett land motsätter sig detta för att beslutet inte ska gå igenom. Det är naturligtvis en allvarlig inskränkning i möjligheterna att komma framåt i EU-arbetet. Vi tycker att också detta borde ha tagits upp och behandlats i skrivelsen.

Herr talman! Jag vill kort beröra ett problem som också Roger Tiefensee tog upp. Det är en svårighet med arbetet inom EU som beror lite grann på EU:s allmänna målsättning.

Inom EU har man det uttalade målet att man ska öka EU-ländernas konkurrenskraft gentemot omvärlden. Det innebär att man lätt kan hamna i den situationen att man blir överkänslig för de argument som kommer från näringslivet när det gäller olika åtgärder. Miljöfrågorna kommer kanske i andra hand. Vi ser ett bra exempel på det genom EU:s sätt att hantera kemikaliedirektivet, som man arbetar med nu.

Vi har fått möjlighet att följa det här arbetet och sett hur det förslag som ursprungligen kom från kommissionen, och som var ett bra förslag, i praktiken har urvattnats steg för steg. I den sista versionen som jag har sett av direktivet saknades helt till exempel substitutionsprincipen.

I Sverige är vi vana vid att, när det gäller nya kemikalier som kan vara miljöskadliga, hela tiden ställa oss frågan om det finns bättre alternativ. Vi har vant oss vid att tänka på det sättet att om det finns ett miljövänligare alternativ ska det användas. Det är innebörden av substitutionsprincipen, och den har tagits bort ur kemikaliedirektivet.

Det är egentligen väldigt konstigt. Substitutionsprincipen är på sätt och vis en sorts definition på framsteg, att man kan byta ut någonting som är dåligt mot något som är bättre. Vi har tagit upp detta i en motion där vi förslår att regeringen ska arbeta för att substitutionsprincipen ska införas. Det nämns i skrivelsen, men det är lite mjukt skrivet på ett mera diplomatiskt språk. Vi tycker att detta borde betonas betydligt kraftfullare, och vi har en reservation till betänkandet också på den punkten.

Precis som övriga partirepresentanter tänker jag vara återhållsam med att yrka bifall till reservationerna, men jag vill ändå yrka bifall till reservation nr 18 under punkt 28 om att man bör införa möjlighet för majoritetsbeslut när det gäller ekonomiska styrmedel.

Anf. 150 ALF ERIKSSON (s):

Herr talman! Det finns väl inget annat område än miljöfrågorna där behovet av ett stort internationellt samarbete är så tydligt.

Luftföroreningarna känner som bekant inga gränser. Koldioxidutsläppen påverkar vårt klimat på jorden oavsett var i världen de släpps ut. De försurande utsläppen av exempelvis kväve och svaveldioxider sprider sig med vindarna över en mängd länder, och en del är mer utsatta än andra beroende på berggrund med mera.

Den marina miljön känner heller inga gränser. Föroreningar som släpps ut i flodsystem långt in i länderna får konsekvenser för havsmiljön långt från den kust där floden mynnar. Det som har sin källa i till exempel Ryssland, Polen eller Tyskland får konsekvenser både för Östersjön och för västerhavet.

De kemikalier som vi använder i Sverige är till övervägande del tillverkade i andra länder. Vår välfärd är beroende av en omfattande handel, och därför är det nödvändigt att vi får till stånd överenskommelser mellan länderna för att få bort de farliga kemikalierna. Oavsett var de används får det konsekvenser för miljön både hos oss och hos andra.

Herr talman! Det var tre exempel på områden där EU-samarbetet spelar en mycket viktig roll, ja, nästan en avgörande roll, för hur vi ska lyckas nå våra i stor enighet uppsatta 15 miljö kvalitetsmål. Det är också tre av de prioriteringar som den svenska regeringen gjort när det gäller vilka frågor som vi särskilt ska driva i EU-samarbetet.

Snart är det 25 länder i EU, och med en aktiv och progressiv miljöpolitik har vi nu bättre möjligheter än någonsin att skapa inte bara ett hållbart Sverige utan ett hållbart Europa. Den socialdemokratiska regeringen har under hela den tid som Sverige varit medlem i EU mycket aktivt drivit miljöfrågorna. Vi har också fått unionen att göra stora framsteg.

När Miljömålsrådet gör den årliga uppföljningen av möjligheterna att nå våra miljö kvalitetsmål och de uppsatta delmålen, kan vi konstatera att det kan bli svårt att nå ett flertal av dem, om problemen inte angrips på ett mycket större område än vårt nationella. Därför är naturligtvis de svenska prioriteringarna utformade så att de ska vara en hjälp för att vi också ska kunna uppfylla våra egna miljömål.

Det som är nytt i dessa prioriteringar jämfört med tidigare är att vi nu har tagit med de marina miljöfrågorna. De är svåra därför att det är så många aktörer som är inblandade. Det är inte enbart inom EU som vi kan besluta om nyttjandet av våra hav. På internationellt vatten är det internationella regler som gäller, men EU kan vara en mycket viktig aktör för

att påverka FN och andra organ som reglerar bland annat den internationella sjöfarten.

Lars Lindblad tyckte att vi skulle lägga ned den nationella miljöpolitiken. Jag är inte beredd att hålla med honom. Först och främst har vi subsidiaritetsprincipen som är etablerad också inom EU – problemen ska angripas så nära källan som möjligt. Och vårt land ser inte likadant ut som länderna i Sydeuropa. Vi har helt olika förutsättningar. Med den tanken, Lars Lindblad, skulle vi ju inte behöva bryta ned våra nationella miljö kvalitetsmål på det regionala eller det kommunala planet. Jag tycker att det är en väldigt viktig princip att vi får en delaktighet i miljöarbetet så nära verkligheten som möjligt.

Jag ska övergå till att kommentera några av de 26 reservationer som fogats till betänkandet. De flesta av dem har sitt ursprung i den allmänna motionstiden.

De två första handlar om EU:s miljöregler. De flesta av EU:s miljöregler är minimidirektiv, och i dessa fall har medlemsländerna rätt att införa strängare regler om de så önskar. Men det finns också harmoniserade regler, och de gäller fullt ut i alla medlemsländer. De har tillkommit för att inte snedvrída konkurrensen. Det finns dock en möjlighet att åberopa den så kallade miljögarantin för att behålla eller införa strängare regler än som föreskrivs i direktivet, men då måste de strängare nationella reglerna vila på vetenskaplig grund.

I den första reservationen vill Moderaterna ha en ökad harmonisering, alltså mer lika regler inom EU och mer överstatliga beslut, medan Folkpartiet, Kristdemokraterna, Centern och Miljöpartiet vill ha möjligheten att införa strängare regler nationellt än vad EU föreskriver.

Båda dessa möjligheter finns alltså redan. Både i skrivelsen och i utskottets betänkande framgår att Sverige ska åberopa miljögarantin när det blir aktuellt och om det behövs.

I reservationerna 10, 11 och 12 tas frågor om transportsektorns miljöpåverkan upp. Det är reservationer från Folkpartiet och Kristdemokraterna. Dessa frågor är prioriterade när det gäller klimatpåverkan, men får som följd effekt också stor betydelse för att motverka andra miljöproblem. Det är flera av våra miljö kvalitetsmål som påverkas positivt av minskade utsläpp från transportsektorn. Flera åtgärder måste naturligtvis genomföras. Det handlar om alternativa bränslen som är nämnda här, men det handlar också om slopande av hinder för exempelvis gränsöverskridande järnvägstrafik.

Energiskattedirektivet, som kom för nästan precis ett år sedan, underlättar betydligt möjligheterna att införa förnyelsebara bränslen. Frågan är alltså redan prioriterad och därför behövs ingen ytterligare åtgärd från riksdagen.

I reservation 17 från Folkpartiet och Kristdemokraterna och reservation 18 från Miljöpartiet tas frågan om majoritetsbeslut om miljöskatter upp. Majoriteten har en annan uppfattning. Det skulle inte uppfattas som en speciellt angelägen fråga av de länder som blev nedröstade. Dessutom skulle vi öppna för en ökad överstatlighet på skatteområdet. Det är med viss förvåning jag konstaterar att Miljöpartiet – jag tittar nu på Gunnar Goude – driver frågan om en ökad överstatlighet inom EU, som man dessutom vill lämna. Vi tycker att det är en nationell angelägenhet att ta ut skatter för att finansiera välfärden.

Herr talman! För övrigt behandlar de flesta reservationerna frågor där vi inte har några större meningsskiljaktigheter, om de över huvud taget finns. Ibland kan man formulera saker och ting med olika ord, men den sammantagna innebörden är likvärdig. Många av frågorna är dessutom under behandling eller finns i processen. Därför finns det ingen anledning för riksdagen att fatta några nya beslut. Jag yrkar därför avslag på alla reservationer och bifall till utskottets förslag.

Anf. 151 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag tänker först svara på en fråga, och sedan tänker jag nog försöka bolla tillbaks bollen till Alf Eriksson. Jag tycker nog att jag var hyfsat tydlig i alla fall i mitt inledningsanförande med att det här med att lägga ned den svenska miljöpolitiken hänger intimt ihop med att harmonisera den mer på EU-nivå, det vill säga att det är oerhört viktigt att det steget tas så att vi inte gör dubbelarbete här i Sverige.

Alf Eriksson ironiserade lite grann över att vi har lite olika förutsättningar och att vi inte kan bryta ned miljömål och så vidare med mitt resonemang. Samtidigt kan jag konstatera att det faktum att vi bryter ned miljömål regionalt och lokalt innebär ju inte att vi har en miljöpolitik för Småland, en för Skåne, en för Närke och så vidare, utan vi har kommit fram till gemensamma lösningar för hela landet. Så tror jag att man skulle kunna arbeta också på EU-nivå, det vill säga att lägga fast gemensamma strävanden på internationell nivå och sedan bryta ned dem lokalt och regionalt. Jag tror också att vi kommer att ha ett fortsatt behov av att arbeta med miljöpolitik även på det lokala planet framöver. Men det skulle behövas ett tydligt mål. Vi skulle vilja gå mot en ökad harmonisering av miljöpolitiken, tydligare än vad jag tycker att man kan uppfatta i dag.

Jag tycker att Alf Eriksson är lite grann ute på tunn is när han ironiserar över att Moderaterna vill harmonisera miljöpolitiken ytterligare medan Folkpartiet, Kristdemokraterna och Centern vill gå längre nationellt. Jag får nog påminna Alf Eriksson om vilka det är han och hans parti samarbetar med. När det gäller att hitta gemensamma lösningar för Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet i miljöpolitiken och framför allt i EU-politiken finns nog mycket övrigt att önska.

Anf. 152 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Den är ganska bra om Moderaterna ställer upp på att vi ska föra en likadan miljöpolitik i EU som den vi för i Sverige. Då har vi ju en röd tråd. Det finns väl inga större meningsskiljaktigheter om det som idé. Så länge ni står fast vid att de beslut som kan fattas på den lägsta nivån också ska fattas där, har vi inte några större meningsskiljaktigheter.

Sedan gällde det harmoniseringen. Jag, och många med mig, tycker att det finns poänger i att vi kan gå före på en hel del områden. Det stimulerar till forskning och till att ta reda på risker. Om alla länder bedriver en intensiv forskning på det här sättet, kan vi tidigare få stopp på saker som inte är så nyttiga för människan, miljön eller naturen. Därför tycker vi att det måste finnas möjligheter att gå före. Som jag sade i mitt anförande är de flesta direktiven minimidirektiv, och det tycker jag är bra.

Anf. 153 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag tror inte att det är särskilt nytt för någon som är någorlunda invigd i miljöpolitiska dilemman att det finns en ganska stor samsyn inom riksdagen om hur Sverige ska agera internationellt gentemot världssamfundet och internt i EU. Det gäller till exempel hur Sverige har agerat i klimatfrågan i EU och hur Sverige agerar i kemikaliefrågorna. Där finns en väldigt stor samsyn. Sedan hittar vi en del frågor där vi har en del avvikande åsikter.

Det jag har efterfrågat i den här så kallade harmoniseringsdebatten är att vi på ett tydligare sätt målar upp en vision, ett mål för vart vi är på väg med vår EU-politik. Jag pratade om tio år. Det var ett exempel taget ur luften, men låt oss tänka oss en framtid som vi kan överblicka. Det handlar kanske inte om att vi ska göra exakt samma sak som vi gjorde inom jordbrukspolitiken, som någon tidigare talare nämnde, för det finns mycket att lära sig av den gemensamma jordbrukspolitiken som vi inte bör närma oss, men det handlar om att gå med raka steg i riktning mot att harmonisera miljöpolitiken för att hitta internationella lösningar på internationella problem. Vi har massvis med gränsöverskridande problem, och vi borde vara bättre på att hantera de här sakerna gränsöverskridande än vad vi är i dag. Vi har kommit en bra bit, men vi borde gå längre i den riktningen.

Anf. 154 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Som svar på vårt förslag om att man också ska ha med miljöstöden och de öppna landskapen som en prioriterad fråga i EU skriver Alf Eriksson med flera på s. 33 i utskottsbetänkandet: ”Inom EU behöver därför Sverige fortsätta att verka inom bl.a. den gemensamma jordbrukspolitiken så att ytterligare miljöhänsyn tas som stärker möjligheterna att nå mål och delmål. Detsamma gäller för de nationella möjligheter som ges inom ramen för den nyligen beslutade halvtidsreformen av den gemensamma jordbrukspolitiken. Ett av de viktigaste styrmedlen för att uppnå flera av de fastställda delmålen för miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap är miljö- och landsbygdsprogrammet som delvis finansieras inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken.”

Jag vill fråga Alf Eriksson om han tycker att den av regeringen och departementet förda politiken stämmer överens med det som jag nyss läste.

Anf. 155 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, visst är det så. Vår grundinställning när det gäller jordbruksområdet, som egentligen inte behandlas i det här betänkandet, är den att vi bör ha så lite direktstöd som möjligt. De är dessutom handelsstörande, men där kan vi inte gå fram ensamma. Däremot vill vi bejaka att använda så mycket medel som behövs för att hålla landskapet öppet och på så sätt gynna den biologiska mångfalden. Den delen finns med i det här betänkandet.

Sedan ska vi också vara medvetna om att ju mer medel som används till direktstödsmedel, desto mindre medel blir det över till miljö- och landsbygdsprogrammet, om nu inte Sven Gunnar Persson och Kristdemokraterna tycker att vi ska betala en större medlemsavgift till EU. Är det så ni resonerar?

Anf. 156 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Nej, Alf Eriksson, det är inte så vi resonerar, utan vi vill följa den reform som föreslår att upp till 5 % av direktstöden ska överföras till landsbygdsutveckling genom modulering. Det gäller alltså miljöstöd, betesmarker och annat som anges här. Dessa modulerade medel har denna arbetsgrupp med politisk förankring föreslagit ska dras in till statskassan och användas till administration. Tvärtemot vad Alf Eriksson står här och säger och tvärtemot det man skriver i betänkandet undviker man att öka miljöstödet genom att dra in dessa pengar.

Sedan noterade jag att Alf Eriksson i sitt inlägg tidigare sade att allt var frid och fröjd på transportsidan. Då vill jag fråga om Alf Eriksson är nöjd med att den svenska MK1-dieseln fortfarande kommer att ha skarpare miljökrav än de miljökrav som ställs på dieseln inom EU 2005. Det innebär att svensk åkerinäring och svenska åkare även fortsättningsvis kommer att ha konkurrensnackdelar.

Det är viktigt att få svar på hur du ser på de medel som man har för avsikt att ta till Jordbruksverkets administration i stället för att använda dem till att öka LBU-pengarna, som var tanken i reformen genom modulering.

Anf. 157 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Halvtidsöversynen av jordbrukspolitiken kommer att behandlas här i riksdagen så småningom. Då får Sven Gunnar Persson möjlighet att diskutera landsbygdsprogram och direktstöden. Vi ska inte föregripa den frågan.

Jag sade att det finns väldigt många bekymmer kvar på transportområdet. Jag pekade bland annat på bränslen och järnvägar. Sverige har ju gått före när det gäller dieselklasserna. De regler som finns om miljöklasserna på diesel är en kompromiss. Sverige har drivit den här frågan, och vi har varit mycket aktiva på det här området för att få fram en så ren diesel som möjligt. Det visade sig i förhandlingarna att vi inte fick övriga Europa med oss, men så småningom kommer de andra med. Jag har inte årtalen i huvudet. Sverige har gått före på det här området. Jag är väl den första att beklaga att vi inte hade framgång och kunde få den renare dieseln i hela Europa på ett mycket tidigare stadium. Det hade varit positivt, men vi fortsätter.

Anf. 158 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja börja med att kommentera den fråga som var uppe nyss om huruvida man ska sköta alla miljöproblem på internationell nivå, nationell nivå eller kommunal nivå. Det lät här som om man skulle kunna sköta allting på en och samma nivå. Jag vill slå fast att rent naturvetenskapligt förhåller det sig så att en del miljöproblem är av global karaktär. Klimatfrågorna måste hanteras från global nivå och nedåt.

Sedan finns det en del andra miljöproblem som kan vara av regional eller lokal karaktär, och de måste givetvis hanteras på den nivå där de naturvetenskapligt sett ligger. Detta är alltså inte något som vi politiskt kan besluta om här. Om det tror jag att Alf Eriksson och jag är överens.

Jag vill också kommentera reservation nr 17. Jag tycker att det är en knepig ståndpunkt som Socialdemokraterna intar när de säger att man

enbart med enhällighet ska besluta om miljöskatter. Alf Eriksson är rädd för att öppna för en ökad överstatlighet inom skatteområdet. Men är det så farligt om det gäller miljöskatterna? Dessa skatter syftar inte till att finansiera välfärd, så den aspekten behöver inte finnas med i bilden.

När det nu blir 25 medlemsländer riskerar man att en enda EU-medlem skulle kunna ha någon särskild industri som missgynnas av en viss typ av miljöskatt, och då klarar man inte att ta ett beslut. Min fråga till Alf Eriksson är: Om man tror att ekonomiska styrmedel är effektiva, varför vill man då inte medverka till att miljöskatter beslutas med kvalificerad majoritet inom EU?

Anf. 159 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Först kan jag bara konstatera att vi inte har olika syn vad gäller på vilka nivåer man ska bedriva miljöpolitik. Vi har naturligtvis hela skalan från det globala till det lokala, och varje fråga ska behandlas där den närmast hör hemma.

Jag tycker att jag var ganska tydlig när det gäller miljöskatterna. Den första synpunkten är att det inte är så roligt att få stryk. Även om det krävs beslut med kvalificerad majoritet är det några som får stryk, och de har inte känslan att de med största glädje ska börja genomföra beslutet. Det fungerar inte så. Av detta skäl tycker jag att det är viktigt att man kan resonera sig fram till majoritetsbeslut.

Den andra synpunkten är den att man kan argumentera hur länge som helst om att en skatt bara gäller på ett visst område och inte ska ha koppling till någonting annat, men det är ju den som formulerar det som tänker så. Oavsett om vi gör på det sättet kommer det här att åberopas, och vi är inte villiga att släppa in skattefrågorna till majoritetsbeslut inom EU. Vi tycker att sådana frågor är nationella angelägenheter. Det handlar faktiskt om vilken nivå man vill ha på sin välfärd.

Anf. 160 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker inte att det handlar om vilken nivå man vill ha på välfärden. De skatterna får man ta in på annat sätt. Syftet med miljöskatterna är inte att finansiera välfärden, även om de i bästa fall kan ge ett överskott, så att man kan få pengar över till att finansiera annat. Jag kommer inte ifrån den synpunkten att ekonomiska styrmedel är effektiva. Det tror vi från Folkpartiets sida på. De är till och med bland de allra mest effektiva styrmedlen eftersom de är så enkla att använda. Man behöver inte ha någon byråkrati som arbetar med ansökningar och så vidare utan det skapar handlingskraft hos olika företag, om de direkt vet hur mycket det kostar när man gör på det ena eller andra sättet.

Det finns en marknad, och då är det viktigt att man kan få rimliga system för de ekonomiska styrmedlen. Jag kan inte komma längre än att det är väsentligt att utvecklingen inte blockeras av ett enda land. Särskilt angeläget blir detta ju fler medlemsstater som EU får. Jag kan bara vädja till er att fundera en gång till på hur marknaden fungerar i det här avseendet.

Anf. 161 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Nu tror jag inte att miljöpolitiken står och faller med ett enda instrument, de ekonomiska styrmedlen. Under nästa punkt på kam-

marens föredragningslista ska vi diskutera ekonomiska styrmedel för växthusgaser. Det är *en* metod. Koldioxidskatt kan ju vara intressant, men jag återkommer till att det då ska krävas enhälliga beslut. Då kan de få full effekt.

Anf. 162 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Jag fick en fråga från Alf Eriksson om Miljöpartiets ställningstagande när det gällde frågan om man ska ha majoritetsbeslut om ekonomiska styrmedel. Först och främst vill jag hålla med Lennart Fremling om betydelsen av ekonomiska styrmedel. Jag tror att nästan alla är överens om att de är viktiga i miljöarbetet.

Miljöpartiets syn på den här frågan bygger på att vi naturligtvis är intresserade av att arbeta internationellt i miljöfrågorna. När det gäller globala miljöproblem som koldioxidutsläpp är det nödvändigt att flera länder kommer överens till exempel om att använda ekonomiska styrmedel.

EU:s medlemsstater är naturligtvis ur Miljöpartiets synpunkter intressanta partner i sådana överenskommelser, men det finns ett besvärande hinder, och det är att ett enda land i EU kan hindra alla de övriga från att ingå en sådan här överenskommelse. Det är i det internationella arbetet en allvarlig restriktion. Den är dessutom besvärande eftersom det gäller länder som ligger oss nära och som berörs av det miljöarbete som pågår, inte minst mot miljöskadliga verksamheter som koldioxidutsläpp.

Detta har inget att göra med vår syn på överstatlighet i EU i allmänhet. Sådan är vi klart emot. När det gäller miljöproblemen har vi deklarerat att vi vill ha denna kraftfullare möjlighet.

Anf. 163 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Är det då så att ändamålen helgar medlen? I alla andra sammanhang är Miljöpartiet negativt till mer överstatlighet på EU-området. Jag blir lite förvånad över att den här passar alldeles utmärkt.

Nej, jag tror nog att det är väldigt bra att vi har EU i det här sammanhanget. Jag återkommer till att det är bra om man kan vara helt överens, och i internationella sammanhang fordras det faktiskt i de allra flesta fall konsensus för att man ska kunna komma fram till bindande beslut.

Gunnar Goude! I vilken annan konstellation i Europa eller i vår närhet kan vi fatta bindande beslut länder emellan, till exempel på skatteområdet? Vilka andra institutioner än EU har vi? Vi har bara EU på det här området.

Anf. 164 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Herr talman! Bra! Då är det i alla fall klart var Miljöpartiet står i det här sammanhanget. Jag tror att Alf Eriksson har förstått det.

Jag skulle vilja ställa en fråga till, som gäller möjligheten för enskilda länder att gå före och införa strängare miljövillkor. När man har en harmonisering av regler av konkurrensskäl måste samtliga länder följa dessa regler, och man kan inte lägga sig lägre. Det finns en undantagsmöjlighet om man har särskilda betingelser i sitt land som man kan visa är så allvarliga att man skulle kunna göra ett undantag och få gå före och höja miljökraven. Då måste man också vetenskapligt visa att ett sådant behov finns. Det är långt ifrån den försiktighetsprincip som vi annars brukar hävda ska råda inom området. Varför skulle försiktighetsprincipen inte få

gälla i det här fallet och länder kunna erbjudas möjligheten att själva bedöma om försiktighetsprincipen ska gälla i hemlandet eller inte?

Prot. 2003/04:77
4 mars

Anf. 165 ALF ERIKSSON (s) replik:

Herr talman! Gunnar Goude glömmet bort att de allra flesta besluten på miljöområdet bygger på minimidirektiv och där vi har möjlighet att gå före. Det är enbart på de områden som exempelvis innefattar en del kemikalier som reglerna är harmoniserade. När det gäller de harmoniserade reglerna kan vi återöppna miljögarantin. Hittills – det är möjligt att jag har missat något – har vi inte fått det slutgiltiga beslutet där vi har fått backa på något område.

Tvärtom var det många som framförde dessa farhågor när vi gick in som medlemmar i EU, det vill säga att vi nu skulle få släppa fram en massa kemikalier som vi hade förbjudit i vårt land. Men verkligheten blev inte så. Jag ser inget speciellt stort bekymmer på det området.

Anf. 166 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! För miljöpolitiken är EU en viktig och nödvändig politisk arena, som många redan har påpekat i dag. Därför prioriterar regeringen miljöpolitiken i EU-arbetet. Vi är en ledande progressiv kraft i Europa. Det är, och har varit, en framgångsrik strategi.

Sedan inträdet i EU för nio år sedan har Sverige målinriktat agerat för att påverka EU:s miljöpolitik på ett framgångsrikt sätt. Arbetet mot förorening och luftföroreningar är ett exempel. Här har Sverige arbetat mycket aktivt för att få till stånd utsläppsminskningar såväl nationellt som internationellt. Utsläppstak för industrianläggningar och hårdare utsläppskrav för motorfordon, motorcyklar, fritidsbåtar och arbetsmaskiner hör också till det som vi har lyckats genomföra inom EU.

Kemikaliepolitiken är ett annat exempel på framgångsrikt svenskt agerande. Vi gick in i EU med en strängare kemikaliepolitik än EU. Vi förhandlade oss till fyra års övergångsregler så att vi inte behövde sänka våra krav. Vi använde den tiden till att med starka argument och i alliansbygge med de nya medlemmarna Finland och Österrike driva på EU:s kemikaliearbete. När övergångstiden var till ända hade vi med förenade krafter skärpt EU:s kemikalielagstiftning till den svenska nivån och i en del fall höjt den ytterligare. Det var en framgång för Sverige. Vi behövde inte sänka våra ambitioner utan kunde i stället förbättra hela EU:s kemikaliepolitik.

Vårt arbete med att skärpa EU:s kemikaliepolitik fortsätter. Ett alldeles nyligen avslutat exempel är de långlivade, ofta giftiga, organiska föreningarna som vi kallar POP, *persistent organic pollutants*. I förra veckan kom Europaparlamentet och ministerrådet överens om förordningen för att genomföra den så kallade Stockholmskonventionen och protokollet om långlivade föreningar. Förordningen reglerar tillverkning och användning av 13 farliga ämnen. Sverige har i de här förhandlingarna fått gehör för många av de förslag och tillägg som vi har drivit. Vi har till exempel fått in skrivningar om att förhindra att nya långlivade organiska föreningar produceras och kommer ut på marknaden. EU ska också vidta åtgärder mot de kemikalier som redan i dag finns på marknaden. Arbetet med POP är en stor framgång och en ytterligare bekräftelse på de möjligheter som vi har inom EU. Låt mig säga att jag blev oerhört förvå-

*EU-prioriteringar
för att nå miljömålen*

nad när jag hörde Roger Tiefensees inlägg där han angrep Sverige för att inte ha varit tillräckligt aktivt i kemikaliepolitiken. Jag törs säga att det finns inget land som har drivit kemikaliepolitiken hårdare, inget land som har radikalare ståndpunkter när det gäller EU:s nya kemikalielagstiftning och ingen miljöminister som har en statsminister som har engagerat sig så aktivt och personligen i att påverka det italienska ordförandeskapet när det gäller var detta skulle behandlas. Däremot var det regeringen Berlusconi's eget beslut, alldeles självständigt, var man skulle förlägga det. Det kunde inte Europeiska rådet påverka.

För att nå framgångar i EU-arbetet krävs samverkan. Det krävs ett effektivt samspel mellan regering och riksdag med myndigheter, näringsliv och organisationer. Det är viktigt att etablera goda kontakter med andra medlemsländer, att bygga allianser i förhandlingarna i Bryssel. Här i kammaren vill jag naturligtvis betona det viktiga samspelet mellan regeringen och riksdagen. Jag sätter stort värde på det miljöpolitiska engagemang som finns i samtliga riksdagspartier och som har kommit till uttryck i dag. Jag är glad över att det över partigränserna råder en bred samsyn om Sveriges agerande på miljöområdet i EU. Det har varit, och är, en stor styrka.

Nu ska vi gå vidare. Sverige tänker fortsätta att vara en aktivt pådrivande kraft för att utveckla EU:s miljöarbete. Det är nödvändigt för att vi ska nå våra egna 15 miljömål, som Alf Eriksson redan har påpekat. Det räcker inte med bara nationella beslut och åtgärder. Men det är inte bara ur det nationella perspektivet som det här är viktigt. Genom att aktivt driva miljöfrågor i EU uppnår vi inte bara en bättre miljö i Sverige utan i hela unionen. Det är synnerligen viktigt, inte minst i ljuset av den utvidgning vi står inför.

Genom EU har Sverige också möjlighet att med stor kraft påverka den internationella miljöpolitiken. EU är en starkare aktör än vad medlemsländerna är var och en för sig. När vi går från att vara 15 till att bli 25 medlemsländer har EU en möjlighet att spela en ännu starkare roll i den internationella miljöpolitiken.

Sverige har, som vi har hört i dag, agerat kraftfullt inom EU för att lyfta upp miljö och hållbar utveckling på agendan. Inom ramen för det arbetet kommer vi, som det framgår av skrivelsen, under kommande år att prioritera fyra miljöpolitiska områden. Det är klimat och luftförrening, kemikalier, bekämpningsmedel, resurs- och avfallsfrågor, det är naturresurser och biologisk mångfald och det är marin miljö. Det är prioriteringar som rymmer kontinuitet, vi fortsätter att arbeta med de områden där vi hittills har lyckats bra och där vi vill göra ytterligare insatser, men vi satsar också nytt och framför allt på den marina miljön som en ny prioriterad fråga.

Jag vill avsluta med att säga några ord om två av de prioriterade områdena, klimatpolitiken och den marina miljön.

Först ska jag säga något om klimatfrågan. Det är ett prioriterat område för Sverige och för EU, och vi är eniga om att det är vår tids största och allvarligaste miljöfråga. Det här är också en komplex och kontroversiell fråga, och EU har en nyckelroll, inte minst i det globala klimatarbetet. Genom att medverka i EU kan Sverige spela en viktig roll.

Kyotoprotokollet har högsta prioritet för EU och medlemsländerna i dag. Vi måste vidta åtgärder så att vi säkerställer att unionen och dess

medlemsländer kan nå sina egna åtaganden. Vi måste bidra till att utveckla regelsystemen som överenskommits internationellt i syfte att visa att de fungerar och är effektiva. Just nu är läget problematiskt. Vi inväntar Rysslands ratifikation. På sikt behöver vi naturligtvis också USA:s medverkan för att få en internationellt fungerande klimatregim.

Det handlar också om oss själva, om Sveriges och EU:s förmåga att vidmakthålla och utveckla våra åtaganden. Här finns tyvärr oroande tecken, inte minst i Europa. Alltfler röster hörs kring EU:s ministerbord och i den svenska debatten om utsläppsrätter. Många börjar sväva på målet och säga att det inte spelar så stor roll vad Europa eller Sverige gör eftersom våra utsläpp ändå är så små. Är det verkligen meningsfullt med så stora uppoffringar för så lite? Jag menar att det är oerhört viktigt att vi undviker det vi kan kalla *a race to the bottom*, att vi dras nedåt, då alla i en hårdnande konkurrenssituation försöker smita från sitt ansvar för den framtida miljön och det framtida klimatet.

Vi befinner oss i en situation med en svag europeisk ekonomi. Oro för arbetslöshet och försämrade välfärdssystem kan undergräva legitimiteten för en progressiv klimatpolitik där industriländerna tar sitt historiska ansvar. Det är ett skarpt läge. Därför driver Sverige och många medlemsstater arbetet hårt för att visa att klimatarbetet är en drivkraft för tillväxt och utveckling och inte en bromskloss.

I tisdags träffades EU:s miljöministrar för att enas om inspel till vår toppmötet. Det är roligt att kunna säga att Sveriges krav på att EU ska sätta upp ett mål för energieffektivitet på 1 % per år i förhållande till BNP godtogs av miljørådet och nu kommer att lämnas över till statscheferna inför vårt toppmöte. Det är en liten pusselbit i vårt arbete för att göra den europeiska ekonomin till en hållbar ekonomi.

Den marina miljön är en fråga som engagerar många av er här i riksdagen. Vi har en havsmiljö i kris påverkad av övergödning, miljögifter, överutnyttjande och oljeutsläpp. De marina miljöfrågorna måste lösas i samarbete. Sverige kommer särskilt att lägga kraft på arbetet med EU:s marina strategi. Det är en strategi som kommissionen nu arbetar med och som blir en bottenplatta för det framtida marina miljöarbetet i Europa.

Herr talman! Sverige är ledande i EU för en progressiv miljöpolitik, och det ska vi fortsätta att vara. Det är viktigt för miljön och människors hälsa. Det är än viktigare i en situation där vi ser fler exempel på att motståndet mot skarpa EU-miljöregler växer från industrin och flera högerregeringar i Europa.

Den förestående utvidgningen kan också medföra att miljöarbetet kan gå trögare. Med en ambitiös svensk miljöpolitik i botten har vi stora möjligheter att ytterligare stärka miljöarbetet i Europa. De möjligheterna ska vi ta till vara.

Anf. 167 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill tacka miljöministern för ett intressant och engagerat anförande. Miljöministern betonade särskilt klimat och den marina miljön. Det var bra.

Jag skulle vilja ta upp kemikaliefrågan. Det var en liten plump i protokollet i miljöministerns annars mycket bra tal om vad högerregeringarna gör och inte gör. Det blir lite upplägg för att fråga hur de bilaterala

överläggningarna med partikamraterna från England och Tyskland går när det gäller kemikaliepolitiken.

Det är socialdemokratiska regeringar som mer eller mindre har satt stopp för arbetet med den oerhört viktiga kemikaliepolitiken. Det skulle vara intressant att lite inifrån höra hur det går med den.

Anf. 168 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Både Gerhard Schröder och Tony Blair var ute och pekade på konkurrensproblemen med kemikaliepolitiken under sommaren. Däremot krävde de aldrig att det skulle förläggas till konkurrenskraftsrådet. Inte heller Storbritannien och Tyskland var särskilt nöjda med beslutet.

Jag kan berätta att miljöministrarna i många stycken delar Sveriges uppfattning. Från tysk sida kommer man att skicka miljöminister Jürgen Trittin till konkurrenskraftsrådet för att ytterligare markera detta. Men visst var det olyckligt att inspelet kom under sommaren. Det beklagar jag.

Däremot var det slutgiltiga beslutet ett ensidigt italienskt beslut. Det var också vad jag ville betona. Ansvar för att bestämma i vilket råd en viss fråga ska tas upp ligger på det presidentskap som för tillfället har beslutanderätten.

Det presidentskapet kan man försöka att påverka. Självklart var inspelet under sommaren inte lyckligt i den allmänna balansen i kemikaliedebatten.

Anf. 169 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Herr talman! Min fråga gällde inte de proceduriella frågorna om vilket utskott det var. Det är känt att den tyska regeringen ihop med fackföreningsrörelsen och tillsammans med industrin har gemensamt agerat starkt för att förhindra en radikal förbättring av kemikaliepolitiken i linje med vad Margot Wallström har föreslagit.

Hur många som labourledaren Tony Blair har bakom sig med industri och fackföreningar vet jag inte. Men jag kan tänka mig att det är en liknande situation där. Det är framför allt själva kritiken av innehållet som är det intressanta, såvitt jag kan förstå.

Jag förutsätter att den socialdemokratiska regeringen i Sverige med det fantastiska nätverk vi har och den roll som vi spelar i Europa, i varje fall vad gäller att ta foton, också utnyttjar den positionen för att ordentligt trycka på era partivänner från England och Tyskland när det gäller inställningen till innehållet i REACH.

Anf. 170 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Jag fick frågan om vad jag kunde berätta om hur förhandlingarna faktiskt går till. Det som skedde i somras var rena politiska utspel på hög nivå. Det intressanta är vilken reell politik som Tyskland och Storbritannien driver i förhandlingarna.

Självklart har vi nära kontakt. Det jag gärna vill informera om är att de positioner som Storbritannien och Tyskland intar är av en annan karaktär och betydligt mer progressiva än vad som statsministrarna gav uttryck för under sommaren.

Vi har mycket kontakter med både Tyskland och Storbritannien i de här frågorna. Däremot har de inte lika radikala ståndpunkter som Sverige till exempel när det gäller substitutionsprincipen och en del andra frågor.

Prot. 2003/04:77
4 mars

*EU-prioriteringar
för att nå miljömålen*

Anf. 171 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Herr talman! Regeringen säger i skrivelsen att man har en fortsatt hög prioritet för EU:s strategi för hållbar utveckling. Det tycker jag är bra. Men det skulle vara intressant om miljöministern kunde konkretisera hur den fortsatta höga prioriteten kommer att ta sig till uttryck. Det finns fram till dags datum mycket att önska i regeringens prioritering av EU:s strategi för hållbar utveckling.

Exempelvis presenterade Margot Wallström förra hösten ett förslag till ett särskilt protokoll för hållbar utveckling som skulle läggas till det nya EU-fördraget. Margot Wallström hänvisar i sitt förslag särskilt till de slutsatser om hållbar utveckling som antogs i Göteborg då Sverige var ordförandeland i EU och Göran Persson höll i ordförandeskapet i EU.

Ändå uppfattar jag det som att det i Sveriges strategi inför slutsputten i förhandlingarna inte fanns något stöd för Margot Wallströms förslag om ett särskilt protokoll för hållbar utveckling. Centerpartiet har krävt att just ett sådant protokoll ska läggas till fördraget. Jag vill bara fråga miljöministern: Är det verkligen så att Sverige lämnade Margot Wallström i sticket?

Anf. 172 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Nej, så är det inte. Sverige har ställt sig bakom tanken på ett hållbarhetsprotokoll och har också framfört detta i flera sammanhang. Jag framförde det i höstas under regeringskonferensen. Laila Freivalds framförde det också från svensk sida. Däremot fanns det inte från andra länder något stöd som gjorde det möjligt att komma igenom.

Nu har förhandlingarna som bekant avbrutits. Margot Wallström har kommit tillbaka med ett något reviderat förslag som Sverige också ser positivt på. Vi har inte på något sätt lämnat frågan. Vi står bakom ett protokoll. Det är viktigt att det kan drivas av flera länder för att vi ska nå framgång. Så är fakta i målet.

Anf. 173 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Herr talman! Jag tackar för klargörandet. Jag tycker ändå att det är lite konstigt. Jag har fått uppgifter om att det i ett papper som formulerades om strategin inför slutförhandlingarna inte uttryckligen fanns med att Sverige i strategin skulle stödja Margot Wallströms förslag.

Min fråga har miljöministern nästan svarat på. Är miljöministern beredd att när förhandlingarna återupptas aktivt driva att det nya EU-fördraget ska innehålla ett särskilt protokoll för hållbar utveckling?

Anf. 174 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Som jag tidigare har sagt har Sverige redan drivit detta. Jag vet inte exakt vilket papper som Roger Tiefensee refererar till. Om det inte var med i slutförhandlingarna har det snarast att göra med att det i det läget är en prioritering kring vilka frågor som över huvud taget är

möjliga att genomdriva. Det fanns inte ett så brett stöd som man skulle ha önskat från andra länder. Sverige drev frågan ganska ensamt.

Däremot fanns det ett starkt intresse, till exempel i miljørådet. När jag tog upp det där var det en positiv stämning även från det italienska ordförandeskapet. Det finns goda förutsättningar att återkomma i den mån vi vill finna en förhandlingsöppning och en nystart för fördragsförhandlingarna. Detta öppnar upp för att man kan komma in med nya förslag på bordet och förhandla om dem. Då är Sverige berett till detta.

Anf. 175 LENNART FREMLING (fp) replik:

Herr talman! Jag delar miljöministerns uppfattning om att det råder en bred samsyn över partigränserna i de flesta av de här frågorna. Det är bra. Vi i oppositionen kanske är lite otåligare emellanåt och vill gå lite fortare fram. Men det finns en administration att sköta också; det har jag full förståelse för.

Jag vill gå direkt på den fråga där vi är oense. Det gäller varför man inte vill medverka till att det beslutas om miljöskatter inom EU med kvalificerad majoritet. Vi liberaler är övertygade om att ekonomiska styrmedel är effektiva, och vi tycker att man inte får vara så kategorisk vad gäller detta bara för att ordet skatt finns med. Det är ju ett styrmedel för miljön, och det behöver kunna utnyttjas så effektivt som möjligt. Så blir det inte om varje medlemsstat i EU har vetorätt.

Anf. 176 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Alf Eriksson har redan ganska utförligt förklarat regeringens syn på frågan. Självfallet ser vi styrkan i de ekonomiska styrinstrumenten. Det är också därför vi använder dem i stor utsträckning. Vi ser också att man kan resonera som så att miljöskatter har en annan karaktär. Vi har fört noggranna resonemang om detta, men vi har också gjort bedömningen att om vi öppnar upp för miljöskatter så öppnar vi den box som heter skatter inom EU. Då finns det en annan mycket viktig principiell fråga som Alf Eriksson har tagit upp. Den handlar om det svenska folkets rätt att sig självt beskatta och om hur vi ser på demokratin och betydelsen av den egna beskattningsrätten. I en sammanvägning har vi gjort bedömningen att det inte är värt priset att öppna upp för miljöskatterna.

Anf. 177 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Det är trevligt att miljöministern är här och deltar i debatten. Då tror jag att vi bjuder till lite mer allihop. Vi har en samsyn, även om vi från Vänsterpartiet lyfter fram några ytterligare prioriteringar på vår önskelista.

Jag vill prata lite om transportpolitik och höra lite om miljöministerns syn på den. Om vi tittar på vårt samhälle för hundra år sedan hade vi ett transportarbete på ungefär en halv kilometer per dygn. I dag reser vi i genomsnitt 45 kilometer per dygn. Naturligtvis påvekar vårt resande, i första hand med bil och flyg, miljön. Detta ökade transportarbete oroar mig mycket.

Det gäller också de ökade motorvägssatsningarna. Europeiska investeringsbanken tycks arbeta för att bygga ut motorvägar i till exempel östra delen av Europa, där våra nya medlemsländer finns. Jag undrar hur

miljöministern ser på det här. Om man ska ha ett bra klimatarbete så måste man göra ganska stora förändringar i transportarbetet och i planeringen.

Mycket av den lokala konsumtionen och produktionen samt det traditionella levnadssättet har trängts undan i dag. Allting har centraliserats. Då får vi det här transportberoendet. Hur vill miljöministern arbeta med det? Är det inte viktigt att arbeta lite mer konkret och kanske stoppa en del av motorvägsbyggena?

Anf. 178 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi är eniga om att transportproblemet är en av de absolut största utmaningarna inom EU framöver. Jag tycker att vi har fått en ökad uppmärksamhet på dessa frågor. Vi hade till exempel i miljørådets inspel nu till vårt möte ett rejält avsnitt om just transportproblematiken. Vi har från svensk sida drivit att vi vill se ytterligare stärkta åtgärder på en lång rad områden. Det handlar om att undanröja hinder för gränsöverskridande järnvägstransporter. Vi arbetar nu med att förbättra möjligheterna för sjötransporter inom unionen. Vi har lyckats göra det möjligt att gynna de alternativa bränslena. Vi har Eurovinjettdirektivet, som vi nu från miljöministrarnas sida har understrukit betydelsen av att vi kommer framåt med. Vi gör alltså framsteg.

När det gäller de stora investeringarna i Europa ser jag det också som väsentligt att vi får en starkare miljöprofil på dem. Här har vi också från svensk sida gått in och krävt en sådan starkare miljöprofil på investeringspolitiken över huvud taget, också när det gäller transport- och väginvesteringar.

Det finns andra kommentarer i motionerna, om miljökonsekvensbedömningar och annat. Det är ju också ett instrument för att stärka miljömedvetandet i den här typen av satsningar.

Mycket görs, och Sverige bidrar efter bästa förmåga – jag inom miljørådet och Ulrica Messing inom transportrådet.

Anf. 179 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik:

Herr talman! Tack för svaret, miljöministern! Vi är överens om att vi måste göra ytterligare satsningar på den kollektiva trafiken. Vi måste underlätta för järnvägstrafiken och skapa bättre alternativa bränslen. Det är något som vi verkligen måste satsa på för framtiden.

Jag har varit nere i Polen 15–20 gånger. Jag har försökt att följa utvecklingen där, och då har jag sett att bilismen har växt fram mycket. Det är ett av de större miljöproblemen i vissa områden i Polen i dag. Man köper en bil och vill visa att det har gått bra för landet. Man vill visa att man tjänar pengar, att man har jobb och så vidare. Det är den utvecklingen som vi har sett överallt. Men samtidigt är detta ett miljöhot.

Något som vi inte har diskuterat så mycket i dag är de tio nya medlemsländerna. Det är viktigt att diskutera dem. En hel del säger att vi har sett toppen av EU:s miljöarbete. Vi har 250 direktiv i dag, och det kanske inte kommer så många större nya direktiv. Det blir i stället fråga om att revidera direktiven och satsa mer på att hjälpa de nya medlemsländerna. Man pratar om att det är en kostnad på uppemot 100 miljarder euro för att fixa miljön i många av länderna, och till exempel 7 miljarder euro för att få en bra avloppssituation i Polen.

Jag undrar hur miljöministern ser på detta. Hur kan vi som land på bästa sätt hjälpa våra nya medlemsländer? De behöver verkligen hjälp. Måste vi satsa mer på de nya länderna i stället för att satsa på nya direktiv?

Anf. 180 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik:

Herr talman! Min bedömning är att ett av de stora miljöframstegen i Europa under de senaste åren är arbetet med anslutningsländerna. De kommer nu att tillämpa en betydligt strängare lagstiftning än tidigare. Det kommer också att göras stora satsningar ekonomiskt på de nya länderna. Det kommer att ske genom EU-fonder.

Självfallet kan Sverige bidra. Vi kan bidra i budgetdiskussionerna genom att se till att pengarna går just till anslutningsländerna – de nya medlemsländerna – som verkligen behöver miljöinsatser. Vi kan hjälpa till på många andra sätt; vi kan hjälpa till med experter i till exempel twinning-projekt, där vi kan bistå. Vi kan också samarbeta kommersiellt. Vi har en lång rad svenska miljöteknikföretag som redan i dag gör stora insatser i Östeuropa. Jag var själv på ett miljöteknikseminarium i Ungern häromdagen. Det finns en oerhört stor efterfrågan. Vi har en situation där vi kan gynna vårt eget näringsliv och många småföretag här hemma genom samarbete med Östeuropa.

Jag tror att Sverige kan göra mycket. Inte minst kan vi utveckla mycket bra bilaterala relationer med många av de nya länderna på miljösidan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

7 § Riktlinjer för genomförande av EG:s direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser

*Riktlinjer för
genomförande av
EG:s direktiv om
ett system för handel
med utsläppsrätter
för växthusgaser*

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU11
Riktlinjer för genomförande EG:s direktiv om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser (prop. 2003/04:31).

Anf. 181 JAN-OLOF LARSSON (s):

Herr talman! Enligt Kyotoprotokollet har industriländerna åtagit sig att minska sina utsläpp av växthusgaser med drygt 5 % under den första åtagandeperioden mellan 2008 och 2012 jämfört med 1990 års nivå. Medlemsländerna i EU har åtagit sig att minska sina utsläpp med 8 %. I enlighet med bördefördelningen mellan medlemsländerna får Sveriges utsläpp öka med högst 4 %. I ett riksdagsbeslut har det fastslagits att de svenska utsläppen ska vara minst 4 % lägre än utsläppen var år 1990.

I Kyotoprotokollet ingår tre flexibla mekanismer. En av dessa tre är handel med utsläppsrätter, vilket innebär överlåtelse av utsläppsutrymme eller delar av åtaganden mellan länder. I denna proposition redovisas riktlinjer för genomförandet i Sverige enligt EG:s direktiv som

syftar till att på ett kostnadseffektivt, ett ekonomiskt effektivt, sätt minska utsläppen av koldioxid.

De anläggningar som berörs är kraft- och värmeverk, oljeraffinaderier, anläggningar som producerar och bearbetar järn, stål, glas, glasfiber, cement och keramik samt anläggningar som producerar papper och massa. Varje verksamhetsutövare som ingår i systemet måste ha tillstånd av staten för att släppa ut växthusgaser. Med tillstånden följer en rättighet för utsläpp. Vid starten ska utsläppsrätten delas ut gratis. Om en aktör vill släppa ut mer koldioxid än motsvarande erhållen mängd utsläpp kan han köpa utsläppsrätter av andra aktörer.

En plan för hur utsläppsrätterna ska fördelas till berörda anläggningar ska lämnas av varje medlemsstat till Europeiska kommissionen senast den 31 mars 2004. I propositionen föreslås att riksdagen bemyndigar regeringen att utarbeta och till Europeiska kommissionen överlämna den nationella fördelningsplanen för perioden 2005–2007. I betänkandet finns det 15 reservationer och ett särskilt yttrande.

Anf. 182 LARS LINDBLAD (m):

Herr talman! Då var vi äntligen här. Detta skulle kunna vara starten för ett paradigmskifte inom miljöpolitiken.

Låt oss ta detta betänkande som modell för framtiden. Handeln med utsläppsrätter är betydligt mer spännande och också, rätt använd, mer effektiv och dynamisk än vår gamla låda med miljöverktyg. Man kan säga att vi kanske borde ha börjat i en annan ände. Vi skulle ha prövat systemet på ett mindre komplext utsläppsområde än växthusgaser.

Vi moderater har länge drivit på för handel med utsläppsrätter här i riksdagen. Vår idé var att införa det på utsläpp av svavel, kväve eller motsvarande inom tydliga, regionala så kallade utsläppsbubblor. Tanken är att utsläppskällan och platsen där problemet uppkommer finns inom samma bubbla. Det är ett betydligt enklare system att bygga än ett globalt system för växthusgaser. Men nu är vi där. Det arbete som lagts ned på såväl nationell som internationell nivå kan användas som utgångspunkt för andra utsläppskällor i framtiden.

Herr talman! Den som noggrant läst igenom dagens betänkande inser att riksdagen är mycket enig i sitt stöd för införande av ett system för handel med utsläppsrätter. Vi är några här i kammaren som ingår i den parlamentariska utredning, Flexmex 2, som arbetade fram det förslag som regeringen i huvudsak har byggt sin proposition på. Utredningen har arbetat med en mycket stor tidspress beroende på EU:s närmast orimliga tidsplan men har lyckats genomföra arbetet på ett seriöst sätt och lägga fram ett välgrundat förslag inom ramen för det EU-direktiv som ligger till grund.

Men det finns uppenbara problem med vårt beslut. Det är ett mycket rörligt mål vi har att arbeta med. Ett grundläggande problem är att utsläppsstatistiken under arbetet inte har kunnat kvalitetssäkras tillräckligt. Det är fortfarande mycket osäkert om vi har statistik som håller för en genomlysning. Ändå fattar vi i dag ett beslut som får konsekvenser i miljarder kronor och för miljoner människor. Det känns väldigt skakigt eftersom det är statistiken som hela systemet bygger på. Vår nationella tilldelningsplan, hur mycket den handlande sektorn får släppa ut, hänger ihop med de historiska utsläppen för dessa branscher under perioden

Prot. 2003/04:77
4 mars

*Riktlinjer för
genomförande av
EG:s direktiv om
ett system för handel
med utsläppsrätter
för växthusgaser*

1998–2001. Blir det några procent fel innebär det miljonbelopp i kronor för det svenska näringslivet. Regeringen kunde på ett betydligt bättre sätt ha pressat på för en mer kvalitetssäkrad statistik.

Än viktigare blir detta i perspektivet att regeringen har valt att lägga sig på en lägre nivå än det förslag som Flexmex valde att komma med. Regeringen föreslår i sin proposition att den handlande sektorn ska tilldelas maximalt 19–22 miljoner ton utsläpp av koldioxid per år. Dessutom lägger man till förbränning av torv, som motsvarar 0,9 miljoner ton ytterligare, utan att höja utsläppsbulan. Flexmexkommittén föreslog att utsläppen bör uppgå till maximalt drygt 24 miljoner ton per år exklusive torvförbränningen. Vi anser att detta förslag är betydligt bättre grundat än regeringens godtyckliga neddragning.

Låt mig påminna om att detta är en försöksperiod, mellan 2005 och 2007. Sedan ska systemet revideras. På skakigt underlag drar regeringen åt svångremmen och tar på tagelskjortan. Utan att veta hur systemet fungerar, för vi har inget riktigt exempel att utgå från, och utan att veta om statistiken stämmer drar man ned utsläppsnivån från det som det har räknats fram att näringslivet behöver till en lägre nivå. Det gör man utan att det är korrekt motiverat.

Vad vi vet är att för energibranschen var referensåren 1998–2001 inte särskilt representativa. Dessutom tror vi oss veta att elpriset kommer att höjas på grund av utsläppshandeln. Statliga Vattenfall räknar med sju till tio öres höjning.

Vi har ingen aning om vad priset för utsläppsrätter kommer att bli. Vi vet ännu inte hur pass generösa våra grannländer kommer att vara mot sin industri. Ändå åker tagelskjortan på, och svångremmen dras åt. Samtidigt visar den senaste officiella utsläppsstatistiken att utsläppen från energiproduktion, industri, bostäder och service sjunkit med drygt 7 % mellan 1990 och 2001. EU:s bördefördelning innebär att Sverige får släppa ut 4 % mer jämfört med 1990. Svenska företag hör till de mest koldioxideffektiva företagen i världen – ändå tagelskjorta och svångrem.

Tanken var ju att vi skulle hitta gemensamma europeiska globala lösningar för ett problem som vi anser vara globalt. Ändå ser vi detta självspåkande. Jag förstår det helt enkelt inte. Kanske beror det på att riksdagsmajoriteten låtsas som om riksdagens klimatmål om minus 4 % jämfört med 1990 skulle vara relevant för denna fråga. Låt mig då påminna kammaren om den ordagranna lydelsen i propositionen som låg till grund för riksdagsbeslutet från 2002: ”Det nationella målet om att minska utsläppen av växthusgaser med minst 4 % ska uppnås utan kompensation för upptag i kolsänkor eller med flexibla mekanismer.”

Jag vill varna för negativa konsekvenser för näringsliv och jobb. Om vi ger våra företag en för låg tilldelning försvagas företagens konkurrenskraft tydligt. Det leder i sin tur till att jobb hotas, ofta på platser där bruket, masugnen eller gruvan är den största, eller kanske till och med enda, privata arbetsgivaren på orten. Vad vinner vi på att straffa ut svensk, koldioxideffektiv industri och ersätta den med ibland sämre utländsk produktion? Vi glömmer ofta bort att för till exempel stålindustrin sker produktionen till 61 % utanför länder som ratificerat Kyotoavtalet. Det är också där som de största produktionsökningarna sker.

Vi får passa oss så att vi inte förstör det som redan har byggts upp eller att den tillväxt som de flesta av oss inser behövs raderas. Det ansvaret

ligger på regeringen och de partier som i dag biträder propositionens förslag till nationell tilldelningsplan. Vi får väl hoppas att jag får fel, men har jag rätt kommer jag att återkomma till er så ofta jag kan så länge jag sitter i riksdagen.

Finns det då bra grejer i detta betänkande? Ja, absolut. Först och främst är det att vi har kommit fram till detta gemensamma beslut om att införa handel med utsläppsrätter, som jag tidigare nämnt. Men det är också bra att betänkandet innehåller en mycket tydlig signal till regeringen om att arbeta fram en annan tilldelningsmetod än den rent historiska. Utskottet var helt enigt kring skrivningarna om den så kallade riktvärdesmetoden, eller *benchmarking* som det oftast kallas. Tanken är att på sikt hitta en metod där utsläppsrätter delas ut som ett riktvärde av branschens genomsnittliga utsläpp. På det viset premieras de duktiga och de som är sämre får jobba hårdare.

Stålbranschen anser sig vara redo att sätta ett sådant system på nationell nivå redan under försöksperioden. Detta kan vi sedan använda för att få till stånd ett liknande system på Europainivå från 2008. Detta initiativ borde riksdagen uppmuntra och regeringen bör återkomma till riksdagen med ett sådant förslag på nationell nivå innan försöksperioden inleds.

Fru talman! Vi har en rad olika förslag för att göra detta betänkande bättre och en del förslag som jag hoppas regeringen beaktar i sitt fortsatta arbete, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 2.

Anf. 183 LENNART FREMLING (fp):

Fru talman! Folkpartiet har sedan många årtionden varit pådrivande för ekonomiska styrmedel i miljöpolitiken. Utsläppsrätter är ett spännande exempel på ett sådant styrmedel som ännu inte prövats i större skala. Därför är det glädjande att vi nu har kommit hit och fått möjlighet att inom hela EU pröva detta nya system.

Vi liberaler vill ju att alla företag ska få rättvisa konkurrensvillkor. När det gäller klimatpolitiken skulle det naturligtvis ha gått mycket bättre om USA och Ryssland hade antagit Kyotoprotokollet. Nu får vi göra det bästa av situationen.

Jag satt med i Miljöskyddskommittén, och för mer än tio år sedan skrev jag en reservation om att utsläppsrätter borde prövas. Det är glädjande att det nu är flera partier som ställer upp på de här principerna, även om det är precis så som Lars Lindblad sade, att klimatproblematiken kanske inte är det lämpligaste att börja med. Det är definitivt inte den lättaste frågeställningen.

Den proposition vi har att behandla i dag har ju egentligen bara ett enkelt förslag, nämligen att bemyndiga regeringen att lämna en nationell fördelningsplan. Det har vi ju inga invändningar emot. Men den innehåller en hel del annat som har lett till att vi har kommenterat och lämnat motioner.

Utgångspunkten för hela resonemanget måste vara att det här är åtgärder som vidtas av Sverige och EU för klimatets skull, inte för industrins skull. Ibland blir fokus på debatten väldigt mycket vad varje fabrik ska ha. Det är ju på den nivån vi sedan jobbar, men syftet är ändå klimatfrågan. Där har vi att utgå från riksdagens grundläggande princip, nämligen

*Riktlinjer för
genomförande av
EG:s direktiv om
ett system för handel
med utsläppsrätter
för växthusgaser*

gen att man ska släppa ut 4 % mindre koldioxid år 2010 än vad man gjorde 1990. Därefter ska man minska utsläppen.

Vi vet ju alla att klimatfrågan behöver ännu mindre utsläpp totalt sett. Det måste gå i den riktningen. Då är det egentligen lite futtigt att kivas om någon enstaka procent i det här intervallet, men det måste ju ändå vara en tydlig angivning av riktning.

Från Folkpartiets sida har vi motionerat i form av fyra yrkanden. Det första gäller antalet fördelade utsläppsrätter. Vi uttrycker där ett stort bekymmer över att regeringen har lagt sig så pass högt som upp till 22 miljoner ton när de jämförelsesiffror som finns för 1990 handlar om ungefär 13 miljoner ton. En ökning från 13 till 22 för perioden 1990 till nu stämmer inte något vidare med att vi borde minska med 4 % – inte ens om vi skulle bjuda på att öka med 4 % stämmer det något vidare att öka från 13 miljoner till 22 eller 24 miljoner ton.

Jag vill framhålla att Flexmexutredningen inte har lagt något konkret förslag om hur långt man skulle gå. Det man har skrivit är att delegationen gör bedömningen att den handlande sektorns behov av utsläppsrätter kan uppgå till ca 24 miljoner ton koldioxid per år under perioden 2005–2007. Dessutom har delegationen framhållit att regeringen bör göra en avvägning mellan den handlande sektorns utrymme och andra sektors behov.

På den punkten vill jag rikta kritik mot regeringen för vi har ännu inte sett någonting om hur man vill göra den avvägningen. Det måste vara avgörande. Kan vi tolerera att man låter utsläppen öka relativt mycket inom den handlande sektorn måste antingen transportsektorn, hushålls- eller småindustrisektorerna minska sina. Det finns ju inga signaler från regeringen om att man tror på ett minskat utsläpp av koldioxid från transportsektorn. Då återstår bara hushållssektorn. Det är väl inte realistiskt att det skulle kunna bli så stora minskningar där.

Därför vill jag trycka på det som vi har framhållit i reservation 3 i betänkandet, alltså att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag om hur en rimlig fördelning ska vara mellan de här sektorerna, annars kan inte riksdagen ta ställning till vilket utsläpp som rimligen bör få ske inom den handlande sektorn.

Vi hade ett yrkande angående *benchmarking*, men det har i stort sett blivit tillgodosett.

Vi har skrivit i vår motion om fördelning genom auktion. Det finns med som reservation nr 6 angående principer för fördelningen att regeringen inom EU kraftfullt ska verka för att utsläppsrätterna inför nästa period, alltså 2008–2012, auktioneras ut full ut så att man inte behöver ha en myndighetshantering för att bevilja varje industri ett visst utrymme. Det är en onödig byråkrati.

Det sista från vår sida gällde organisatoriska frågor. Det är reservation nr 12 där vi kraftfullt vill framhålla att det inte behövs en ny myndighet i det här läget. En ny myndighet skulle innebära ökad byråkrati och ge onödiga kostnader till staten.

Det här är ett arbete som ska göras nu, speciellt inför den här treårsperioden. Vi vet ju inte ens om motsvarande arbete måste utföras inför nästa femårsperiod eller hur det arbetet då ser ut. Att tillsätta en ny myndighet som har så tillfälliga arbetstoppar kan inte fungera på ett rimligt sätt.

Fru talman! Vi har ett tydligt och klart betänkande framför oss. För att spara kammarens tid anser jag inte att det finns behov av att jag yrkar bifall till någon av reservationerna. De klargör vad vi anser, men vi räknar inte med att få majoritet för våra reservationer.

Anf. 184 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Högtryck, klarblå himmel och strålande sol. Så var vädret redan tidigt i morse när jag stapplade till mitt arbetsrum. Det kanske inte är de bästa förutsättningarna för att förbereda en debatt om vad som behöver göras för att minska utsläppen av de växthusgaser som sakta men säkert förändrar klimatet på vårt klot. En mycket stor enighet finns bland forskare runtom i världen om att, utöver de naturliga förändringar som sker, ofta i långa cykler, påverkan med anledning av aktiviteter av oss människor har en avgörande betydelse för klimatförändringarna.

I dag skriver Svenska Dagbladet på nyhetsplats om resultatet från en schweizisk forskargrupp som har studerat hur klimatet har varit i Europa under de senaste 500 åren. Forskargruppen drar slutsatsen att det pågår en klimatförändring i Europa. Liknande siffror såg jag i en presentation av SMHI för några dagar sedan. För ytterligare någon vecka sedan skrev TT att en internationell forskargrupp knuten till Lunds universitet konstaterat att klimatförändringarna har lett till att den eviga tjälen, permafrosten, inte längre är så evig. På vissa myrmarker längst i norr är permafrosten helt upptöad sommartid. Man menar att en farlig cirkelgång kan öka utsläppen av koldioxid. Så skulle jag kunna stå här resten av kvällen och rada upp forskningsrapporter som går i samma riktning.

Handel med utsläppsrätter är ett instrument i arbetet för att minska utsläppen av växthusgaser, framför allt koldioxid. Även om jag är övertygad om att detta instrument är viktigt och kan medverka till att utsläppen minskas där det är som mest ekonomiskt effektivt, har jag tyvärr svårt att tro att just det nu aktuella förslaget kommer att få några betydande effekter när det gäller minskningen. Det är bara drygt 30 % av de svenska utsläppen som omfattas, och osäkerheten i underlaget och kunskapen om hur andra länder kommer att agera är stor, precis som Lars Lindblad har påpekat. Systemet kommer att bearbetas ytterligare av EU-kommissionen, och nya inslag kan komma in från det hållet. Det handlar nu om en modell som ska provas under åren 2005–2007 inför den första åtagandeperioden enligt Kyotoprotokollet 2008–2012.

Jag ska erkänna att jag känner mig genuint osäker och mycket ödmjuk inför de tekniskt komplicerade sammanhang som är inkluderade i det arbete som vi bara har sett en början av.

Kristdemokraterna beklagar att ett system med auktionering av utsläppsrätter inte genomförs. En gratisutdelning riskerar att snedvrider konkurrensen och göra det svårare att avskaffa andra styrmedel på området, vilket vore önskvärt ur flera aspekter.

Enligt det EU-direktiv som antogs i oktober 2003 ska fördelning av utsläppsrätter göras av varje land med utgångspunkt i ett antal angivna kriterier. Fördelningen av utsläppsrätter ska enligt direktivet bygga på historiska utsläpp. Varje land ska upprätta en nationell fördelningsplan som sedan ska godkännas av kommissionen.

Ett problem vid upprättandet av den nationella fördelningsplanen är de osäkerheter som finns i faktaunderlaget, precis som har påpekats. Det

*Riktlinjer för
genomförande av
EG:s direktiv om
ett system för handel
med utsläppsrätter
för växthusgaser*

är därför nödvändigt, inför den redovisning som ska ske till kommissionen, att samarbetet mellan berörda myndigheter och branscher förbättras och metoder för att beräkna koldioxidutsläpp förfinas inför den kommande perioden.

Hur handelssystemet kommer att fungera avgörs av den totala tilldelningen av utsläppsrätter inom EU. Sveriges tilldelning har ytterst marginell betydelse för priset på utsläppsrätter, och därigenom styrs inte heller utsläppen från den handlande sektorn i Sverige av den svenska tilldelningen av utsläppsrätter särskilt mycket. Det är angeläget att det totala antalet utsläppsrätter inom EU varken blir för stort eller för litet. För att en handel ska komma till stånd måste det finnas några som har ett överskott och andra som har ett underskott på utsläppsrätter. Det är viktigt att Sverige följer de andra medlemsländernas tilldelning noga och aktivt verkar för att det totala antalet utsläppsrätter inom EU blir rimligt, så att en handel faktiskt kan komma till stånd.

Det är inte helt lyckat att tilldelningen av utsläppsrätter baseras på historiska utsläpp, inte minst med tanke på svårigheten att välja relevant referensperiod. Försök bör också göras med tilldelning enligt någon form av *benchmarking*-system baserat på bästa tillgängliga teknik. Kristdemokraterna stöder uppfattningen att Sverige bör verka för att fler sektorer inkluderas i handelssystemet så snart som möjligt. Propositionens förslag att införa möjligheter till undantag för vissa anläggningar som omfattas av direktivet är inte en bra lösning. Det är inte heller motiverat att, som föreslås i propositionen, införa en ny myndighet för att administrera handelssystemet.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis ansluta mig till samtliga kristdemokratiska reservationer i betänkandet men nöjer mig med att yrka bifall till reservation 6.

Anf. 185 ROGER TIEFENSEE (c):

Fru talman! I den förra debatten talade jag om vikten av att gå från ord till handling i miljöarbetet. Nu har vi verkligen chansen att göra det i dubbel bemärkelse – att gå från ord till handling i miljöarbetet.

Jag tror att ett system för att handla med utsläppsrätter för växthusgaser kan bli ett verkningsfullt medel för att styra mot minskad klimatpåverkan när det gäller framför allt koldioxid eftersom det är det som omfattas i det första skedet.

Poängen med att handla med utsläppsrätter är att åtgärderna för att minska koldioxidutsläppen vidtas där det är billigast. Man använder alltså marknadskrafter i miljöarbetet så att miljöarbetet ska bli så effektivt som möjligt. Men bristen i detta handelssystem som vi nu diskuterar och som är tänkt att genomföras från den 1 januari 2005 är att det enbart är en andrahandshandel. Utsläppsrätterna kommer nämligen att delas ut gratis. Om EU i stället hade tillåtit att man öppnat för auktionering av utsläppsrätterna hade det varit bra för svensk industri som redan har minskat sina koldioxidutsläpp kraftigt. Det tydligaste exemplet är stålindustrin som har minskat sina koldioxidutsläpp kraftigt, men dess konkurrenter i EU har inte gjort det. Då blir konkurrenterna belönade genom att de får en större tilldelning av utsläppsrätter än sina svenska konkurrenter. Man skulle i och för sig kunna lösa det genom att inom en bransch kunna göra en tilldelning och utgå från ett riktmärke. Detta var Lars Lindblad

inne på. Men det blir lite konstigt om Sverige ensidigt skulle genomföra detta och tilldela svensk stålindustri efter ett riktmärke på ett EU-genomsnitt. Det skulle innebära att någon annan sektor skulle få stå tillbaka.

Därför tror jag att det är viktigt att vi arbetar så mycket som möjligt med denna tilldelning efter riktmärken, men framför allt att vi arbetar för att auktionering blir möjlig under nästa period 2008–2012. Och då vill jag passa på att yrka bifall till reservation 6 där just detta tas upp.

En annan brist i systemet är att den handlande sektorn omfattar bara ungefär 30 % av koldioxidutsläppen i Sverige. Jag tycker att det är viktigt att vi så snart som möjligt får ett handelssystem som är så allomfattande som möjligt och som omfattar även transporter och hushåll. Det är först då som man verkligen kan få ett handelssystem där åtgärderna inriktas på det som är billigast och att man får en allokering redan i det första skedet. Det är då som åtgärder kan vidtas så att koldioxidutsläppen minskas på det mest kostnadseffektiva sättet.

När det gäller tilldelningen av utsläppsrätter gör Centerpartiet ingen annan bedömning än regeringen. Det är också viktigt att man lyfter fram att det görs en uppdelning mellan tilldelningen på befintliga anläggningar och på de nya anläggningarna.

Har man en generös tilldelning vad gäller de nya anläggningarna kommer inte diskussionen om konkurrensneutralitet gentemot andra länder inom EU att bli aktuell. Gör jag en effektivisering, en utbyggnad, får jag en tilldelning av nya utsläppsrätter.

Sedan måste jag också kommentera Lars Lindblads inlägg tidigare här. Han lyfter fram jobben just inom den sektor – industrisektorn – som berörs av handelssystemet. Det är riktigt, och jag har all respekt för det. Men problemet är att Lars Lindblad helt glömmer bort de jobb som skapas till exempel inom den bransch som tar fram biobränslen. Det gäller då inte bara det som tas ut ur skogen och transporterna utan hela kedjan. En terawattimme biobränsle genererar 650 årsarbeten. Det är alltså en väldigt arbetsintensiv bransch.

Moderaterna föreslår i två reservationer dels att man helt ska slopa det nationella klimatmålet, dels att man ska slopa andra styrmedel såsom koldioxidskatten och certifikatshandeln. Har moderaterna tänkt igenom detta och funderat på vad det egentligen kommer att innebära? Konkret kommer det att innebära att det blir noll styreffekt i klimatpolitiken i Sverige. Benen kommer att slås undan för hela bioenergiindustrin.

Vi har ju diskuterat situationen för svenskt jordbruk. Det finns en väldigt tät koppling mellan jordbruk och skogsbruk. Svenskt skogsbruk står för 63 % av den svenska nettoexporten. Då är det viktigt att det finns en lönsamhet i till exempel gallring och röjning. Det är precis det som moderaterna vill slå undan benen för. Jag vill därför lyfta fram det och be er att fundera en gång till på om ni verkligen har en klok politik i den här delen – alltså att helt slopa den svenska klimatpolitiken.

Anf. 186 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Hoppsan! När man lyssnar på Roger Tiefensee kan man kanske få uppfattningen att vi moderater helt vill avskaffa klimatpolitiken. Det har vi inte riktigt sagt.

*Riktlinjer för
genomförande av
EG:s direktiv om
ett system för handel
med utsläppsrätter
för växthusgaser*

Vi har ställt upp på ratificeringen av Kyotoavtalet och tycker att det är där som de kraftfulla insatserna ska göras, det vill säga på gemensam nivå. Har man gemensamma problem löser man dem bäst på gemensam nivå. Det är lite grann vår idé i de här frågorna. Vi tycker därför att man ska främja det samarbete som finns inom EU för att sedan gå vidare med detta. Jag tycker att det som uppnåtts så här långt är mycket bra.

Vidare tycker jag att Roger Tiefensee blandar ihop äpplen och päron. Han säger att det faktum att vi kanske förlorar jobb inom stålindustrin leder till att vi får fler jobb inom biobränslesektorn – jag spetsar då lite grann till det som Roger Tiefensee sade.

Jag ser inte den kopplingen – alltså att vi behandlar till exempel stålbranschen stenhårt så att jobb försvinner där, vilket automatiskt leder till att jobben inom biobränslesektorn ökar. Jag tror att man måste inse att det rör sig om två helt olika saker. Stålbranschens förutsättningar måste stämmas av mot den internationella konkurrensen – de som finns utanför Kyotoavtalets hägn.

Det faktum att systemet som sådant leder till att man måste köpa utsläppsrätter på en andrahandsmarknad kommer automatiskt att leda till att jobben ökar inom biobränslesektorn och – gärna för mig – inom kärnkraftsindustrin, vattenkraftsindustrin och så vidare. Jag ser alltså inte den fara som Roger Tiefensee ser.

Anf. 187 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Fru talman! Lars Lindblad säger att vi om vi har gemensamma problem ska lösa dem på gemensam nivå. Där är vi helt överens. Vidare är vi helt överens om att vi *inte* ska förlora jobb inom stålbranschen. Det är just därför som jag lyfte fram den här viktiga delen – att dela upp mellan tilldelning till befintlig industri och tilldelning till nya anläggningar. Det är just det som stålbranschen har lyft fram som ett område där man känner oro. Vill de, Oxelösunds Järnverk eller SSAB, öka sina marknadsandelar till exempel i mitt hemlän skulle de få lov att köpa nya utsläppsrätter. Som jag påpekade beträffande uppdelningen mellan befintliga och nya anläggningar skulle det innebära att de fick nya utsläppsrätter för den ökade produktion som de kan få om de för övrigt är konkurrenskraftiga.

Vad jag lyfte fram är den moderatpolitik som redovisas i nämnda två reservationer. Å ena sidan vill man slopa det nationella klimatmålet. Å andra sidan vill man slopa alla andra styrmedel.

Med den tilldelning som moderaterna föreslår när det gäller utsläppsrätter plus slopande av andra styrmedel kommer effekten av att styra mot biobränslen att helt försvinna. Det är inte nya jobb inom biobränslebranschen som jag här lyfter fram, utan det gäller i dag förlorade jobb. Det tycker jag att moderaterna och Lars Lindblad borde fundera en extra gång på.

Anf. 188 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt Roger Tiefensees argumentation. Kanske kan vi ta upp den saken utanför kammaren efter debatten så att jag bättre kan förstå.

Detta med slopat nationellt klimatmål har ingenting att göra med den typ av styrmedel som du talade om eller med vilka bränsletyper som används. Det nationella klimatmålet är helt irrelevant för det här område-

det. Vad vi här talar om är en europeisk lösning på ett system. Det nationella klimatmålet anser jag vara en politik som inte riktigt passar in i det här internationella systemet. I riksdagens beslut står det att det nationella klimatmålet är helt oavhängigt flexibla mekanismer. Därför förstår jag inte riktigt den frågeställningen.

Jag vill också passa på att klargöra en sak som jag tycker att Roger Tiefensee missuppfattat när det gäller stålbranschen och de riktmärken som jag efterfrågat. Jag menar inte att vi ska sätta stålbranschens utsläppsnivå efter den europeiska stålbranschens nivå, utan jag menar att vi om vi ska använda detta system ska sätta det efter den svenska nivån. Det handlar alltså om det som den svenska stålbranschen släpper ut. Där ska man hitta ett riktmärke.

Det är klart att det hela kan tyckas teoretiskt, för vi har till exempel relativt få masugnar i Sverige. Det här är dock ett sätt att sjösätta ett system som sedan kan användas på Europeanivå. Det är det som jag vill uppnå. Men för den skull menar jag inte att stålbranschen ska äta upp andra branschens utrymme. Där finns det alltså inga skillnader oss emellan.

Det är möjligt att vi får ta den här diskussionen lite senare. Du får klargöra det här, för jag ser inte riktigt kopplingen mellan de saker som du nämnde i din replik.

Anf. 189 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Fru talman! När det gäller stålbranschen och tilldelningen efter riktmärken är vi helt överens. Det är bra att du gjorde det förtydligandet.

Jag kan hålla med om att kopplingen till att slopa det nationella klimatmålet kanske inte är direkt tydlig när det gäller förlorade arbetstillfällen och området biobränslen.

Ni skriver också att ni vill ta bort elcertifikaten, som ju styr väldigt kraftigt och ger en god lönsamhet till exempel för ett biobränsleeldat kraftvärmeverk. Lars Lindblad satt ju med i Flexmexkommittén. Tas styrningen i miljöbalken bort när det gäller tillstånd kommer det som ett brev på posten att man kommer att ställa om från biobränsleeldat i dag till fossilt bränsle till exempel eller att den här utvecklingen hindras. 650 årsarbeten per terawattimme är inte fy skam, framför allt inte på landsbygden. Jag tror att vi båda värnar om arbeten där människor skulle kunna bo.

Anf. 190 CHRISTIN NILSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till miljö- och jordbruksutskottets förslag i betänkande nr 11 och avslag på samtliga reservationer.

Klimatproblemet är globalt. Utsläpp av så kallade växthusgaser ger effekter oavsett var utsläppen sker. Därmed är alla utsläppsminskningar lika värdefulla oavsett var de sker.

Den nuvarande utsläppstrenden måste brytas, och vi som bor och verkar i industriländerna ska ta vårt ansvar och gå före och minska våra utsläpp avsevärt.

När Kyotoprotokollet skrevs 1997 var flexibla mekanismer en av möjligheterna att få ned utsläppen av klimatpåverkande ämnen. I begrep-

pet flexibla mekanismer ingår bland annat handel med utsläppsrätter, och detta kommer nu att införas inom EU-gemenskapen.

Jag vill dock påminna om att Kyotoprotokollet fortfarande inte har ratificerats, och detta beror på att den stat som släpper ut allra mest vägrar att skriva under. Bushregimen i vår enda supermakt borde skämmas för att man inte tar klimathotet på allvar. Nu kan man dock skönja en förändrad inställning, och vi är många som hoppas på en förändring. Även Ryssland måste ta ställning i frågan. Det är oansvarigt att inte ta tag i detta globala problem i ett så stort klimatpåverkande land.

Fru talman! Klimatfrågan är en av våra prioriterade miljöfrågor, och därmed känns det extra intressant att nu få i gång ett helt nytt system inom miljöarbetet genom att införa handel med utsläppsrätter. Handeln kommer inledningsvis att endast omfatta en växthusgas, och det är koldioxid. Den kommer också att omfatta en sektor, och det är den energiintensiva industrin, vari mycket av vår basindustri ingår.

Det är viktigt att här framhålla att vi snarast bör få med de andra gaserna och även de andra sektorerna, och då tänker jag särskilt på transportsektorn. Det är med tillfredsställelse utskottet noterar att arbete pågår för att detta ska bli möjligt inför handelsperioden 2008–2012.

Detta betänkande behandlar riktlinjer för hur införandet ska ske. Vi kommer under detta år att behandla ytterligare två propositioner i detta ärende innan allt faller på plats.

En av delarna i riktlinjerna tar upp hur stora utsläpp som ska ingå i handeln. En bred majoritet ställer sig bakom förslaget som innebär 17–18 miljoner ton per år till befintliga anläggningar. Till detta ska läggas de 2–4 ton per år som är till nya anläggningar, ökat kapacitetsutnyttjande och expansion av befintliga anläggningar.

I dessa siffror har hänsyn tagits till att det ger de berörda företagen möjlighet till anpassning utan att allvarligt påverka produktions- och konkurrensförutsättningar i det aktuella tidsperspektivet. Det ska dock påpekas att siffrorna är väldigt osäkra, detta för att statistiken är mycket osäker och det pågår en diskussion inom EU om handelssystemets omfattning. Därför vill jag göra kammaren uppmärksam på den stora osäkerhet som finns i dessa siffror och att denna fråga med all sannolikhet kommer att återkomma till riksdagen. Men jag vill tillägga att det är viktigt att den slutgiltiga nivån hamnar så att en handel faktiskt kommer till stånd och att vi måste följa hur de andra EU-länderna kommer att göra med sina tilldelningar.

Fru talman! Tilldelningen av utsläppsrätterna kommer till denna första inledningsperiod 2005–2007 att ske gratis. Vi i utskottet förordar att det sker med ett auktionsförfarande, och vi menar också att Sverige ska undersöka och arbeta för att så sker inför handelsperioden 2008–2012.

Vi vill också att möjligheten öppnas för att använda metoden med riktmärken i de branscher där man anser det vara lämpligt. I denna metod beaktas tidigare vidtagna åtgärder, och hänsyn tas till energieffektiv teknik och möjligheterna att minska utsläppen.

Utskottet anser också att om denna metod ska vara effektiv och ge resultat i form av att mindre utsläpp totalt sker måste ett sådant system helst omfatta hela EU. Att ha ett riktmärkessystem enbart inom Sverige

ger inte riktigt de effekter som systemet har till syfte, men vi vill ändå pröva den här möjligheten, om det går inom den första perioden.

Utskottet förutsätter att ett mycket aktivt arbete sker angående riktmärken i det fortsatta arbetet inom EU. Handeln med utsläppsrätter är ett styrmedel för att minska utsläppen av växthusgaser. Vi har även flera andra styrmedel i Sverige, bland annat koldioxidskatten, och det är nu angeläget att se över helheten.

I höst har vi en kontrollstation för att se hur vi ligger till i förhållande till det klimatmål som riksdagen har satt upp. I arbetet i samband med denna kommer också ingå en analys och samordning av skilda styrmedel, detta i syfte att åstadkomma en effektiv miljöstyrning inom klimatområdet.

Utskottsmajoriteten menar därför att vi inte ska föregripa detta arbete och avstyrker därför de motioner som tar upp just detta.

Jag avslutar, fru talman, med att säga att det ska bli mycket intressant med ett nytt system som införs för att förbättra miljön. Handeln med utsläppsrätter är något som industrin tidigt pekade på att de var intresserade av att införa. Nu införs det den 1 januari 2005, och jag ser fram emot ett intensivt och nära samarbete under denna första period, där vi ska ta till vara alla goda erfarenheter och minimera effekterna av det som eventuellt inte blir bra.

Jag beklagar att detta historiska ärende behandlas vid en tidpunkt då bara ett fåtal ledamöter kan delta och eventuella åhörare närvara.

Anf. 191 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Christin Nilsson och jag är överens om ganska mycket i denna fråga. Det gläder mig särskilt att Christin Nilsson i sitt anförande talade väl om riktmärkesmodellen och hyser samma förhoppning som jag, att man på svensk nivå skulle kunna prova denna modell om vi lyckas få till det tekniskt.

Däremot fanns det några andra saker som jag inte riktigt är överens med Christin Nilsson om, och det är det jag tänker fokusera på. Bland annat sade hon att det är viktigt att bubblan – jag läser: den svenska bubblan – blir så liten att handel uppstår. Jag tror att det är en grundläggande missuppfattning att det vi gör här i Sverige kommer att få en avgörande skillnad för prissättningen på marknaden. Jag tror att det hänger ihop med den europeiska marknaden hur den gemensamma bubblan hamnar. Jag tror att det är Danmark och andra länder – Danmark har minus 20 % och måste hantera bördefördelningen – som nog kommer att bidra till att priserna på utsläppsrätterna kommer att hamna på en rimligt bra nivå så att det uppstår handel.

En annan sak är det faktum att Flexmex 2-utredningen arbetade i två års tid med att ta fram ett välgrundat förslag till en nationell tilldelningsplan för utsläppsrätter. Sedan slarvsänker regeringen utsläppsbubblan och slänger in torven i systemet utan att höja taket i bubblan, samtidigt som statistiken är otillräcklig, elpriset förväntas att höjas och vi inte vet vad en utsläppsrätt kommer att kosta. Vad säger Christin Nilsson till exempel till de anställda på SSAB i Oxelösund som känner en oro för sin framtid?

*Riktlinjer för
genomförande av
EG:s direktiv om
ett system för handel
med utsläppsrätter
för växthusgaser*

Anf. 192 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Först och främst när det gäller bubblan påpekade jag också den osäkerhet som finns även i de siffror som nu redovisas i betänkandet. Vi vet också att det kommer fler propositioner i den här frågan.

Du säger att det förslag som vi nu behandlar är slarvsänkt. Då kan jag säga att Flexmex 2-förslaget var slarvhöjt. Man tog i, och för att ha lite marginal lade man till lite här och lite där.

I det förslag som regeringen har lagt fram, och som en bred majoritet stöder, har man med den osäkerhet som dock finns gjort en grundlig bedömning baserad på den kunskap som man hade just då. Därför är det viktigt att säga att det här finns ett välgrundat förslag om vilken nivå vi ska lägga oss på. Men det finns fortfarande en osäkerhet när det gäller siffrorna. Jag sade också i mitt anförande att det är viktigt att vi håller koll på detta och jämför med hur de andra EU-länderna agerar i den här frågan.

Anf. 193 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Återigen: Vi är överens om själva systemet och om väldigt mycket av detta. Det är därför som det är så synd att det slarvas på marginalen.

Christin Nilsson talade om att Flexmex 2 slarvhöjde bubblans storlek. Utredningen pågick i två år och baserade sig på ganska mycket fakta bakåt i tiden. Det var en parlamentarisk utredning bestående av samtliga riksdagens partier. Också ett flertal tjänstemän från Regeringskansliet var med. Utredningen ledes av en tidigare socialdemokratisk statssekreterare.

Jag tycker att det är synd att man på det här sättet förstör ryktet för detta nya system som är så positivt. Vi hade med oss näringslivet i rätt stor utsträckning på det nya systemet, och det fanns en bra dialog mellan samtliga partier och de som var med i utredningen.

Vår officiella statistik från SCB och Naturvårdsverket visar att företagen i huvudsak är på väg i rätt riktning när det gäller koldioxidutsläpp. De tillhör redan världens mest koldioxideffektiva företag.

Konkurrensen för många företag ligger utanför de länder som har ratificerat Kyotoavtalet. Det är så många länder som står utanför Kyotoavtalet att det ännu inte har trätt i kraft. Ändå uppfattar jag det som att man straffar svenska företag på rätt lösa grunder till föremån för de företag i världen som är allra sämst från koldioxidsynpunkt.

Jag förstår inte logiken. Varför ska man göra utsläppsbubblan så liten att alla troligen inte kommer att få plats när våra grannländer kommer att agera annorlunda? Jag är rädd för att vi straffar ut vårt svenska näringsliv och våra svenska arbetstillfällen på ett onödigt sätt, trots att de redan nu går i rätt riktning.

Anf. 194 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Nu sitter jag inte med i Flexmex 2-utredningen, men det är ju en parlamentarisk utredning, så vi har god kontakt med flera av ledamöterna.

Underlaget baserades på den statistik som man fick fram, men det påtalades väldigt tydligt hur osäker den var och hur stora skillnaderna var i olika undersökningar och i det underlag som ni fick in. Jag hävdar fortfa-

rande att den bubbla som vi föreslår i det här betänkandet är väl grundad på de underlag som fanns då kopplat till när propositionen skrevs.

Jag vill också säga ytterligare en gång att det fortfarande finns en osäkerhet när det gäller siffrorna, och det tycker jag att vi ska fundera över.

Du pratar om företagens arbete. Ingen av oss är intresserad av att basindustrin i Sverige ska få det sämre än andra med tanke på att vi genom ett effektivt miljöarbete och en effektiv miljöpolitik har sett till att vi har fått världens bästa industrier med låga koldioxidutsläpp. Det har vi politiker tillsammans med företagen sett till. Arbetet fortsätter och det kommer mer i nya propositioner. Jag tror säkert att vi kan enas, även om Lars Lindblad inte är nöjd med bubblan.

Anf. 195 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Fru talman! Den nationella fördelningen av utsläppsrätter sker den 30 september 2004. Kristdemokraterna skriver i en reservation att de nytillkommandes investeringar som leder till nya utsläpp inom den handlande sektorn efter det datumet ska få tilldelning enligt samma principer som de som har fått sina utsläppsrätter innan. Det ska alltså vara gratis. Men riktmärket ska vara efter 2004.

I betänkandet sägs att de bör kunna anskaffa sitt behov av utsläppsrätter på marknaden, alltså köpa dem. Det vore intressant att få veta om Socialdemokraterna och Christin Nilsson verkligen tycker att det är en bra lösning. Kommer inte detta att bli konkurrensnedvridande och skapa en väldig osäkerhet när det gäller investeringar och sådana saker? Vore det inte rimligt att de nytillkommande som agerar inom samma bransch får samma villkor?

Anf. 196 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Här måste det göras en avvägning, och det har man gjort i propositionen och i betänkandet. Det är hela tiden fråga om när handeln med utsläppsrätter ska börja. Ska vi tilldela gratis till nytillkommande och bara ha ett utrymme för förbättring? När tycker Kristdemokraterna att handeln med utsläppsrätter ska komma i gång? Den avvägningen måste vi också göra. Hela systemet bygger ju på att det kommer i gång en handel.

Anf. 197 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande tycker vi att det ska vara auktion redan från början. Genom direktivet är detta nu inte möjligt. Då är det rimligt att alla på marknaden har samma villkor fram till dess att nästa period börjar, det vill säga 2008. Vi ska arbeta för att få en auktion – och det tror jag att vi är ense om – mellan 2008 och 2012. Då borde alla få jobba under de villkoren. Men fram till dess bör de som verkar inom denna sektor ha samma villkor, det vill säga att de får gratis tilldelning.

Anf. 198 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Vi är överens om detta med auktion. Det står också i betänkandet att vi inför kommande handelsperiod från 2008 och framåt vill att det ska genomföras en auktion.

Det är också intressant att under prövoperioden 2005–2007 få i gång en handel med utsläppsrätter. Den möjligheten är ju inte så jättestor, så vi måste prova de vägar som finns. Då har vi fastnat för det här sättet att jobba på.

Anf. 199 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Vi är överens om mycket. Men jag har två frågor som jag vill ta upp. Den ena gäller bubblans storlek – alltså mängden utsläppsrätter som kan fördelas. Här talas om upp till 22 miljoner ton koldioxid. Hur ser Socialdemokraterna på möjligheten att minska utsläppen inom transportsektorn eller hushållssektorn?

Flexmexutredningen har ju inte lagt fram något eget konkret förslag om vad det borde vara eftersom man inte har haft något underlag. Flexmexutredningen har inte studerat transportsektorn och hushållens behov. Det är först när man ser helheten som man kan säga hur mycket utsläpp man bör tolerera inom den handlande sektorn.

Jag vill alltså fråga: Kan Socialdemokraterna ange någonting om vad man räknar med för transportsektorn och hushållssektorn? Hur kommer det att bli med siffran ca 22 miljoner ton? Det var den ena frågan.

Den andra frågan handlar om detta med en ny myndighet. Jag förstår inte varför man ska ha en ny myndighet. Det står i texten att handelssystemets betydelse och omfattning gör att en ny myndighet bör skapas för att samordna uppgifterna. Men det här är ju en arbetsuppgift som staten kommer att ha med en mycket varierande arbetsbelastning. Det verkar bara dumt och ineffektivt att då anställa en massa tjänstemän som blir överbelastade under en kort tid, en treårsperiod, och sedan inte har så särskilt mycket att göra. Är det verkligen rimligt att skapa en ny myndighet?

Anf. 200 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Låt mig börja med det här med bubblan och de andra sektorerna. Som tidigare framhållits i något av inläggen här, jag kommer inte ihåg vilket, är tidsperspektivet för införandet av handeln väldigt kort och man får jobba väldigt intensivt. Därför har man också jobbat med den sektor där man har visat ett stort intresse för frågan och där man kanske också enklast skulle kunna införa handeln på det här stadiet.

Det finns också ett beslut i riksdagen som innebär att transportsektorn är lite undantagen just nu. Men som jag sade i mitt inlägg är det oerhört viktigt när det här går i gång den 1 januari 2005 att vi fortsätter att jobba och får med de andra sektorerna så att vi kan få en helhetsbild. När vi i höst ska ha en kontrollstation när det gäller det svenska klimatmålet kommer också de andra sektorerna med. Enligt min personliga åsikt måste transportsektorn omfattas av detta mål om vi ska få de framtida effekter som jag tror att vi alla är ute efter.

När det gäller en ny myndighet är det riktigt att det står på det viset. Det är klart att man kanske kan undra över att man har skrivit på det här sättet, men jag tror att det är viktigt att vi under treårsperioden, den så

kallade första inlednings- och provoperioden, också tittar på den frågan ytterligare, precis som ni har gjort, för att se hur det här kommer att fungera. Ska det bli en handel ska det naturligtvis finnas en kontinuitet och en granskning. Vi har redan myndigheter. Förhoppningsvis kan det här i ganska stor utsträckning ske på marknads villkor.

Anf. 201 LENNART FREMLING (fp) replik:

Fru talman! Det diskuteras en del kring det nationella målet. Man säger att man inte har räknat med flexibla mekanismer när man talar om att vi åtar oss att minska våra koldioxidutsläpp med 4 %. Men det får väl ändå inte tolkas som att vi kan dela ut en väldig massa utsläppsrätter utöver det nationella målet, för utsläppsrätterna motsvarar ju ändå de utsläpp som sker.

Om vi sedan också tar med transportsektorn i de här utsläppsrätterna, har vi snart inga koldioxidutsläpp kvar att räkna in i det nationella målet, för då läggs det i någon annan teoretisk pott som inte behöver ingå. Men naturen fungerar ju inte så, för den bryr sig liksom inte om ifall vi har satt den ena eller den andra etiketten på utsläppet. Vi måste se det som att de utsläppsrätter som vi lämnar ut i Sverige i huvudsak motsvaras av de utsläpp som sker i Sverige. Vi måste alltså känna ett ansvar när vi fastställer storleken på bubblan även under treårsperioden. Det är i och för sig inte den som anges i Kyotoprotokollet, utan det är först nästa femårsperiod som det är på allvar enligt Kyotoprotokollet. Men ska man sikta dit kan man ju inte först plussa på med 50 % för att sedan minska med 55 %.

Syftet med hela systemet är ju att minska utsläppen. Var anser Socialdemokraterna att minskningen faktiskt ska ske?

Anf. 202 CHRISTIN NILSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt förra inlägg kommer den här kontrollstationen i höst. Inför kommande handelsperiod, 2008–2012, måste vi ha en bredare ingång och flera sektorer som är med. Naturligtvis måste vi se till att en minskning sker. Om vi kopplar det här till bubblan är det viktigt att vi under det här året verkligen kan få in en bra statistik och se till att inte fler utsläppsrätter än nödvändigt delas ut och att vi sedan kan få i gång en handel för att så småningom minska utsläppen. Rent tekniskt är handeln med utsläppsrätter komplicerad. Men vi har ju allihop ett gemensamt mål, och det är naturligtvis att vi ska minska utsläppen av växthusgaser och därmed minska klimatpåverkan. Det tror jag att vi är eniga om allihopa.

Anf. 203 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Den proposition som detta betänkande grundar sig på är ett viktigt steg för det framtida klimatarbetet i Sverige. Propositionen och betänkandet är ett samarbete mellan regeringen, Vänsterpartiet samt Miljöpartiet och behandlar riktlinjerna för utsläppshandeln.

Att vi har ett klimatproblem beroende på mänskliga aktiviteter kan vi nog alla vara överens om. Människans utsläpp av växthusgaser och dessa gasers inverkan på vårt klimat här på jorden har uppmärksammats av många världen runt. De flesta inser realiteten, även om de inte vill er-

käna det, att människan och hennes verksamhet har spelat och kommer att spela en stor roll för det framtida livet här på jorden.

De svenska växthusgasutsläppen per capita uppgår till cirka åtta ton koldioxidkvivalenter per år. De bör kraftigt reduceras ned så att de år 2050 understiger fyra och ett halvt ton per år. För att nå detta mål måste det till kraftiga ekonomiska och juridiska styrmedel. Åtgärder behövs inom alla sektorer i vårt samhälle för att få ned växthusgasutsläppen.

De insatser till skydd för vårt klimat som planeras för den närmaste framtiden kommer i vårt land att medföra ökade bruttokostnader, men de beloppen är blygsamma om de jämförs med vad det skulle kosta om vi inte gjorde något.

Om vi ska klara insatserna för att ändra på den negativa klimatförändringen beror enbart på om vår vilja finns. Frågan är hur stor den viljan är, särskilt om man ser på utvecklingen och på bristen på verkningfulla initiativ för att begränsa den växande trafiken och dess koldioxidutsläpp. Vi måste alla därför ta vårt ansvar för jordens framtida klimat och livsmiljö.

Internationellt samarbete är en förutsättning för att minska växthusgasutsläppen. Men klimatproblemen förutsätter också aktiva och effektiva nationella beslut och initiativ, inte minst inom näringslivet, för att få ned utsläppen till en hållbar nivå.

EU:s utsläppshandel och dess riktlinjer, som vi behandlar här i dag, är ett av de viktiga verktygen för att begränsa utsläppen. Det är även en början till en utvidgad handel år 2008 i enlighet med Kyotoprotokollet.

Syftet med utsläppshandeln är att på ett kostnadseffektivt sätt klara en del av de minskningar som behövs för att nå det mål om utsläppsminskning som vi har satt upp. Handeln berör i Sverige ca 300 anläggningar i första skedet. För att vi ska nå målet och klara utsläppsminskningarna måste tillgången på utsläppsrätter vara lägre än efterfrågan.

I propositionen står det att den tilldelade mängden utsläppsrätter ska vara högst 17–18 miljoner ton koldioxid per år. Detta ska inkludera torven som är på knappt 1 miljon ton. Jag vill i det här sammanhanget påpeka att torv klassas internationellt som icke-förnybar och omfattas här av handelssystemet.

Denna nivå på 17–18 miljoner ton bedöms ligga något under genomsnittet för 1998–2001 års utsläpp i den handlande sektorn. Det innebär att företagen erhåller en fördelning som ungefär svarar mot de utsläppsnivåer som anpassningen till nuvarande styrmedel inom energi- och klimatpolitiken medfört.

Utöver detta kan en fördelning av ytterligare ca 2–4 miljoner ton ske för nya anläggningar, ökat kapacitetsutnyttjande samt expansion av befintliga anläggningar. Här är statistiken osäker, och därför anser vi att en mer restriktiv grund för fördelningen av den prognostiserade ökningen av processutsläpp ska aktualiseras när en sådan samlad bedömning senare görs i arbetet med den nationella fördelningsplanen.

Fru talman! Utsläppshandeln hör till det som vi måste förvalta väl. Ska handeln leda till minskade utsläpp måste utsläppstaket sättas tillräckligt lågt. Med ett högt tak och generös tilldelning av utsläppskvoter blir priset lågt, och då måste vi ta till andra regleringar och skatter för att nå målet, för utsläppen måste och ska ned.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 204 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! De nio senaste somrarna har varit de varmaste i Europa på 500 år, och hetast av dem alla var sommaren 2003. I dag skrev Svenska Dagbladet om detta. De är kanske lite efter Dagens Nyheter.

Sven Gunnar Persson pratade initierat om en del andra problem som är på väg att uppstå. Jag ska inte upprepa dem, men vi vet ju alla att det är väldigt stora faror som hotar om vi inte gör någonting åt koldioxidutsläppen.

Sverige och EU har drivit på för ett internationellt klimatarbete. I det här arbetet är alla överens om att industriländerna måste gå före. Det är självklart eftersom det är de som står för, och har stått för, de stora utsläppen, och det är de som orsakar problemen. EU har åtagit sig att minska CO₂-utsläppen med 8 % i förhållande till 1990. Det ska ske genom intern bördefördelning. Sverige har fått ett mål på plus 4 %, även om vi i riksdagen har bestämt att vi ska ha ett klimatmål på minus 4 %. Vi är inte ensamma om att vara mer ambitiösa än det mål som EU har gett oss. Det stämmer till exempel för England, och det finns flera länder som har ett tuffare klimatmål än vad de behöver.

Det mål som vi har fått av EU, plus 4 %, är ju faktiskt det som en del här efterfrågar. Man har redan tagit hänsyn till vår industri. EU har tagit hänsyn till Sveriges industrisituation och till utsläppssituationen, det vill säga att vi i Sverige har svårare att dra ned än vad till exempel länder som har väldigt mycket kol i sina kraftsystem har. Man har alltså redan tagit hänsyn till detta. Då kan man inte fortsätta att argumentera utifrån att det blir så oriktigt om vi låter vår industri ta sin rättmätiga del av utsläppsminskningarna. Det är redan inräknat.

Jag håller med alla här som har pratat om att vi borde ha auktion. Det tyckte utredningen, och det har varit Sveriges position. Men av någon orsak ville inte EU gå med på det, och det är inte så svårt att inse varför. Den här perioden, 2005–2007, får vi auktionera högst 5 %, och det är ju ett intet. Det är väldigt synd att det blev så här. Auktion hade varit ett rättvist sätt att fördela utsläppsrätterna. Då hade varje industri fått det de behöver och fått köpa in det. Det hade blivit ett korrekt och rättvist system.

Nu har vi i stället gratis fördelning av utsläppsrätter. Det är ett jättekrångligt system, och dessutom är det väldigt osäkert. Jag förstår faktiskt industrierna som är nervösa. Det handlar ju om hur kommissionen kommer att agera när de får in planerna från de olika länderna. Kommer de verkligen att agera på ett korrekt sätt så att vi inte får konkurrensnedvridningar? Jag förstår industrins nervositet. Jag hoppas att EU och kommissionen uppträder korrekt, annars släpper de den klimatpolitik som vi har kämpat så mycket för ned i avloppet. Det är vad de gör om de inte förmår att ta detta på allvar och vara korrekta konkurrensmässigt.

Att vi har gratis fördelning, som är en stor nackdel, är inte det enda problemet med hur reglerna för utsläppshandeln har blivit. Om vi får Ryssland att underteckna detta, får vi samtidigt en kolossal massa *hot air* i systemet som gör att det kanske egentligen inte blir några utsläppsminskningar. Det blir väldigt billiga utsläppsrätter som våra länder kommer att köpa, och några utsläppsminskningar behöver inte göras. Det finns alltså väldigt stora problem med det här systemet. Men vi kan inte göra mycket åt det här i Sverige, och det är trots allt bara en försökspe-

Prot. 2003/04:77
4 mars

*Riktlinjer för
genomförande av
EG:s direktiv om
ett system för handel
med utsläppsrätter
för växthusgaser*

riod 2005–2007 inför den första åtagandeperioden enligt Kyotoprotokollet som börjar 2008. Det är bra att koldioxidutsläpp får ett pris, även om det troligen kommer att bli lågt till en början.

Företagen kommer i fortsättningen att räkna med risken för att priser-
na stiger, och det kommer att förändra investeringskalkylerna. Eftersom
kommissionen har beskrivit direktivet som ett flaggskepp i EU:s klimat-
politik, hoppas vi att de är tuffa i granskningen av tilldelningsplanerna.
Om de sumpar handelsdirektivet har inte EU mycket trovärdighet kvar i
klimatpolitiken, och det är ändå de som har drivit på processen ända
sedan slutet av 80-talet.

Låt oss se på den lägre delen av spannet, det vill säga 17 plus 2 mil-
joner ton. Det är någorlunda förenligt med det svenska utsläppsmålet på
minus 4 %. Men det är i sin tur för högt för att nå det andra klimatmålet
enligt det klimatpolitiska beslutet 2002 om en halvering av växthusgasut-
släppen till 2050. Med en globalt rättvis fördelning krävs det en ännu
större minskning för att halten växthusgaser ska stabiliseras på dagens
nivå som redan innebär stora risker i sig. Mycket mer behöver göras
inom och utom den handlande sektorn. En för hög initial tilldelning kan
medföra en svårare anpassning senare.

Jag måste säga att jag är förbluffad över Lars Lindblad och reservat-
ion 2. Lars Lindblad pratar om att Moderaterna gärna vill ha en effektiv
internationell klimatpolitik, och ändå är det övre spannet i Moderaternas
förslag i reservationen 28 miljoner ton. Sveriges industrier släppte ut 14
miljoner 1990. Det är alltså i stort sett en ökning på 100 %. Flexmex-
kommittén föreslog 25 miljoner ton innan de började ta detta med att
torven inte kunde anses vara koldioxidneutral på allvar. 25 miljoner ton
innebär en ökning på 75 % jämfört med 1990. Hade Sverige gått in med
det hade vi hjälpt till att sumpas det internationella klimatarbetet.

Anf. 205 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Jag hade inte tänkt begära replik. Jag ser ju hur bostads-
utskottets ledamöter från den bortre delen av kammaren med plågade
blickar följer den här debatten. De stackarna ska ju debattera efter oss
här.

Nej, Ingegerd Saarinen! Din tolkning av vårt förslag är en grov miss-
uppfattning, och jag hoppas att den är omedveten. Vårt förslag är helt i
enlighet med Flexmex-kommitténs förslag. Man ska inte plussa på ytter-
ligare utan den mängd som du nämnde, 25 miljoner ton, är den övre
gränsen inklusive nytillkommande anläggningar.

I övrigt kommenterar jag inte ditt anförande.

Anf. 206 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Det gläder mig. Jag läste faktiskt den där reservationen
flera gånger med förundran. Jag uppfattade att det var fråga om 24 miljo-
ner ton plus 2–4 miljoner ton för nya deltagare. Om du har samma upp-
fattning som jag är jag glad.

Anf. 207 LARS LINDBLAD (m) replik:

Fru talman! Vi har aldrig skrivit förhandsförslag utan vår slutgiltiga
summa hamnade på den nivån eftersom tonen lades till av regeringen,

något som vi också instämmer i. Det måste finnas en rimlig gräns för förnyelsen, och därför instämmer vi i den delen.

Prot. 2003/04:77
4 mars

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

8 § Fastighetsrättsliga frågor m.m.

*Fastighetsrättsliga
frågor m.m.*

Föredrogs
bostadsutskottets betänkande 2003/04:BoU5
Fastighetsrättsliga frågor m.m.

Anf. 208 MARGARETA PÅLSSON (m):

Fru talman! I betänkandet om fastighetsrättsliga frågor kan man se en tydlig skiljelinje mellan Socialdemokraterna och oss moderater. Äganderätten spelar en långt viktigare roll i vårt parti. Därför vill vi avskaffa lagen om kommunalt förköp, slopa boplikten, avskaffa tomträttsinstitutet, låta människor köpa loss sina tomträtter och göra en övergripande översyn av expropriationslagen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2 men står även bakom de andra fem reservationer som vi moderater har fogat vid betänkandet.

Det privata ägandet är djupt rotat i den svenska folksjälens. Många svenskar härstammar från självägande bönder. Historiskt sett har det privata ägandet av jord, skog och hus varit både vanligt och betydelsefullt i Sverige.

Äganderätten är en moraliskt motiverad rättighet. Alla medborgare har rätt att äga och förfoga över frukterna av sitt arbete. Staten har därmed också en moralisk skyldighet att respektera alla medborgares äganderätt.

Ägandet utgör grunden för trygghet och egenmakt. Ernst Wigforss skrev i sina memoarer följande om sina föräldrars husköp: "Ägandet gav en känsla av trygghet, som gjorde ekonomiska besvärligheter lättare att bära." Han hade helt rätt! Resonemanget gäller inte minst i förorter, där enskilt ägande kan bli ett viktigt verktyg inte bara för trygghet och egenmakt utan också för gemenskap och integration.

Förvärvandet och skapandet av egendom samt rätten att äga och förfoga över den utgör dessutom fundamentet för vårt gemensamma välstånd. Äganderätten utgör nämligen grunden för kapitalismen och är en förutsättning för vårt välfärdssamhälle. Historien har visat att det finns ett starkt samband mellan å ena sidan ett lands välstånd och ekonomiska tillväxt samt å andra sidan landets institutioner för att säkra äganderätten. Utan respekt för den enskilda äganderätten inget välstånd.

Trots detta tydliga samband måste äganderätten ständigt försvaras mot politiker som vill inskränka äganderätten för att stärka politikens makt att styra samhället.

Fru talman! Den kommunala förköpsrätten infördes i slutet av 1960-talet. Den har sedan dess byggts ut alltmer och omfattar nu ett stort antal förköpsgrunder. Det kommunala planmonopolet, expropriationslagen samt överlägsna ekonomiska och personella resurser ger kommunerna en mycket stark ställning gentemot de enskilda fastighetsägarna. Kommu-

nerna har härigenom möjlighet att genomföra sina planer utan att behöva ta till förköpsmöjligheterna. Vi anser därför att den kommunala förköpsrätten ska avskaffas.

Avslutningsvis vill jag uttrycka min glädje över tillkännagivandet beträffande expropriationsersättningen. Vi har länge krävt att man skulle se över ersättningarna. Vi tycker att markägaren ska få ersättning för fastighetens fulla värde samt för de kostnader och det inkomstbortfall som eventuellt uppkommer. Vi vill avskaffa presumtionsregeln. Med tillkännagivandet har vi förhoppningsvis kommit en bit på väg mot målet.

Anf. 209 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Också jag vill ta min utgångspunkt i det privata ägandet. Jag börjar med att yrka bifall till reservation nr 3, men vi står från Folkpartiets sida även bakom reservation nr 8, där vi finns med.

Folkpartiet liberalerna lägger stor vikt vid att samhällets behov av att kunna planera och styra utvecklingen endast i undantagsfall ska kunna inskränka den individuella friheten och det enskilda ägandet.

Man måste mycket väl kunna motivera skälen till att man ska ha kvar eller införa regler som inskränker det enskilda ägandet och dispositionsrätten över fastigheter. Tvång mot enskilda ska begränsas så långt som möjligt.

I betänkandet behandlas en rad punkter, och jag ska ta upp dem i tur och ordning.

När det gäller jordförvärvslagen delar vi utskottets uppfattning att man bör avvakta det beredningsarbetet som pågår med glesbygdsbestämmelserna och problematiken kring skogsclippare. Vi tolkar texten så att man vill följa skrivningen i Jordförvärvsutredningens förslag om slopande av glesbygdsbestämmelserna och boplikten.

Folkpartiet liberalernas syn på boplikt är att den inte är den väg som man ska gå för att lösa problematiken med att permanentus köps in för fritidsändamål. Man kan inte blunda för att det finns vissa problem inom attraktiva områden med omvandling av permanentbostäder till fritidshus, men det är viktigt att göra en grundlig analys av problemet och av hur det ska lösas.

Vi säger nej till boplikt, då det är ett orimligt stort ingrepp i den enskilda äganderätten. Erfarenheter från bland annat Norge visar dessutom att man inte får förväntade resultat, speciellt om resultaten ställs i relation till de negativa effekter som uppkommer.

Boplikt kan sägas vara ett exempel på att det även när de politiska avsikterna är goda – och det brukar de ju vara – är svårt att förändra verkligheten. Det är till slut ändå den enskilde medborgaren som med utgångspunkt i sina egna intressen ska ta de avgörande besluten. Man måste acceptera att enskilda sätter sin egen välfärd i främsta rummet, och därvidlag är naturligtvis en fri dispositionsrätt över den egna fastigheten central.

Att jag nu kommer att hänvisa till Norge beror på att man där har boplikt i 75 kommuner och kan se vad resultatet av den har blivit. Institutet för ekonomi och samhällsvetenskap vid Norges lantbrukshögskola – fritt översatt – har gjort en utvärdering av boplikten. Som exempel från denna utvärdering kan nämnas att man fått sänka fastighetsvärden på hus som klassas som helårshus. Det leder bland annat till en minskad

benägenhet att investera i dessa fastigheter. Man kan alltså inte säkra sina investeringar i fastigheterna ekonomiskt.

Samtidigt stiger värdena på fritidshus inom samma område. Resultatet blir paradoxalt nog en förmögenhetsförskjutning från de permanentboende över till de fritidsboende. Det är nog inte riktigt vad man hade tänkt sig i sammanhanget.

Något annat som visat sig väldigt tydligt är att hus som inte är förenade med boplikt allmänt behålls inom familjen, ofta som fritidshus, hellre än att man säljer till vad man uppfattar som ett konstlat underpris.

Ytterligare en sak i fråga om boplikt är att kontrollapparaten är ohanterlig. Man får en oerhörd byråkrati, och det blir inskränkningar i den personliga integriteten. Det blir något slags grannkontroll i dessa samhällen. Dessutom har det visat sig att folkbokföringen är ett trubbigt instrument i sammanhanget. Vem ska sedan bevisa hur många dagar man bor på ett visst ställe och varför man gör det, och så vidare?

Lösningen på problemen med att vissa samhällen får allt färre året-runtboende är mycket komplex. Men det är helt andra saker man måste ta sig an, nämligen att göra samhällena livskraftiga i ett brett perspektiv. Där har vi en företagsvänlig politik. En annan sak som är viktig för orter i glesbygden är att man får en utbyggd infrastruktur så att arbetspendling och distansarbete kan vara en möjlighet för att försörja sig. När det gäller orter i attraktiva kustområden har fastighetsskatten en negativ påverkan för möjligheterna att bo kvar. Den behöver ses över och sänkas.

I de samhällen där det finns positiva faktorer när det gäller försörjningsmöjligheter är det ett helt annat tempo på omvandlingen. Det kan jag se hemma i Bohuslän. I de orter där det finns livskraftiga försörjningsmöjligheter har omvandlingen inte varit lika stor som i grannorter.

Nu väljer utskottet att passa i frågan med motiveringen att regeringen överlämnar ett förslag till PBL-kommittén från bland annat Sotenäs kommun om att låsa fast frågan om permanentboende redan i planläggningen. Vi från Folkpartiets sida tycker att man kan sätta ned foten redan nu och avfärda boplikten som en metod att lösa problemen. Vi yrkar i reservation 3 att riksdagen ska tillkännage detta för regeringen.

Fru talman! Så går jag till en annan fråga, nämligen möjligheten att friköpa sin tomrätt. Vi anser att den möjligheten ska finnas i alla kommuner i Sverige. Det utvecklar vi i reservation nr 8.

När det gäller expropriationsändamål och expropriationsersättning ställer vi oss i Folkpartiet i detta läge bakom utskottets skrivningar. Att vi kan göra det beror på att utskottet i texten betonar att hänsyn ska tas inte bara till allmänna intressen utan även till motstående intressen. Vi anser att en nyckelmening i texten är att tillstånd inte bör ges om ändamålet kan uppnås på annat sätt eller om olägenheterna för den enskilde överväger fördelarna som kan vinnas med åtgärden. Det borde ge en relativt stor rättssäkerhet i sammanhanget.

Vi tycker också att det är tillfredsställande att utskottet ger regeringen till känna att initiativ bör tas till en utvärdering av ersättningsreglerna vid expropriation. Det har varit ett krav sedan tidigare från vår sida. Jag vill ändå nämna att Folkpartiets krav på ersättning till marknadsvärde och slopande av presumtionsregeln ligger naturligtvis fast i den fortsatta behandlingen av detta.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation nr 3 om nej till boplikt.

Anf. 210 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation nr 1 i det här betänkandet.

Årets betänkande när det gäller fastighetsrättsliga frågor är i stort sett identiskt med föregående års. Nästan! På en punkt har dock ett framsteg gjorts, nämligen att utskottet föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen angående en utvärdering av expropriationslagens ersättningsregler.

Precis som det har konstaterats i betänkandet är lagens ersättningsregler inte anpassade till dagens tvångsförvärv. I många fall sker dessa förvärv för att tillgodose – förutom allmänna intressen genom förvärv för stat och kommun – privata aktörer som driver sin verksamhet i vinstsyfte. Det vi har kommit överens om är en utvärdering av hur reglerna fungerar och om de, allmänt sett, leder till rimliga resultat för den enskilde.

Expropriation betyder ju i grunden att den enskildes egendom tas i anspråk för samhällsnyttiga ändamål. I betänkandet räknas upp ett antal ändamål, till exempel kommunikationer, vatten och avlopp med mera. Detta är självklart och sedan länge accepterat. Det som har hänt under senare år är att reglerna alltmer kommit till användning vid förvärv för privata aktörer. Många markägare har reagerat mot det kommersiella utnyttjandet av deras mark. Det de vänder sig mot är att de trots att de är markägare till den mark som är ianspråktagen med till exempel ledningsrätt och som utnyttjas för utbyggnaden av till exempel bredbandsnät inte får någon ersättning samtidigt som bredbandsaktörens verksamhet kan ge ekonomiska vinster. Ofta handlar det ju inte bara om bredbandsägaren utan också om andra företag som gör vinster på tjänster som utförs via det bredband som ligger nedgrävt under marken.

Vi kristdemokrater kommer noga att följa upp den föreslagna utvärderingen, och vi förutsätter att en sådan inte behöver ta alltför lång tid. Det skulle inte heller förvåna mig om det kommer att bli mer än en utvärdering. Det ska också bli intressant att se vad den utvärderingen visar.

Fru talman! Jag vill något beröra de reservationer som Kristdemokraterna finns med på. Reservation nr 1 handlar om jordförvärvslagen. Det vi säger är att det inte ska vara möjligt att enkelt kringgå reglerna i denna lagstiftning. Det är nödvändigt att se till att bestämmelserna om förvärvstillstånd verkligen efterlevs om lagen fortsättningsvis ska ha ett regionalpolitiskt syfte. Vid förvärv måste fastighetsbildning och fastighetsägande på ett tydligare sätt stärka de fastboendes situation i förhållande till utboägandet. Reglerna ska ha en sådan utformning och tillämpning att familj jordbruken blir den dominerande ägarkategorin och generationsskiften underlättas.

Det är också viktigt att bevara principen om upprätthållande av den nuvarande balansen mellan olika ägarkategorier i fråga om innehav av lantbruksfastigheter. Precis som vi också säger i reservationen är det viktigt att uppköp och exploatering med endast kortsiktiga vinstintressen som mål ska motarbetas.

Fru talman! Till slut ska jag säga några ord om förvärv av permanentus för fritidsändamål.

Jag kan ha stor förståelse för den oro som finns i många områden när hus efter hus köps för att användas som fritidshus. Det förekommer hemma i Värmland, och det är vanligt på västkusten. Ett sätt är naturligtvis att tillgripa lagstiftning med inriktning på planläggningsfrågorna. En sådan reglering skulle dock vara både omständlig och utgöra ett stort ingrepp i den enskilda äganderätten. Vi tycker att det är ett problem på många platser i landet. Lösningen, tror jag, precis som det står i reservationen, på de problem som gäller förändringen av permanentus till fritidshus och egentligen skapandet av förutsättningar för människor att kunna köpa ett hus på landet eller ön, eller kunna bo kvar, ligger främst inom andra politikområden. Det gäller främst – precis som har nämnts förut – närings-, skatte- och finanspolitiken. En mer företagervänlig politik, inte minst för småföretagare, skapar förutsättningar för fler arbetstillfällen i regionerna. En bättre infrastruktur ger bättre möjlighet till arbetspendling, och en slopad fastighetsskatt ger människor bättre möjligheter att bo kvar.

Anf. 211 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Det här betänkandet innehåller en rad frågor som behandlats tidigare med väl kända ståndpunkter och frågor som nu är under utredning. Jag ska ändå kommentera tre av frågorna.

När det gäller fastighetsförvärv enligt jordförvärvslagen delar jag den oro som reservanterna i Kristdemokraterna, Centern och Miljöpartiet uttrycker om förvärv av skogsfastigheter i glesbygd. Jag instämmer inte heller i jordförvärvsutredningens förslag om att slopa glesbygdsbestämmelserna.

För mig är det självklart att boende och brukande av en skogsfastighet är ett viktigt inslag för glesbygdens överlevnad och möjligheter till arbetstillfällen. Eftersom en proposition är aviserad till hösten finns det inte någon anledning att i nuläget reservera sig.

När det gäller den mycket speciella frågan om rätten till fritt bete för fåbodbrukarnas djur står jag bakom reservation 11. Ägofredslagstiftningen ska inte avvecklas om den kommer att ersättas av en lagstiftning som försämrar den fria betesrätten. Det skulle göra det svårare för fåbodbrukarna att fortsätta med sin verksamhet, eftersom EU kräver att fåbodbrukarna kan garantera att ett fritt bete finns under en längre tid för att över huvud taget få syssla med sin verksamhet.

Fru talman! Det enda nya i betänkandet är ett tillkännagivande om en utvärdering av ersättningsreglerna i expropriationslagstiftningen. Socialdemokraterna går borgerligheten till mötes och vill tydligen tillåta mer av spekulativa inslag i samband med markförvärv vid expropriation. Marknadskrafterna och vinstintressena ska få gå före samhällsnyttan och skälighetsprincipen. Den socialdemokratiska ideologin verkar nu överges på detta område.

Varför sker nu detta, kan man undra? Troligen handlar det om kohandel med borgerligheten och ett sätt att vilja forcera utbyggnaden av 3 G-master i landet. Det krävs troligtvis en förändring av lagstiftningen på ledningsrättens område för att göra den möjlig. Jag tror att det är vad

majoriteten är ute efter. Det är en förändring som är specifikt kopplad till just expropriation för ledningsrätt.

Majoriteten verkar tyvärr inte ha läst vad Ledningsrättsutredningen kom fram till, nämligen att det är olämpligt att införa särskilda ersättningsprinciper för speciella ändamål. Det kan leda till stora gränsdragningsproblem.

Det verkar också som om det finns en tro på att särskilda regler ska kunna gälla när det handlar om expropriation för privata intressen jämfört med kommunala intressen. Jag tror inte att det är möjligt, inte minst utifrån ett EU-perspektiv.

Tidigare erfarenheter när lagstiftningen var annorlunda formulerad har mynnat ut i att markägare överkompenserats. Det ledde också till att kommuner i sin planering styrdes till områden som kunde förvärfvas utan expropriation trots att de områdena var sämre lämpade för det man hade tänkt göra.

Vänsterpartiet vill inte heller medverka till att ytterligare driva upp markpriserna. Det är illa redan som det är i dag.

Regler som leder till överkompensation påverkar dessutom prisbilden på den fria marknaden i höjande riktning och ger negativa effekter på samhällsutvecklingen i stort. Det vore klädsamt om Socialdemokraterna kunde tydliggöra avsikterna med denna utvärdering. Vad vill ni åstadkomma, och vilken samhällsnytta kommer det att leda till?

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till reservation 10.

Anf. 212 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna kan säkert sedan svara för sig själva. Jag kan bara tala om hur vi i Folkpartiet ser på ersättning vid expropriation.

Jag tycker att Owe Hellberg tar till lite övertoner. Varför skulle det leda till överkompensation? Vad vi talar om är en rättvis kompensation ur vår synpunkt. Det var så pass länge sedan man ändrade reglerna. Det står i skrivningen att det var i början på 70-talet, och jag antar då att det är sant. Det har hänt mycket sedan dess. Det är inte för tidigt att se över reglerna.

När det gäller att man i Ledningsrättsutredningen inte ville ha en speciell ersättning för ett speciellt ändamål är det precis det som gör att vi hävdar att man ska se över hela ersättningen. Det är därför som vi har ställt oss bakom dessa skrivningar och tycker att de är bra.

Anf. 213 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är nog bättre att Socialdemokraterna förklarar vad de vill med utredningen. Det är ganska märkligt. I utredningar brukar man tydliggöra vad man vill åstadkomma med utredningen. Det är otroligt illa skrivet och dåligt underbyggt.

Det är klart att det har ett syfte. Lilian Virgin får väl förklara för mig vad det handlar om.

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag får påminna om att replikskiftet gäller Lars Tysklind.)

Det förstår också jag att det gör. När det gäller Lars Tysklinds synpunkter vill jag hävda att Folkpartiets rättvisa och Vänsterpartiets rättvisa inte står för samma grundsyn. Där tror jag inte att vi kommer överens.

Det ni vill göra i frågan är egentligen att man som markägare ska få sig till livs förväntade vinster på byggd mark. Var kommer markpriserna i Stockholm att hamna när det ska byggas om vi ska använda den principen i alla sammanhang? Vad kommer det att leda till? Vem får betala?

För oss är det givet vad som kommer att hända. Ni vill vara med om att trissa upp markpriserna i olika sammanhang, och tydligen i alla sammanhang enligt Folkpartiets syn på detta.

Anf. 214 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag inte förvånad över, och jag höll på att säga att jag nästan är glad för, att vi har olika uppfattningar och olika utgångspunkter när det gäller ersättningen.

Vi har från Folkpartiets sida utgångspunkten att det är den enskilde som utsätts för tvång och bör ha en rimlig ersättning för detta. Vi talar inte alls om någon överkompensation.

Hur det ska gå till är egentligen vad utredningen får visa. Hur man ska dela vinster och så vidare har vi inte riktigt klart för oss. Men vi tycker ändå att det är rimligt att den enskilde får vara med och ta del av att marken har ett värde för ett visst ändamål.

Anf. 215 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Man får betalt för marken i dag. Dessutom utgår ersättning för personlig skada som kan bero på olika saker. Det kan till exempel vara att man får lägga ned en rörelse eller lider skada på annat sätt. Dessutom utgår ersättning för hela förfarandet med expropriationen även om det skulle vara överklagan och annat.

Jag menar att man redan får den ersättningen i dag. Det Lars Tysklind talar om är: Vad kan man få ut mer? Vad kan man vinna på det? Det är avkastning och mer spekulation i mark. Det är inte vänsterpolitik, men det är folkpartipolitik. Det ska bli intressant att höra om det också är socialdemokratisk politik.

Anf. 216 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Fru talman! Den här debatten gäller fastighetsrättsliga frågor med mera. Jag tänkte tala lite grann kring ämnet med mera.

Det regionala självstyret måste ges ett reellt innehåll. Regionala organ har de största möjligheterna att skapa tillväxt. Från Centerpartiet ser vi det som naturligt att kraften kommer underifrån, helt i enlighet med federalismens principer.

Det regionala självstyret stärker demokratin, det stärker verksamheten på regional och lokal nivå och det stärker landet i sin helhet i och med att tillväxtbegreppet ges ett reellt innehåll. Klara besked behövs från regeringen för att vi ska kunna gå vidare i regionaliseringen av Sverige.

Försöksverksamheter är som ordet säger försök. Ingen som bor i områdena tror att försöken kommer att upphöra. Det är en verksamhet som har kommit för att stanna. Det är alltså dags att verkligen visa att man sätter ned foten och agerar.

Från Centerpartiet tror vi på folket. Vi tror på ett aktivt folkstyre, och vi tror på den drivkraft som den regionala nivån har i samarbete med den lokala nivån. Det är på den nivån som politiken får ett ansikte.

Det är här folket märker av de beslut som bland annat fattas i den här lokalen. Det är här vi måste stärka verksamheten och det demokratiska arbetet för att debatten om tillväxten ska vara trovärdig.

Ett aktivt folkstyre innebär att såväl ansvar som befogenheter finns i den beslutande församlingen. Det innebär en regional nivå som är direkt vald, som har beskattningsrätt och som verkligen styr över regionens verksamhetsgrenar. En regionalisering innebär också att de små kommunerna stöttas. Det är alltså inte en fråga om kommunsammanslagningar när man inför det här systemet, utan det är en fråga om ett reellt folkstyre. I modellen läggs givetvis också landstingen ned. Den landstingskommunala verksamheten förs över till regionerna. Hur vården ska bedrivas – i egen regi eller i andra alternativa driftsformer – är upp till de folkvalda församlingarna i regionerna att bestämma, och inte en fråga för Sveriges riksdag. Det här innebär att regeringsform, kommunallag, vallag och indelningsslag måste ses över.

Jag ska ta ett exempel där en regional förändring skulle lösa många problem. Det gäller Mälardalsområdet. Här finns sedan många år tillbaka ett samarbete inom ramen för Mälardalsrådet. Inom rådets område finns problem i form av vård, infrastruktur och tillväxt. Ingen kraftsamling sker i området i och med att vi har ett antal län som vart och ett sköter sin verksamhet. Samtidigt finns det propåer från ett antal kommuner som vill byta län, det vill säga flytta över till något annat, och tror att det skulle lösa problemet. Det gör det också för någon part, och det innebär problem för någon annan part.

En snabb regional förändring där län som Örebro, Södermanland, Västmanland och Uppland förs till en region med sikte på att även Stockholm så småningom ska tillhöra regionen skulle lösa många problem. Det är problem som många människor i området kräver en lösning på. Det är ändå utifrån människornas behov och vilja som vi har att agera i den här församlingen sett i ett övergripande perspektiv. Det är ett övergripande perspektiv som vi i den här kammaren har att anta.

En förändring som innebär en ökad regionalisering är en lösning på problemen i Mälardalen i likhet med vad det är för andra ställen i landet utifrån deras förutsättningar.

Fru talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation 12 under punkt 11. För att vinna tid yrkar jag icke bifall till de övriga reservationerna, även om vi givetvis står bakom dem.

Jag har några kommentarer till den centermotion som finns om ersättningsreglerna i samband med expropriationslagen. Motionen har behandlats välvilligt. Det är bra att en utvärdering sker på området så att avarter tydliggörs. Användandet av lagstiftning för att expropriera eller att inskränka nyttjanderätt måste hanteras varsamt. När och om det ska ske ska det hanteras på så sätt att ersättningsregler klargörs i förhand och utbetalas snarast möjligt. Jag blir något förvånad över den debatt som fördes här tidigare när man diskuterade att det var en överkompensation. Tyvärr har det varit en klar underkompensation när expropriering har skett. Därför måste en förändring och en översyn ske. Från Centerpartiet

kommer vi att följa den utvärdering som nu sker. I dagsläget nöjer vi oss med att på den punkten yrka bifall till utskottets förslag.

Prot. 2003/04:77
4 mars

Anf. 217 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Som vanligt behandlas bostadsutskottets intressanta och viktiga betänkanden i en sen timme på dygnet. Jag ska börja med att yrka bifall till reservation 1, som Kristdemokraterna, Centern och Miljöpartiet står bakom. Jag har bara fått lite svar på varför inte Folkpartiet och Vänstern står bakom den, men det kanske kommer mer någon gång. Det är naturligtvis beroende av vad som händer med utredningen.

Jag är dock lite ängslig för den eftersom Jordförvärvsutredningen säger att glesbygdsbestämmelserna ska slopas. Det är det som vi vänder oss emot; det är lika bra att göra det klart med en gång innan man tar itu med det här. Betänkandet bereds i Jordbruksdepartementet, och Näringsdepartementet är också inblandat eftersom det finns en hel del som avser skogsvårdslagen.

Jordförvärvslagen ska gagna glesbygden. Så är det tänkt, men det gör den inte. Den kan enkelt utnyttjas för snabba skogsklipp. Personer med pengar och lite fräckhet blåser lätt de bofasta på både jobb och inkomster. Detta är ett utdrag ur en Folkpartimotion. När jag jämför förra årets bostadsutskottsbetänkande – 2002/03:BoU8, *Fastighetsrättsliga frågor* – med årets ser jag att de är förvillande lika. Men det finns några skillnader, bland annat att Folkpartiet inte stöder den m-reservation som man gjorde förra gången. Den handlar om jordförvärvslagen. Kanske beror det på att några folkpartister har en sådan utomordentligt fin motion själva om jordförvärvslagen. Där hänvisar man till skogsklippen, som har upprört så många människor. Hur kan ett par personer i storstadsboende i stort sett bosätta sig i en postlåda och avverka all den skog som man har förvärvat på det här viset? Det är mycket märkligt. Sådant här måste stoppas på något vis. Det gör man inte genom att ta bort glesbygdsbestämmelserna.

Man hänvisar i utskottsbetänkandet till att departementet arbetar med en beredning för att ta fram förslag om förändringar i jordförvärvslagen med ändamålet att komma till rätta med problematiken med skogsklipparna. Avsikten är att efter en remissomgång lägga en proposition på riksdagens bord under hösten. Men nu gäller det jordförvärvslagen, och den ska inte försämrats på det sätt som utredningen har föreslagit. Därför yrkar jag bifall till motionen.

Jag undrar lite grann över en sak. Kör för att man gör en utvärdering av expropriationslagstiftningen – den är i alla fall 30 år gammal. Men jag är lite fundersam över syftet. Nu har det kommit fram lite här om varför man vill göra det här. Har det med ledningsrätten att göra? Det vet inte jag, men jag tänker på de privata överenskommelserna och avtalen som ger så otroligt höga arrenden för att få sätta upp en mast. Det handlar om mellan 10 000 och 70 000 kr per år! Ersättningen enligt expropriationslagstiftningen är ju en engångsersättning. Om den är väldigt låg förstår jag att man absolut inte vill ha någon expropriation. Men om man kan höja expropriationsersättningen hoppas jag att man kommer fram till att slutresultatet i alla fall blir betydligt lägre än de avtal som man på frivillig väg tecknar nu. Vi i Miljöpartiet är misstänksamma mot detta, och vi ser att man inte använder sig av försiktighetsprincipen, som vi i alla

*Fastighetsrättsliga
frågor m.m.*

sammanhang hävdar att man ska använda. Nu sätter man upp master överallt för att vi ska få en av få efterfrågad tjänst i våra mobiltelefoner. När det gäller en markägare som säger sig vara emot detta men ändå blir utköpt eller hyr ut sin mark för 70 000 kr per år kan man förstå att det kan vara en läpparnas bekännelse. Man kan säga sig vara emot att det sätts upp master överallt, men det är klart att 70 000 per år ändå är 70 000! Vi måste verkligen se upp med vad detta leder till. Jag har ingen reservation om det här, utan det är Vänsterpartiet som har det. I och för sig vill jag se vad man kommer fram till i utvärderingen. Det ska bli mycket spännande.

Anf. 218 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag hade egentligen inte tänkt gå upp här, men eftersom Helena Hillar Rosenqvist var lite osäker på var Folkpartiet står får jag försöka ta det igen.

Det är inte så märkligt att vi inte är med i den där reservationen eftersom vi har motsatt uppfattning. Det var det jag sade i anförandet också, att vi i det beredningsarbete som nu pågår utgår från att glesbygdsbestämmelserna slopas i jordförvärvslagen. I reservationen står det ju tvärtom, att den inte ska slopas. Så det kan vi väl utreda.

Jag har stor respekt för den motion som har väckts om problemen med "skogsklippare". Vi kan också se de problemen. Men vi anser inte från vår sida att det är genom att skärpa reglerna man ska lösa det. De har ju visat sig verkningslösa förut. Det kan nästan vara tvärtom, att det är lagstiftningen som har drivit fram detta i många lägen.

Jag delar egentligen Moderaternas uppfattning. De har ju lagt fram en motivreservation. Vi har ungefär en likartad uppfattning, men vi har ändå uppfattningen i detta läge, med tanke på det beredningsarbete som pågår, att det blir detta resultat.

Anf. 219 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag tackar för det. Jag ser att det var en liten förbättring från det ena året till det andra – som jag ser det. Jag kan väl få ha den uppfattningen om er förändring. Det där med boplikten uppmärksammade jag också. Det stämmer ju inte, och jag förstår att ni inte kunde vara med på det. Men jag ser ändå att ni inte var med på Moderaternas. Det var bara det jag noterade. Alla bidrag mottages med tacksamhet.

Anf. 220 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag får låta Helena Hillar Rosenqvist ha vilken uppfattning som helst om vad vi tycker och tänker, men jag försöker åtminstone förklara hur det ligger till. Om det upplevs som positivt eller inte får vi lämna därhän.

Anf. 221 LILIAN VIRGIN (s):

Fru talman! I det här betänkandet behandlar bostadsutskottet motioner som är väckta under den allmänna motionstiden 2003. Det gäller fastighetsförvärv, kommunala förköp, tomträtt och expropriation. Även en fråga om länsindelning vid bildande av nya regioner behandlas. Som vi har hört tidigare föreslår utskottet att riksdagen gör ett tillkännagivande

till regeringen. Tillkännagivandet avser en utvärdering av expropriationslagens ersättningsregler. I övrigt avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Utskottet har flera gånger tidigare behandlat expropriationslagens ersättningsregler. Förra året hänvisade utskottet till det arbete som bedrevs inom 2002 års ledningsrättsutredning. Den utredningen har nyligen lämnat sitt slutbetänkande. Utredningen säger att det finns starka skäl för en övergripande översyn av reglerna om ersättning vid expropriativa ingrepp, men att en annan form av ersättningsprincip i ledningsrättslagen är en reform som kräver betydligt mer ingående överväganden än vad som har rymts inom ramen för utredningens uppdrag. De nuvarande ersättningsreglerna är från början av 1970-talet.

Utskottet har tagit fasta på vad utredningen sagt. Med hänsyn till att reglerna alltmer kommit att användas även av privata aktörer som driver sin verksamhet i vinstsyfte anser utskottet att en utvärdering behöver göras för att se hur reglerna fungerar och om de leder till rimliga resultat för den enskilde. Därför har vi gjort tillkännagivandet till regeringen.

I en reservation vänder sig Vänsterpartiet, som vi hörde, mot det tillkännagivande som utskottet gör. Vänsterpartiet tycker inte om det. Men de stänger inte dörren helt och hållet eftersom de säger att det kan finns skäl att under den fortsatta beredningen återkomma till en eller annan fråga om ersättningsreglernas utformning.

Övriga motioner handlar om expropriation. Där gäller det ändamålet för expropriation. Där anser utskottet att lagen gör en lämplig avvägning mellan olika intressen och att lagen behövs som ett redskap för stat och kommun för samhällsutvecklingen. Det anser inte Moderaterna och Centerpartiet, som i en reservation vill begränsa expropriationsmöjligheterna. Utskottsmajoriteten delar dock inte den uppfattningen utan anser att stat och kommun kan göra de avvägningar som behövs.

På flera områden pågår utredningar eller beredningar i Regeringskansliet. Så är det när det gäller jordförvärvslagen. Där vill Kristdemokraterna, Centern och Miljöpartiet ha en skärpning av lagen. De vill ha en kraftig omarbetning. Det skulle innebära en ny utredning. Moderaterna har också en reservation, men de talar om att de inte alls delar de synpunkter som har kommit fram i motionerna. Utskottsmajoriteten anser att det är lämpligt att vi avvaktar resultatet av det arbete som pågår inom Regeringskansliet.

Nästa fråga, fru talman, gäller hur man ska förhindra att permanenthus köps och ombildas till fritidshus. Här finns det motioner från socialdemokrater, folkpartister, kristdemokrater och centerpartister. Åsikterna går isär. I en gemensam reservation har Moderaterna, Folkpartiet och Kristdemokraterna enat sig om att inte ha någon reglering som ska styra var människor ska få bo. De motsätter sig boplikt. Centern vill att plan- och bygglagen ändras så att kommunerna ska kunna avsätta områden för enbart permanentbostäder.

Den utredning som pågår om översynen av plan- och bygglagen har från regeringen fått två skrivelser, bland annat en från Sotenäs kommun. Det finns förslag om övervägande av frågan om lagstiftning som kan medge planläggning av områden endast för permanentboende. De vill också att en försöksverksamhet med sådan planläggning ska inledas.

Det här är frågor som kräver ordentliga överväganden. Utskottsmajoriteten anser att riksdagen inte nu ska ta ställning i sak utan avvakta PBL-kommitténs arbete.

Ägofrihetslagstiftningen handlar om möjligheten till fortsatt fåbodd-rift. Här finns det redan två utredningar som bereds inom Jordbruksdepartementet. I en reservation säger Vänsterpartiet och Centern egentligen samma sak, att utredningens förslag ska beredas vidare. Vi är således överens, och utskottsmajoriteten anser att vi ska avvakta den beredning som pågår i Regeringskansliet.

Fru talman! Det jag nu har redovisat handlar om reservationerna 1, 2, 3, 4, och 5, där utredningar gjorts och beredningar i departementen pågår. Övriga reservationer gäller frågor av mer ideologisk karaktär, där synen på vad samhället ska göra och friheten för ägandet står mot varandra. Så är det när det gäller den kommunala förköpsrätten, tomträttsinstitutet och friköp av tomträtten.

Majoriteten anser att den kommunala förköpsrätten är ett av flera instrument för bebyggelseutveckling och samhällsutveckling. Detsamma gäller tomträttsinstitutet. Det är viktiga instrument för kommunerna för att hålla tillbaka boendekostnaderna. Utskottet anser att det ska vara kommunernas eget val om de vill använda sig av tomträttsmöjligheterna och om de vill erbjuda friköp av tomträtter.

I skilda motioner från Moderaterna, Centern och Folkpartiet vill partierna begränsa för kommunerna när det gäller tomträttsmöjligheterna. Jag undrar om, och varför, de vill ta bort det kommunala självstyret i de *här* frågorna. I reservation 7, från Moderaterna och Centern, står det: ”Det är oförsvarbart att på rent ideologiska grunder behålla ett markpolitiskt instrument vars konsekvenser förhindrar ett spritt enskilt ägande.” Här är den ideologiska linjen tydlig.

För oss socialdemokrater är det viktigt att kommunerna har instrumenten och möjligheterna att planera boende och samhällsutveckling. Kommunerna ska ha möjlighet att hålla tillbaka boendekostnaderna genom att upplåta mark med tomträtt. Om en kommun vill låta kommunmedborgarna friköpa sina tomter ska det vara kommunens eget val. Planering, samhällsutveckling, möjlighet att hålla tillbaka boendekostnader och kommunalt självstyre är frågor som vi socialdemokrater av ideologiska skäl värnar om.

Fru talman! Till sist har vi frågan om länsindelning. Motionen och reservationen handlar om ökat regionalt självstyre men tar också upp en mängd lagar som behöver ses över. Det är regeringsformen, kommunallagen, vallagen, indelningslagen och även grundlagen. Det som framförts är också att bildandet av nya regioner bör föregås av folkomröstning. Konstitutionsutskottet behandlade under förra riksmötet liknande frågor och hänvisade till att den försöksverksamhet som pågår till och med 2006 och den nya lagen om samverkansorgan ska följas upp och utvärderas.

Bostadsutskottet säger också att vi ska avvakta erfarenheter från pågående regionala verksamheter och inte nu ta ställning till Centerns förslag. Utskottet hänvisar också till den pågående utredningen i Ansvarskommittén.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets förslag till beslut och avslag på reservationerna.

Anf. 222 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Lilian Virgin är fortfarande skyldig mig ett svar. Vad vill ni åstadkomma, och vilken samhällsnytta vill ni åstadkomma?

Motiveringen var inte heller fullödig eftersom du faktiskt glömde det som utvärderingen ska bygga på. Det står längst ned på s. 13: ”Vad utskottet nu anför bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.” Förslagen lämnas med anledning av motionerna m, c, fp.

Vad står det i dem då? Där står det bland annat att man ska få ersättning för fastighetens fulla marknadsvärde samt de kostnader och intäktsbortfall som kommer. Enligt förslaget ska presumtionsregeln avskaffas.

Motionsförslaget avser främst att den i dag förhärskande skadeprincipen bör överges. Man ska i stället närma sig de principer som gäller avstående av mark på frivillig väg. Alltså en ren marknadsprissättning.

Då blir fortfarande frågan: Vad vill Socialdemokraterna med den här utvärderingen? Ni har inga egna åsikter och egna tankar. Allt bygger på de borgerliga partiernas motioner.

Anf. 223 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Det är som Owe Hellberg säger, att det är en utvärdering av expropriationslagens ersättningsregler som vi vill ha. Vi har inte sagt vad vi vill ha ut av utvärderingen. Visserligen ligger motioner till grund för detta. Men det är inte dem vi har yrkat bifall till.

Vi ser att det är en gammal lag. Utredningen som har tittat på detta inom sitt begränsade område har sagt att det behövs en ytterligare översyn. Det är det vi har nappat på.

Som jag sade förut tror Owe Hellberg tydligen inte heller att den här lagen är alldeles tillfyllest som den är nu, utan kan tänka sig att det kan finnas skäl att under den fortsatta beredningen återkomma till en och annan fråga om ersättningsreglernas utformning.

Det innebär, som jag läser det, att Vänsterpartiet lämnar dörren öppen för att det kan bli förändringar, likaväl som vi gör det. Men vi har inte tagit ställning till vilka förändringar som ska göras.

Anf. 224 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Lilian Virgin har kört in i en återvändsgränd.

Jag har för en gångs skull varit med om att en vänsterpartimotion fått ett tillkännagivande. I vår kommer det tillbaka som en proposition till bostadsutskottet. Det är så det fungerar.

Att tro att man inte ska bry sig om motionerna när man gör en utvärdering är mycket märkligt.

Ska vi göra en översyn av den här lagstiftningen går man naturligtvis till väga på gängse vis. Man funderar över vilka direktiv en sådan utredning ska ha och vilka principer som ska gälla. Vi tänker inte vika från de principer som gäller för expropriation i dag.

Vi tycker att de regler som finns är i stort sett bra. Det finns förändringar man kan göra, men vi ska naturligtvis ha kvar de grundläggande principerna. Vi vill inte vara med om mer av markspekulation. Det är skadligt. Det är inte bra för samhället. Det är skadligt för samhällsnyttan. Det leder till högre boendekostnad. Det leder till högre kostnader för konsumenter i många led.

Varför ska ni göra detta utifrån borgerlighetens motioner?

Anf. 225 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Som jag sade vill vi veta om den här lagen som nu har gällt under många år leder till rimliga resultat för den enskilde. Vi vill inte ha någon markspekulation eller dylikt. Vi vill veta hur det ser ut. Utifrån det får vi väl återkomma och diskutera vad som ska ingå i eventuella förändringar.

Som jag sade förut: Tidsaspekten verkar vara det enda som skiljer oss åt. Owe Hellberg har också tankar på att det kan finnas skäl att se över ersättningarna. Vad finns det för grund för det?

Anf. 226 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Lilian Virgin när det gäller boplikt och att förhindra omvandling från permanentboende till fritidsboende.

Tidigare har regeringen tagit ställning mot detta och förkastat det som ett sätt att gå fram. Finns det i dag en glidning i det tänkandet?

Jag anser att man från utskottsmajoriteten passar i frågan och skjuter den till en utredning och inte vill svara. Läser man lite högre upp i texten har det varit uppe till behandling och förkastats som princip tidigare.

Finns det en annan vinkling på detta i dag?

Vi har ju inte satt oss emot expropriation som instrument. När Lilian Virgin pratar om samhällets möjligheter hoppas jag att vi har en liknande uppfattning och att detta är något som man ändå måste ta till i yttersta nödfall. Det ska behandlas med mycket stor restriktivitet. Det är inte något som samhället får hantera vårdslöst.

Anf. 227 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Att expropriation ska användas i yttersta nödfall är helt och fullt min och Socialdemokraternas uppfattning också. Det sker en ordentlig prövning, och det ska finnas ett underlag.

Det är ju regeringen eller – om regeringen överlåter det – länsstyrelsen som fattar beslut i de här frågorna.

När det gäller frågan om boplikt kan jag svara att det inte har skett någon glidning. Regeringen har utvärderat detta tidigare och sagt att man inte tror på saken. Det kommer upp i flera omgångar. Vi har en plan- och byggutredning som pågår, och Sotenäs kommun har skrivit om det och vill bli försöksområde. Därför tycker vi att det är rimligt att Plan- och bostadskommittén tittar på det.

Jag är inte säker på att det är någon bra lösning. Permanentus och fritidshus är frågor som går i varandra. Jag kan visa på att i sådana områden där det är ont om permanentbostäder och man gärna vill göra fritidsbostäder söker man gärna bygglov till en permanentbostad. Standarden är det i regel ingen skillnad på, men man tror att det är lättare att få byggnadslov för det. Det visar att det är ett stort problem. Därför vill vi att det ska övervägas.

Anf. 228 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jag får tacka för det svaret. Det klargjorde en del.

När det gäller tomträttsinstitutet har vi från Folkpartiet inte reserverat oss mot det som företeelse. I flera sammanhang kan det vara ett instrument för kommunerna att ta till, speciellt när det gäller att styra markanvändningen under tillfälliga förhållanden.

Från början fungerade ju detta för att sänka markkostnaden. Men avgälden i Stockholmstrakten har ökat så att det inte fungerar på det sättet längre. Därför tycker vi att det är rimligt att den enskilde ska ha rätt att köpa sin tomträtt när detaljplanen säger att det ska vara villa- eller bostadsbebyggelse i överskådlig framtid.

Prot. 2003/04:77
4 mars

*Fastighetsrättsliga
frågor m.m.*

Anf. 229 LILIAN VIRGIN (s) replik:

Fru talman! Det är inte heller något som vi sätter oss emot, men vi tycker att kommunerna själva ska få avgöra om de vill sälja ut tomträterna eller inte.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)

9 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

2003/04:70 Europarådets straffrättsliga konvention om korruption, m.m.

Skrivelser

2003/04:82 Redogörelse för verksamheten inom Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) under år 2003

2003/04:107 Meddelande om kommande förslag om ändring av reglerna om uttag av stämpelskatt vid företagsinteckning

10 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 4 mars

2003/04:327 av *Mariam Osman Sherifay* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Strukturell diskriminering

2003/04:328 av *Håkan Larsson* (c) till statsrådet Ulrica Messing
Statens ansvar för Inlandsbanan

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 9 mars.

11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 3 mars

2003/04:812 av *Maria Larsson* (kd) till finansminister Bosse Ringholm
Moms på ideella organisationer

2003/04:823 av *Ingegerd Saarinen* (mp) till näringsminister Leif Pagrot-
sky

Standardiserad dubbelriktad kommunikation

2003/04:824 av *Torsten Lindström* (kd) till näringsminister Leif Pagrot-
sky

Laststyrning av elnätet

den 4 mars

2003/04:821 av *Carina Hägg* (s) till justitieminister Thomas Bodström
Kvinnors rätt till eget pass

2003/04:826 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Barbro Holmberg
Asylsökande barn i behov av akut psykiatrisk vård

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 9 mars.

12 § Kammaren åtskildes kl. 22.10.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med 3 §
anf. 84 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med 6 § anf. 139 (delvis),
av talmannen därefter till och med 7 § anf. 182 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

1 § Frågestund	1
Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	1
<i>Staten som medlem i Svenskt Näringsliv</i>	<i>1</i>
Anf. 2 SYLVIA LINDGREN (s).....	1
Anf. 3 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	1
Anf. 4 SYLVIA LINDGREN (s).....	2
Anf. 5 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	2
<i>Svensk sjukvård</i>	<i>2</i>
Anf. 6 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	2
Anf. 7 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	3
Anf. 8 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m).....	3
Anf. 9 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	3
<i>En oberoende riksbank</i>	<i>3</i>
Anf. 10 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	3
Anf. 11 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	4
Anf. 12 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	4
Anf. 13 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s).....	4
<i>Miljömålen</i>	<i>5</i>
Anf. 14 SVEN GUNNAR PERSSON (kd).....	5
Anf. 15 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s).....	5
Anf. 16 SVEN GUNNAR PERSSON (kd).....	5
Anf. 17 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s).....	5
<i>Kärnsäkerhetsutredning</i>	<i>6</i>
Anf. 18 INGEGERD SAARINEN (mp).....	6
Anf. 19 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s).....	6
Anf. 20 INGEGERD SAARINEN (mp).....	6
Anf. 21 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s).....	7
<i>Kvalificerad yrkesutbildning</i>	<i>7</i>
Anf. 22 AXEL DARVIK (fp).....	7
Anf. 23 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	7
Anf. 24 AXEL DARVIK (fp).....	8
Anf. 25 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	8
<i>Den rättspsykiatriska vården</i>	<i>8</i>
Anf. 26 ULF SJÖSTEN (m).....	8
Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	9
Anf. 28 ULF SJÖSTEN (m).....	9
Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	9
<i>Diskriminering på grund av funktionshinder</i>	<i>9</i>
Anf. 30 KAJ NORDQUIST (s).....	9
Anf. 31 Statsrådet PÅR NUDER (s).....	10
Anf. 32 KAJ NORDQUIST (s).....	10
<i>Förskolan</i>	<i>10</i>
Anf. 33 INGER DAVIDSON (kd).....	10
Anf. 34 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	10
Anf. 35 INGER DAVIDSON (kd).....	11

Anf. 36 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	11
<i>Tunneln genom Hallandsås</i>	11
Anf. 37 KARIN SVENSSON SMITH (v)	11
Anf. 38 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	12
Anf. 39 KARIN SVENSSON SMITH (v)	12
Anf. 40 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	12
<i>EU:s östutvidgning</i>	13
Anf. 41 PER BILL (m)	13
Anf. 42 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	13
Anf. 43 PER BILL (m)	13
Anf. 44 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	13
<i>Gravida kvinnors alkoholbruk</i>	14
Anf. 45 MARITA ARONSON (fp)	14
Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	14
Anf. 47 MARITA ARONSON (fp)	14
Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	15
<i>Förskolan</i>	15
Anf. 49 MARGARETA ANDERSSON (c)	15
Anf. 50 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	15
Anf. 51 MARGARETA ANDERSSON (c)	16
Anf. 52 Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	16
<i>Valkretsindelningen i Västra Götaland</i>	16
Anf. 53 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	16
Anf. 54 Statsrådet PÄR NUDER (s)	16
Anf. 55 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	17
Anf. 56 Statsrådet PÄR NUDER (s)	17
<i>Villkoren för företagare</i>	17
Anf. 57 HANS BACKMAN (fp)	17
Anf. 58 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	17
Anf. 59 HANS BACKMAN (fp)	18
Anf. 60 Näringsminister LEIF PAGROTSKY (s)	18
<i>Barnsäkra bostäder</i>	18
Anf. 61 OWE HELLBERG (v)	18
Anf. 62 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	18
Anf. 63 OWE HELLBERG (v)	19
Anf. 64 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	19
<i>Fordonsskatt på dieslbilar</i>	19
Anf. 65 JEPPE JOHNSON (m)	19
Anf. 66 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	19
Anf. 67 JEPPE JOHNSON (m)	20
Anf. 68 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	20
Anf. 69 FÖRSTE VICE TALMANNEN	20
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	20
3 § Författningsfrågor	21
Konstitutionsutskottets betänkande 2003/04:KU9	21
Anf. 70 NILS FREDRIK AURELIUS (m)	21
Anf. 71 TOBIAS KRANTZ (fp)	23
Anf. 72 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	26
Anf. 73 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	26

Anf. 74 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	26
Anf. 75 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	26
Anf. 76 INGVAR SVENSSON (kd)	27
Anf. 77 MATS EINARSSON (v).....	29
Anf. 78 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	32
Anf. 79 MATS EINARSSON (v) replik.....	32
Anf. 80 KERSTIN LUNDGREN (c).....	32
Anf. 81 MATS EINARSSON (v) replik.....	34
Anf. 82 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	34
Anf. 83 MATS EINARSSON (v) replik.....	35
Anf. 84 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	35
Anf. 85 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	36
Anf. 86 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	36
Anf. 87 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	37
Anf. 88 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	37
Anf. 89 GUSTAV FRIDOLIN (mp)	37
Anf. 90 INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	41
Anf. 91 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	41
Anf. 92 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	41
Anf. 93 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	41
Anf. 94 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	42
Anf. 95 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	42
Anf. 96 GÖRAN MAGNUSSON (s)	42
Anf. 97 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	45
Anf. 98 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	45
Anf. 99 GUSTAV FRIDOLIN (mp) replik	46
Anf. 100 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	46
Anf. 101 MATS EINARSSON (v) replik.....	46
Anf. 102 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	47
Anf. 103 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	47
Anf. 104 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	48
Anf. 105 NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	48
Anf. 106 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	48
Anf. 107 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	49
Anf. 108 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	49
Anf. 109 TOBIAS KRANTZ (fp) replik	50
Anf. 110 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	50
(forts. 5 §).....	51
Ajournering.....	51
Återupptagna förhandlingar	51
4 § Beslut om ärenden som slutdebatterats den 3 mars	51
UbU3 Högskolan.....	51
UbU5 Studiestöd	53
BoU4 Naturresursfrågor och vattenrätt	53
5 § (forts. från 3 §) Författningsfrågor (forts. KU9)	54
Anf. 111 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	54
Anf. 112 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	55
Anf. 113 KERSTIN LUNDGREN (c) replik.....	55
Anf. 114 GÖRAN MAGNUSSON (s) replik	56

Anf. 115	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	56
Anf. 116	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	56
Anf. 117	INGVAR SVENSSON (kd) replik.....	57
Anf. 118	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	57
Anf. 119	LISELOTT HAGBERG (fp).....	57
Anf. 120	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	58
Anf. 121	LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	59
Anf. 122	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	59
Anf. 123	LISELOTT HAGBERG (fp) replik.....	59
Anf. 124	BJÖRN VON DER ESCH (kd).....	59
Anf. 125	MATS EINARSSON (v) replik	60
Anf. 126	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	60
Anf. 127	MATS EINARSSON (v) replik	60
Anf. 128	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	61
Anf. 129	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	61
Anf. 130	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	61
Anf. 131	GÖRAN MAGNUSSON (s) replik.....	62
Anf. 132	BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	62
Anf. 133	BRITT-MARIE LINDKVIST (s).....	62
Anf. 134	BIRGITTA OHLSSON (fp).....	63
Anf. 135	NILS FREDRIK AURELIUS (m) replik	64
Anf. 136	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	64
Anf. 137	TOBIAS KRANTZ (fp) replik.....	64
Anf. 138	BIRGITTA OHLSSON (fp) replik	65
	(Beslut skulle fattas den 10 mars.)	65
6 §	EU-prioriteringar för att nå miljömålen	65
	Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04:MJU8	65
Anf. 139	RUNE BERGLUND (s).....	65
Anf. 140	LARS LINDBLAD (m)	65
Anf. 141	LENNART FREMLING (fp).....	67
Anf. 142	SVEN GUNNAR PERSSON (kd).....	68
Anf. 143	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	70
Anf. 144	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik.....	72
Anf. 145	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	72
Anf. 146	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik.....	72
Anf. 147	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	73
Anf. 148	ROGER TIEFENSEE (c).....	73
Anf. 149	GUNNAR GOUDE (mp).....	74
Anf. 150	ALF ERIKSSON (s)	76
Anf. 151	LARS LINDBLAD (m) replik	78
Anf. 152	ALF ERIKSSON (s) replik	78
Anf. 153	LARS LINDBLAD (m) replik	79
Anf. 154	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik.....	79
Anf. 155	ALF ERIKSSON (s) replik	79
Anf. 156	SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik.....	80
Anf. 157	ALF ERIKSSON (s) replik	80
Anf. 158	LENNART FREMLING (fp) replik	80
Anf. 159	ALF ERIKSSON (s) replik	81
Anf. 160	LENNART FREMLING (fp) replik	81

Anf. 161 ALF ERIKSSON (s) replik	82
Anf. 162 GUNNAR GOUDE (mp) replik	82
Anf. 163 ALF ERIKSSON (s) replik	82
Anf. 164 GUNNAR GOUDE (mp) replik	82
Anf. 165 ALF ERIKSSON (s) replik	83
Anf. 166 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	83
Anf. 167 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	85
Anf. 168 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik	86
Anf. 169 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	86
Anf. 170 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik	86
Anf. 171 ROGER TIEFENSEE (c) replik	87
Anf. 172 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik	87
Anf. 173 ROGER TIEFENSEE (c) replik	87
Anf. 174 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik	87
Anf. 175 LENNART FREMLING (fp) replik	88
Anf. 176 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik	88
Anf. 177 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	88
Anf. 178 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik	89
Anf. 179 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v) replik	89
Anf. 180 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s) replik	90
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)	90

**7 § Riktlinjer för genomförande av EG:s direktiv om ett
system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser .....** **90**

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2003/04: MJU11	90
Anf. 181 JAN-OLOF LARSSON (s)	90
Anf. 182 LARS LINDBLAD (m)	91
Anf. 183 LENNART FREMLING (fp)	93
Anf. 184 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	95
Anf. 185 ROGER TIEFENSEE (c)	96
Anf. 186 LARS LINDBLAD (m) replik	97
Anf. 187 ROGER TIEFENSEE (c) replik	98
Anf. 188 LARS LINDBLAD (m) replik	98
Anf. 189 ROGER TIEFENSEE (c) replik	99
Anf. 190 CHRISTIN NILSSON (s)	99
Anf. 191 LARS LINDBLAD (m) replik	101
Anf. 192 CHRISTIN NILSSON (s) replik	102
Anf. 193 LARS LINDBLAD (m) replik	102
Anf. 194 CHRISTIN NILSSON (s) replik	102
Anf. 195 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	103
Anf. 196 CHRISTIN NILSSON (s) replik	103
Anf. 197 SVEN GUNNAR PERSSON (kd) replik	103
Anf. 198 CHRISTIN NILSSON (s) replik	104
Anf. 199 LENNART FREMLING (fp) replik	104
Anf. 200 CHRISTIN NILSSON (s) replik	104
Anf. 201 LENNART FREMLING (fp) replik	105
Anf. 202 CHRISTIN NILSSON (s) replik	105
Anf. 203 KJELL-ERIK KARLSSON (v)	105
Anf. 204 INGEGERD SAARINEN (mp)	107
Anf. 205 LARS LINDBLAD (m) replik	108

Anf. 206 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	108
Anf. 207 LARS LINDBLAD (m) replik	108
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)	109
8 § Fastighetsrättsliga frågor m.m.	109
Bostadsutskottets betänkande 2003/04:BoU5	109
Anf. 208 MARGARETA PÅLSSON (m)	109
Anf. 209 LARS TYSKLIND (fp).....	110
Anf. 210 DAN KIHLESTRÖM (kd)	112
Anf. 211 OWE HELLBERG (v)	113
Anf. 212 LARS TYSKLIND (fp) replik	114
Anf. 213 OWE HELLBERG (v) replik.....	114
Anf. 214 LARS TYSKLIND (fp) replik	115
Anf. 215 OWE HELLBERG (v) replik.....	115
Anf. 216 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	115
Anf. 217 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	117
Anf. 218 LARS TYSKLIND (fp) replik	118
Anf. 219 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	118
Anf. 220 LARS TYSKLIND (fp) replik	118
Anf. 221 LILIAN VIRGIN (s)	118
Anf. 222 OWE HELLBERG (v) replik.....	121
Anf. 223 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	121
Anf. 224 OWE HELLBERG (v) replik.....	121
Anf. 225 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	122
Anf. 226 LARS TYSKLIND (fp) replik	122
Anf. 227 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	122
Anf. 228 LARS TYSKLIND (fp) replik	122
Anf. 229 LILIAN VIRGIN (s) replik.....	123
(Beslut skulle fattas den 10 mars.)	123
9 § Bordläggning.....	123
10 § Anmälan om interpellationer	123
11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	124
12 § Kammaren åtskildes kl. 22.10.	124

Elanders Gotab, Stockholm 2004